ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ของความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนในสังกัด สำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา

ดวงพร ศรีสวัสดิ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและประเมิน
มหาวิทยาลัยทักษิณ

2556

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและประเมิน

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ของความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา

ชื่อ–ชื่อสกุล ผู้ทำวิทยานิพนธ์ : นางสาวดวงพร ศรีสวัสดิ์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(อาจารย์ ดร. ชัยลิขิต สร้อยเพชรเกษม)
ประธานที่ปรึกษา

(อาจารย์ ดร. ณัชชา มหปุญญานนท์)
กรรมการที่ปรึกษา

คณะกรรมการสอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์

(อาจารย์ ดร. สุริยา เหมตะศิลป)
ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร. ชัยลิขิต สร้อยเพชรเกษม)
กรรมการ

(อาจารย์ ดร. ณัชชา มหปุญญานนท์)
กรรมการ

(รองศาสตราจารย์สุเทพ สันติวรานนท์)
กรรมการ

มหาวิทยาลัยทักษิณ อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและประเมิน ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมภพ อินทสุวรรณ)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
วันที่ ๓๑ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2556

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

บทคัดย่อ

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ของความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา

ชื่อ-ชื่อสกุลผู้ทำวิทยานิพนธ์ : นางสาวดวงพร ศรีสวัสดิ์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : อาจารย์ ดร.ชัยลิขิต สร้อยเพชรเกษม และ อาจารย์ ดร.ณัชชา มหปุญญานนท์

ปริญญาและสาขาวิชา : ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและประเมิน

ปีการศึกษาที่สำเร็จ : 2555

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา จำนวน 382 คน ได้จากการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือในการศึกษาวิจัย คือ แบบสอบถามปัจจัยด้านต่างๆ ที่คาดว่าจะสัมพันธ์ของความฉลาดทางอารมณ์ ประกอบด้วย คำถามวัดมโนภาพแห่งตน คำถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ คำถามวัดสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน คำถามวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน คำถามวัดการอบรมเลี้ยงดู คำถามวัดอิทธิพลของสื่อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .85, .85, .90, .85, .89 และ .89 ตามลำดับ และแบบสอบถามวัดความฉลาดทางอารมณ์มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลาได้ คือ มโนภาพแห่งตน (X_1) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X_2) สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน (X_3) สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (X_4) และการอบรมเลี้ยงดู (X_5) สามารถร่วมกันพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ได้อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 5 ตัวมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .908 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์เท่ากับ .086

มีประสิทธิภาพของการพยากรณ์ (R^2) ร้อยละ 82.5 ส่วนอิทธิพลของสื่อ (X_6)ไม่สามารถพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ได้ โดยตัวแปรที่พยากรณ์ได้มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ(b)และรูปคะแนนมาตรฐาน(β)ดังสมการพยากรณ์

สมการพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = .982 + .377\ X_1 + .251\ X_2 + .147\ X_3 - .114\ X_4 - .031\ X_5$$

สมการพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z_{y'} = .723\ Z_1 + .275\ Z_2 + .233\ Z_3 - .156\ Z_4 - .066\ Z_5$$

Abstract

Thesis Title : Factors Relating Emotional Quotient of Diploma Degrees Students in Schools under Office of Private Education Songkhla Province

Student's Name : Miss Doungporn Srisawat

Advisory Committee : Dr.Chailikit Soipetkasem and Dr.Natcha Mahapoonyanont

Degree and Program : Master of Education Program in Research and Evaluation

Academic Year : 2012

This research aims to study the factors relating and creating predicted equation to emotional quotient of students under diploma degrees under Office of Private Education Songkhla Province. The samples were 382 diploma degrees students in schools under Office of Private Education Songkhla Province. Research instrument was questionnaire asking to reflect factors relating to emotional quotient. The questionnaire consists of test on self-concept, achievement motive, teacher and student relationship, classmate relationship, parenting and mass media influence. These tests points out the reliability value of .85, .85, .90, .85, .89 and .89 respectively, while emotional quotient test indicates the reliability value of 0.94. Data analysis by using percentage, means, standard deviation, coefficient of multiple correlations, stepwise multiple regression analysis.

From the research results, it was found that the equations which could predict emotional quotient of diploma degrees students in schools under Office of the Private Education Songkhla Province were self-concept (X_1), achievement motive (X_2), teacher and student relationship (X_3), classmate relationship (X_4), and parenting (X_5). The equations could significantly predict emotional quotient at the level of 0.5, 5 predicted equations had coefficient of multiple correlations (R) of .908, estimated standard error of .982 , prediction efficiency (R^2) at 82.5 percent while mass media influence (X_6) could not predict emotional quotient.

The predictable equations had coefficient of variation in raw score (b) and standard score (β) which could be explained as followings;

Predicted equation of emotional quotient in raw score

$$Y' = .982 + .377\ X_1 + .251\ X_2 + .147\ X_3 - .114\ X_4 - .031\ X_5$$

Predicted equation of emotional quotient in standard score

$$Z_{y'} = .723\ Z_1 + .275\ Z_2 + .233\ Z_3 - .156\ Z_4 - .066\ Z_5$$

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณา ช่วยเหลือ แนะนำ และให้คำปรึกษาอย่างดียิ่งจาก อาจารย์ ดร.ชัยลิขิต สร้อยเพชรเกษม ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร. ณัชชา มหปุญญานนท์ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์สุเทพ สันติวรานนท์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เรวดี กระโหมวงศ์ อาจารย์ ดร.สุริยา เหมตะศิลป อาจารย์ ดร. สุธาสินี บุญญาพิทักษ์ อาจารย์ ดร. เมธี ดิสวัสดิ์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ถ่ายทอดความรู้ แนวคิด วิธีการ คำแนะนำ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณอย่างสูง

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย และปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่อง และให้คำแนะนำในการสร้างเครื่องมือให้ถูกต้อง สมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมทั้งบุคคลที่ผู้วิจัยได้อ้างอิงทางวิชาการตามที่ปรากฏในบรรณานุกรม

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียน สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา ทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์และความสะดวกในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ตลอดจนนักเรียนทุกคน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณ บิดา มารดา พี่ๆ ทุกท่าน และครอบครัวจันทร์แจ่มศรี ที่คอยช่วยเหลือสนับสนุนทั้งด้านกำลังใจและกำลังทรัพย์ด้วยดีตลอดมา

ขอขอบคุณบุคลากรกองบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีที่ได้ให้คำแนะนำและส่งเสริมกำลังใจตลอดมา นอกจากนี้ยังมีผู้ที่ให้ความร่วมมือช่วยเหลืออีกหลายท่าน ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถกล่าวนามในที่นี้ได้หมด จึงขอขอบคุณทุกท่านเหลานั้นไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอขอบคุณเพื่อนนิสิตสาขาวิชาการวิจัยและประเมิน และสาขาวิชาการวัดผลการศึกษาทุกท่าน ที่ได้ช่วยเหลือและให้คำแนะนำส่งเสริมกำลังใจตลอดมา จึงขอขอบคุณทุกท่านเหล่านั้นไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

คุณค่าทั้งหลายที่ได้รับจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูกตเวทิตาแด่บิดา มารดา และบุรพาจารย์ที่เคยอบรมสั่งสอนตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน

ดวงพร ศรีสวัสดิ์

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
	สมมติฐานของการวิจัย	3
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	3
	ขอบเขตของการวิจัย	3
	นิยามศัพท์เฉพาะ	4
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
	แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวัยรุ่น	8
	แนวคิดและทฤษฎีความฉลาดทางอารมณ์	12
	แนวคิดและทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความฉลาดทางอารมณ์	35
	มโนภาพแห่งตน	35
	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	45
	สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน	51
	สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน	54
	การอบรมเลี้ยงดู	59
	อิทธิพลของสื่อ	69
	กรอบแนวคิดในการวิจัย	73
3	วิธีดำเนินการวิจัย	74
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	74
	เครื่องมือและวิธีสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	75
	วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล	81
	วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	81

สารบัญ(ต่อ)

บทที่ หน้า

4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 83

สัญลักษณ์ทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 83

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล 84

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 85

5 บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ 90

บทย่อ 90

สรุปผล 91

อภิปรายผล 92

ข้อเสนอแนะ 97

บรรณานุกรม 99

ภาคผนวก 113

ประวัติย่อผู้วิจัย 144

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ของความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน	85
2	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างพยากรณ์ตัวแปรด้วยกันและระหว่างตัวแปรพยากรณ์และตัวแปรเกณฑ์	86
3	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) ประสิทธิภาพของการพยากรณ์ (R^2) และค่าความเปลี่ยนแปลงของประสิทธิภาพการพยากรณ์ที่เปลี่ยนไปจากเดิมเมื่อเพิ่มพยากรณ์ที่ดีทีละตัว (R_{Change}) พร้อมทดสอบนัยสำคัญทางสถิติตามวิธีวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบสเต็ปไวส์ Stepwise Multiple Regression Analysis	87
4	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในการทำนายความฉลาดทางอารมณ์ในรูปคะแนนดิบ (b) และคะแนนมาตรฐาน (β)	88
5	ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (IOC) ของข้อคำถามวัดการอบรมเลี้ยงดู	117
6	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถามวัดตัวแปรพยากรณ์ ทดสอบที (t) จากการทดสอบครั้งที่ 1	119
7	ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามวัดปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ของความฉลาดทางอารมณ์หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)	121

สารบัญภาพประกอบ

ภาพที่		หน้า
1	กระบวนการรับรู้เกี่ยวกับตนและมโนภาพแห่งตน.....	39
2	แนวคิดเกี่ยวกับมโนภาพแห่งตน	40
3	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	73

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การประสบความสำเร็จในชีวิต ทั้งในด้านการงาน ชีวิตครอบครัว ดำรงตนอย่างมีศักดิ์ศรีในสังคม เป็นเป้าหมายสูงสุดในชีวิตของทุกคน ซึ่งการบรรลุถึงเป้าหมายดังกล่าวบุคคลจะต้องรู้จักดึงศักยภาพของตนเองให้เกิดความสมดุลทั้งด้านความสามารถ ด้านคุณธรรม และด้านการดำรงตนให้เกิดความพอดี หรือที่เรียกว่าเป็นผู้มีความฉลาดทางอารมณ์และมองโลกในแง่ดี เพราะชีวิตมนุษย์ดำเนินไปภายใต้อิทธิพลของอารมณ์และความรู้สึก ดังคำกล่าวที่ว่า " จิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว " หรือ " ทุกข์สุขอยู่ที่ใจ " การกระทำหลายครั้งในชีวิตของคนจึงมีที่มาจากสภาวะทางอารมณ์มากกว่าเรื่องเหตุผลเพียงอย่างเดียว เพราะโดยแท้จริงแล้วไม่ว่าในเหตุการณ์จะดีหรือร้าย ความฉลาดทางเชาวน์ปัญญาจะไม่มีความหมายเลย หากปราศจากความฉลาดทางอารมณ์เข้ามามีส่วนร่วมด้วย

อารมณ์ หรือ Emotion มาจากคำในภาษาละตินว่า Motere แปลว่า เคลื่อนไหว เมื่อเติม e นำหน้า จึงหมายถึง "เคลื่อนไหวจาก" แสดงถึงคุณสมบัติของอารมณ์ที่มีส่วนร่วมในการกระตุ้นให้เกิดการกระทำต่าง ๆ อยู่เสมอ อารมณ์มีหน้าที่เตรียมสภาพร่างกายให้มีปฏิกิริยาโต้ตอบในลักษณะต่างๆ เช่น เมื่อโกรธจะมีการไหลเวียนของโลหิตมาที่มือทำให้ง่ายต่อการหยิบจับอาวุธ หรือต่อยคู่ต่อสู้ และมีการหลั่งสารแอดรีนาลีนที่นำไปสู่การมีพละกำลังที่แข็งแรงพอที่จะทำการใดๆ ที่ต้องมีการต่อสู้อย่างรุนแรง ขณะที่เมื่อคนเรามีความสุข อารมณ์สุขก็จะไปเพิ่มการทำงานของศูนย์กลางในสมองสกัดกั้นความรู้สึกทางลบไม่ให้เกิดขึ้นและเพิ่มพลังการกำจัดความคิดวิตกกังวลให้หมดไป ทำให้เรารู้สึกสงบและเกิดความพึงพอใจ เป็นผลให้ร่างกายฟื้นจากสิ่งกระตุ้นทางร่างกายได้เร็วกว่าเมื่อมีอารมณ์โกรธ คนที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงหรือมีทักษะทางอารมณ์ที่ได้รับการพัฒนามาเป็นอย่างดี จะเป็นคนที่สามารถรับรู้ เข้าใจและจัดการกับความรู้สึกของตนเองได้ดี รวมทั้งเข้าใจความรู้สึกของคนอื่น จึงมักประสบความสำเร็จ มีความพึงพอใจในชีวิต สามารถสร้างสรรค์งานใหม่ๆ ออกมาได้เสมอ ตรงกันข้ามกับคนที่ไม่สามารถควบคุมอารมณ์มักจะเต็มไปด้วยความขัดแย้งภายในจิตใจ พลอยทำให้ขาดสมาธิในการทำงานและมีความคิดที่หมกมุ่น กังวล ไม่ปลอดโปร่ง

ความฉลาดทางอารมณ์ เป็นความสามารถในการพัฒนาเชิงอารมณ์ และปรับตัวทางสังคม เป็นตัวเน้นให้บุคคลประสบความสำเร็จและล้มเหลว ทั้งสามารถนำตัวเองให้เกิดการใช้ศักยภาพได้อย่างสร้างสรรค์ (กาญจนา ไชยพันธ์. 2542 : 2) เด็กที่มีความฉลาดทางอารมณ์จะมีรากฐานที่ดี

พร้อมเรียนรู้ และนำไปสู่ความสำเร็จในการศึกษา การดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในสังคม และสามารถปรับตัวในสถานการณ์ต่างๆ ได้ เพราะฉะนั้นคุณค่าของคนคงไม่ได้อยู่แต่ในด้านสติปัญญา แต่ด้านจิตใจอารมณ์ก็มีส่วนสำคัญที่จะทำให้เด็กฉลาดและเรียนเก่ง (นิตยา คงภักดี. 2542 : 96)

ปัจจุบัน นักวิจัยต่างยืนยันว่า เชาวน์ปัญญามีส่วนเกี่ยวข้องต่อความสำเร็จในชีวิต เช่น การเรียน หรือการทำงานเพียง 20 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น ที่เหลือเป็นปัจจัยด้านอื่นๆ ซึ่งรวมถึงความฉลาดทางอารมณ์ การเรียนรู้เรื่องความฉลาดทางอารมณ์จึงเป็นเรื่องที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาชีวิตให้ก้าวไปข้างหน้าอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข

จากผลการสำรวจแสดงว่า เชาว์ปัญญาไม่ได้เป็นองค์ประกอบที่สามารถทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพียงอย่างเดียวน่าจะมีองค์ประกอบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประสบความสำเร็จทางการเรียนซึ่งจะส่งผลต่อความสำเร็จในการทำงานในอาชีพและความสำเร็จในชีวิต งานวิจัยอีกเรื่องหนึ่งในรัฐ แมซซาชูเสท ประเทศสหรัฐอเมริกาที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเชาว์ปัญญากับความสำเร็จในชีวิตโดยติดตามเก็บข้อมูลจากเด็ก 450 คน นานถึง 40 ปี พบว่าเชาว์ปัญญามีความสัมพันธ์เพียงเล็กน้อยกับความสามารถในการทำงานได้ดีและมีปัจจัยด้านอื่นๆที่ไม่เกี่ยวข้องกับเชาว์ปัญญาสามารถทำนายความสามารถในการทำงานได้ (กรมสุขภาพจิต, 2543ก : 6) และจากงานวิจัยที่ศึกษาพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสำเร็จในชีวิตสนับสนุนโดยงานวิจัยหลายท่าน (กรมสุขภาพจิต. 2543ข : 8) และงานวิจัยของอัจฉรา สุขารมณ์. (2547 : 45 ; อ้างอิงจาก Mayer and Salovey. 1990 : 215) จะเห็นได้ว่า ความเป็นผู้มีเชาว์อารมณ์ผสมเข้ากับเชาว์ปัญญานั้น นอกจากจะทำให้บุคคลตระหนักรู้ตนเองแล้วยังทำให้เข้าใจความคิดความรู้สึกความต้องการของผู้อื่นได้อีกด้วย เป็นการเกื้อหนุนให้มีการใช้ศักยภาพของตนได้อย่างสูงสุด ประกอบกับภูมิปัญญาซึ่งจะส่งผลต่อการประสบความสำเร็จในชีวิต จำต้องมีการพัฒนาทั้งเชาว์ปัญญาและเชาว์อารมณ์ควบคู่กันไปอย่างสมดุล แต่ในระยะเวลาต่อมาได้มีนักการศึกษาหลายท่านที่มองว่าความฉลาดทางเชาว์ปัญญาและความฉลาดทางอารมณ์ ยังไม่ใช่ปัจจัยหลักที่ใช้ทำนายถึงความสำเร็จของบุคคลในสังคมได้ทั้งหมด ดังเช่นในปี 1997 โคลส์ (Coles) จิตแพทย์เด็กจากมหาวิทยาลัยฮาร์-วาร์ด ได้เขียนหนังสือชื่อ The Moral Intelligence of Children ขึ้นมา พูดถึงความฉลาดทางจริยธรรมของเด็ก ซึ่งเป็นหนังสือที่ได้รับการยกย่องจาก โกลแมน(Goleman) เป็นอย่างมาก โคลส์ (Coles) ค้นพบว่าพัฒนาการด้านต่างๆของเด็กว่าความฉลาดทางอารมณ์ สังคม ศีลธรรม มิติสัมพันธ์ คณิตศาสตร์ ภาษา ดนตรี การเคลื่อนไหวฯ ค่อนข้างเป็นอิสระต่อกัน หมายความว่า เด็กอาจจะเก่งในด้านใดด้านหนึ่ง หรือหลายด้านแต่อาจไม่เก่งในอีกด้านหนึ่งก็ได้ พัฒนาการในด้านต่างๆไม่จำเป็นต้องมีระดับเท่ากัน เช่น เด็กอาจเฉลียวฉลาดแต่มีพัฒนาการด้าน

อารมณ์ต่ำและนิสัยไม่ดี หรือฉลาด อารมณ์ดี สังคมดีแต่คุณธรรมต่ำก็ได้ (วิสุทธิ์ วนาอินทรายุทธ. 2548 : 3)

การพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรมและมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวังโดยยึดหลักว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่านักเรียนมีความสำคัญที่สุด ต้องส่งเสริมให้นักเรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ ในการจัดกระบวนการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้นักเรียนรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา อีกทั้งมีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนานักเรียนตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 12-15)

ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นนักเรียนที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นวัยศึกษาเล่าเรียน เพื่อเป็นแนวทางให้กับผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองช่วยกันปรับปรุงหรือพัฒนาส่งเสริมปัจจัยที่มีความสัมพันธ์นั้น เพื่อให้นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์ที่สูงขึ้น เป็นประโยชน์ในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี มีทั้งความฉลาดทางสติปัญญา และความฉลาดทางอารมณ์ไปพร้อมๆ กัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา

สมมติฐานของการวิจัย

มโนภาพแห่งตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน การอบรมเลี้ยงดู และอิทธิพลของสื่อสามารถพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลาได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1.ได้สมการพยากรณ์ในการทำนายความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา

2. ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถนำผลการศึกษาวิจัยเป็นแนวทางในการพัฒนา และส่งเสริมในความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ อันจะส่งผลให้นักเรียนเป็นคนดี ช่วยลดปัญหาสังคม และเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรเป็นนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา จำนวน 8,393 คน

2. กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา จำนวน 382 คน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย

3. ตัวแปร

3.1 ตัวแปรพยากรณ์ เป็นปัจจัยที่คาดว่ามีความสัมพันธ์ของความฉลาดทางอารมณ์ ได้แก่ มโนภาพแห่งตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน การอบรมเลี้ยงดูและอิทธิพลของสื่อ

3.2 ตัวแปรเกณฑ์ คือ ความฉลาดทางอารมณ์

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถทางอารมณ์ของบุคคลเกี่ยวกับการจัดการความรู้สึกและอารมณ์ของตนเอง ในการที่จะเผชิญกับอุปสรรคและข้อขัดแย้งต่างๆ ได้อย่างไม่คับข้องใจ ทนแรงเสียดทานจากภายนอกที่มาปะทะอารมณ์ เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เพื่อการสร้างแรงจูงใจในตนเอง รู้จักมองโลกในแง่ดี ใช้ชีวิตได้อย่างเหมาะสม ความฉลาดทางอารมณ์จะช่วยให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างปกติสุข และหมายความรวมถึงความฉลาดทางอารมณ์ในการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข มีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข (กรมสุขภาพจิต. 2546 : 23)

1. ด้านดี หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ และความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง หมายถึง รู้จักความต้องการของตนเอง ควบคุมอารมณ์และความต้องการได้และแสดงออกอย่างเหมาะสม

1.2 ความสามารถในการเห็นใจผู้อื่น หมายถึง ต้องเอาใจใส่ผู้อื่น เข้าใจและยอมรับผู้อื่น แสดงความเห็นใจและเข้าใจผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม

1.3 ความสามารถในการรับผิดชอบ หมายถึง รู้จักการให้ / รู้จักการรับ รู้จักรับผิด / รู้จักให้อภัย และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

2. ด้านเก่ง หมายถึง ความสามารถในการรู้จักตนเอง มีแรงจูงใจ สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาและแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ประกอบด้วยความสามารถต่อไปนี้

2.1 ความสามารถในการรู้จักและสร้างแรงจูงใจให้ตนเอง หมายถึง รู้ศักยภาพของตนเอง สร้างขวัญและกำลังใจให้ตนเองได้ และมีความมุ่งมั่นที่จะไปถึงเป้าหมาย

2.2 ความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหา หมายถึง รับรู้และเข้าใจปัญหา มีขั้นตอนในการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมและมีความยืดหยุ่น

2.3 ความสามารถในการมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น หมายถึง สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมและแสดงความเห็นที่ขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์

3. ด้านสุข หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข มีความภูมิใจในตนเอง พึงพอใจในชีวิตและมีความสุขสงบทางใจ ประกอบด้วย

3.1 ความภูมิใจในตนเอง หมายถึง เห็นคุณค่าตนเองและเชื่อมั่นในตนเอง

3.2 พึงพอใจในชีวิต หมายถึง มองโลกในแง่ดี มีอารมณ์ขัน และพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่

3.3 มีความสุขสงบทางใจ หมายถึง มีกิจกรรมที่เสริมสร้างความสงบสุข รู้จักผ่อนคลายและมีความสงบทางจิตใจ

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ของความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน หมายถึง ตัวแปรหรือองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน โดยใช้ตัวแปรด้านต่างๆ ดังนี้

1. มโนภาพแห่งตน หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อตนเองทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ ทั้งในส่วนที่ดีและส่วนที่ไม่ดี ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ต่างๆ ทำให้บุคคลเข้าใจตนเอง เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่แสดงออก

2. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง สิ่งที่ทำให้นักเรียนกระทำการเพื่อบรรลุเป้าหมายอันสูงสุดที่ตั้งไว้โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และเพียรพยายามอย่างมากเพื่อไปให้ถึงมาตรฐานอย่างเต็มศักยภาพ

3. สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน หมายถึง การกระทำที่ครูผู้สอนกำหนดภายใต้สถานการณ์การเรียนการสอน มีวิธีถ่ายทอดความรู้ทำให้การเรียนน่าสนใจ สามารถสอนสิ่งที่ยากให้เข้าใจง่าย มีการแสดงออกของครูและนักเรียนที่เกิดขึ้นต่อเนื่องในชั้นเรียน มีพฤติกรรมทางวาจาและไม่ใช่พฤติกรรมทางวาจา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

4. สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนและเพื่อนปฏิบัติต่อกันทั้งในและนอกห้องเรียนเพื่อให้ได้มาซึ่งความรักใคร่เข้าใจซึ่งกันและกันช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมมือระหว่างกันทั้งทางด้านวิชาการและด้านทั่ว ๆไป

5. การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรัก เป็นการดูแลลูกของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง ที่ให้ความอบอุ่นให้คำแนะนำ มีความอดทน ไม่ปิดกั้นอารมณ์ด้านลบของลูกและสามารถแนะนำกำหนดขอบเขตพฤติกรรมที่เหมาะสมให้แก่ลูก

6. อิทธิพลของสื่อ หมายถึง พฤติกรรมการเสพสื่อประเภทต่างๆ การรับรู้เนื้อหาข่าวสารจากสื่อที่มีอิทธิพลต่ออารมณ์ ความรู้สึกและพฤติกรรมของนักเรียน เช่น สื่อประเภทภาพยนตร์ โทรทัศน์ เกมออนไลน์ การสื่อสารผ่านอินเตอร์เน็ต

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ของความฉลาดทางอารมณ์ ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปสาระประเด็นตามหัวข้อต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวัยรุ่น
   - 1.1 ความหมายและความสำคัญของวัยรุ่น
   - 1.2 พฤติกรรมวัยรุ่น
   - 1.3 ประเภทของพฤติกรรม
   - 1.4 องค์ประกอบของพฤติกรรม
   - 1.5 การเกิดพฤติกรรม
   - 1.6 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของวัยรุ่น
2. แนวคิดและทฤษฎีความฉลาดทางอารมณ์
   - 2.1 ความหมายความฉลาดทางอารมณ์
   - 2.2 นิยามความฉลาดทางอารมณ์
   - 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์
   - 2.4 ประโยชน์ของความฉลาดทางอารมณ์
3. แนวคิดและทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความฉลาดทางอารมณ์
   - 3.1 มโนภาพแห่งตน
   - 3.2 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
   - 3.3 สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน
   - 3.4 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน
   - 3.5 การอบรมเลี้ยงดู
   - 3.6 อิทธิพลของสื่อ
4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่น

1.1 ความหมายและความสำคัญของวัยรุ่น

วัยรุ่น (Adolescent) หมายถึงวัยที่มีอายุเป็นตัวเลขลงท้ายด้วยคำในภาษาอังกฤษว่า Teen (ทีน) คือ ตัวเลข 13-19 ซึ่งเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้าร่างกายสติปัญญา สังคมและอารมณ์

ความสำคัญของวัยรุ่น จำแนกได้เป็น 2 ระดับ คือ

1. ระดับบุคคล เนื่องจากเป็นวัยที่มีการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคม อย่างสูง กล่าวได้ว่าเป็นช่วงชีวิตที่พัฒนาศักยภาพได้เต็มที่ ดังนั้นศักยภาพที่วัยรุ่นได้รับในช่วงนี้จะช่วยพัฒนาศักยภาพ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ซึ่งศักยภาพที่พัฒนาแล้วจะเป็นพื้นฐานชีวิตในวัยผู้ใหญ่ต่อไป

2. ระดับประเทศ กล่าวได้ว่า วัยรุ่น เป็นตัวชี้อนาคตของชาติ เนื่องจากจะเป็นผู้สืบทอดวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนปกป้องเอกราชและความเป็นชาติไว้ ทั้งจะทำให้สังคมพัฒนาสืบไป จากความสำคัญของวัยรุ่นดังกล่าว รัฐบาลจึงได้กำหนดนโยบายพัฒนาเด็กและเยาวชนไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมุ่งเน้นพัฒนาด้านสุขภาพกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ อาชีพ และบุคลิกภาพทั้งในและนอกสถานศึกษา (ประภาเพ็ญ สุวรรณ. 2535 : 37)

1.2 พฤติกรรมวัยรุ่น

ความหมายของพฤติกรรม พฤติกรรม หมายถึง การกระทำทุกอย่างของมนุษย์ ไม่ว่าการกระทำนั้นผู้กระทำจะทำโดยไม่รู้ตัวก็ตาม ไม่ว่าสิ่งนั้นจะสังเกตได้หรือไม่ และไม่ว่าการกระทำนั้นจะพึงประสงค์หรือไม่ (ประภาเพ็ญ สุวรรณ. 2535 : 15)

1.3 ประเภทของพฤติกรรม

มีการจำแนกประเภทของพฤติกรรมได้หลายลักษณะ ในการวิจัยครั้งนี้ขอกล่าวถึงการจำแนกประเภทพฤติกรรมตามลักษณะการเกิดพฤติกรรม ซึ่งจำแนกได้ 2 ประเภท คือ

1. พฤติกรรมภายนอก (Overt Behavior) ได้แก่ พฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้โดยใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 (หู ตา จมูก ปาก และผิวหนัง) แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

1.1 พฤติกรรมที่สังเกตได้โดยตรงไม่ต้องใช้เครื่องมือช่วย เช่น การหัวเราะ ร้องไห้ อ้าปาก กระโดด

1.2 พฤติกรรมที่ต้องใช้เครื่องมือช่วยในการสังเกต เช่น การเต้นของหัวใจ ความดันโลหิต ความต้านกระแสไฟฟ้าที่ผิวหนัง

2. พฤติกรรมภายใน (Convert Behavior) ได้แก่พฤติกรรมที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคลจะโดยรู้สึกตัวหรือไม่รู้สึกตัวก็ตาม ปกติผู้อื่นไม่สามารถสังเกตได้ถ้าไม่บอก เช่น ความคิด ความจำ จินตนาการ (สถิต วงศ์สวรรค์. 2540 : 23-24)

1.4 องค์ประกอบของพฤติกรรม

พฤติกรรมมนุษย์มีองค์ประกอบ 7 ประการ ดังนี้ (สุชาดา มะโนทัย. 2539 : 9 -10)

1. ความมุ่งหมาย (Goal) เป็นความต้องการที่ทำให้เกิดกิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการที่เกิดขึ้น ซึ่งความต้องการบางอย่างสามารถตอบสนองได้ทันที แต่บางอย่างต้องใช้เวลานานจึงจะบรรลุความต้องการ

2. ความพร้อม (Readiness) คือ ระดับวุฒิภาวะ หรือ ความสามารถที่จำเป็นในการทำกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการ

3. สถานการณ์(Situation) เป็นเหตุการณ์ที่เปิดโอกาสให้เลือกทำกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการ

4. การแปลความหมาย (Interpretation) ก่อนที่จะกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งลงไป มนุษย์จะพิจารณาสถานการณ์ก่อน แล้วจึงตัดสินใจเลือกวิธีการที่เกิดความพึงพอใจมากที่สุดเพื่อตอบสนองความต้องการ

1. การตอบสนอง (Response) เป็นการกระทำกิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการ

2. ผลที่ได้รับ หรือผลที่ตามมา (Consequence) เมื่อทำกิจกรรมแล้วย่อมได้รับผลจากการกระทำนั้น ซึ่งผลที่ได้อาจเป็นไปตามที่คาดคิด หรืออาจตรงกันข้ามก็ได้

3. ปฏิกิริยาต่อความผิดหวัง (Reaction to Thwarting) ในกรณีที่ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการได้ มนุษย์ก็อาจจะย้อนกลับไปแปลความหมายของสถานการณ์ และเลือกวิธีการใหม่

1.5 การเกิดพฤติกรรม

การเกิดพฤติกรรมของมนุษย์นั้นเป็นเรื่องสลับซับซ้อนจึงมีปัจจัยต่างๆ ที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมด้านการปฏิบัติ ได้แก่ (ประภาเพ็ญ สุวรรณ. 2535 : 173 -785)

1. ปัจจัยด้านจิตวิทยา เป็นปัจจัยที่อยู่ภายใต้จิตสำนึกของบุคคลที่มีผลต่อการเกิดและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่างๆ ทั้งด้านความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติประกอบด้วยวุฒิภาวะ ความต้องการ ความสนใจ แรงจูงใจ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล

2. ปัจจัยด้านสังคม คนเราจะเรียนรู้สิ่งต่างๆได้จากสังคม ทำให้มีการประพฤติ ปฏิบัติสืบต่อกันมา ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

2.1 ครอบครัว ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมแห่งแรกที่มีความสัมพันธ์และสำคัญมากในการถ่ายทอดแบบอย่างการปฏิบัติตลอดจนความเชื่อและพฤติกรรมต่างๆ ทั้งด้านความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ เพราะครอบครัวนั้นประกอบด้วย บิดา มารดา และบุคคลที่เป็นผู้ปลูกฝัง ความคิด ความเชื่อ และการปฏิบัติให้กับเด็ก ซึ่งเมื่อโตขึ้นก็จะต้องออกไปเผชิญกับสังคมนอกบ้านและได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ จากบุคคลอื่นๆในสังคมต่อไป

2.2 กลุ่มบุคคลในสังคม ได้แก่ บุคคลที่มีความสัมพันธ์กับเด็กอย่างใกล้ชิด เช่น ครู เพื่อน หรือบุคคลที่แวดล้อมอยู่ในสังคม ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กเป็นอย่างมาก

2.3 สถานภาพทางสังคม สถานภาพทางสังคมที่แตกต่างกันของบุคคลจะมีผลทำให้บุคคลมีพฤติกรรมแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติตนของสมาชิกในสังคมระดับการศึกษาและเศรษฐกิจของบุคคลในสังคมด้วย

3. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจและการศึกษาของบุคคลมีผลต่อพฤติกรรมต่าง ๆ กล่าวคือ ถ้าฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี ก็ไม่มีโอกาสในการแสวงหาความรู้ ซึ่งมีผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมต่างๆ

สมจิตต์ สุพรรณทัสน์ (2535 : 247 -280) ยังได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเกิดพฤติกรรมไว้ดังนี้

1. ความต้องการทางด้านร่างกายเป็นแรงผลักดันให้เกิดพฤติกรรม
2. เมื่อมีสิ่งเร้าที่เหมาะสมมากระตุ้น บุคคลจะแสดงพฤติกรรมออกมา
3. บุคคลจะแสดงพฤติกรรมอะไรย่อมขึ้นอยู่กับอารมณ์และความรู้สึกของบุคคลนั้น
4. ความรู้ ความเข้าใจ และความคาดหวังในสิ่งที่จะเกิดขึ้นทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรม
5. พฤติกรรมเกิดขึ้นจากแรงจูงใจต่างๆ เช่น ความต้องการความสำเร็จ

วัยรุ่นจะมีการเปลี่ยนแปลงง่าย เนื่องจากเป็นวัยการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์และสังคม โดยมีลักษณะเฉพาะทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ดังนี้ (กองอนามัยครอบครัว. 2535 : 51 และคณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชาพฤติกรรมวัยรุ่น. 2532 : 6-9)

1. ลักษณะเฉพาะทางกาย มีลักษณะเด่น 2 ประการ คือ มีอัตราการเพิ่มอย่างรวดเร็วทั้งส่วนสูง น้ำหนัก ขนาด และหน้าที่ของอวัยวะเพศ

2. ลักษณะเฉพาะทางอารมณ์ คือ ความรู้สึกของวัยรุ่นซึ่งมีทั้งอารมณ์สุขและอารมณ์ทุกข์ ได้แก่ ความรัก ความร่าเริงสนุกสนาน ความกลัว ความวิตกกังวล และความโกรธ ซึ่ง สรุปว่าอารมณ์ของวัยรุ่นเหมือน พายุบุแคม (Strom and Stress) หมายถึง อารมณ์ ต่อไปนี้

2.1 อารมณ์รุนแรง หมายถึง การแสดงอารมณ์มากเมื่อได้รับความกระทบกระเทือนใจเพียงเล็กน้อย เช่น เมื่อพ่อแม่ขัดใจ อาจแสดงออกด้วยการฆ่าตัวตายเป็นต้น

2.2 อารมณ์อ่อนไหว ไม่คงที่ เกิดง่ายและหายง่าย

2.3 ควบคุมการแสดงออกของอารมณ์ไม่ค่อยได้

2.4 มักมีอารมณ์ค้าง

3. ลักษณะเฉพาะทางสังคม หมายถึง ลักษณะการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น มีลักษณะเด่น 2 ประการ คือ

3.1 ลักษณะความสัมพันธ์กับเพื่อน แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะแรก คบกันเป็นหมู่คณะ คือเลือกเพื่อนที่มีความสนใจตรงกันตั้งเป็นกลุ่มขึ้น พบในวัยรุ่นตอนต้น ระยะที่สอง คบเป็นเพื่อนสนิท คือเลือกคบเฉพาะคนที่สนิทสนม 3 -4 คน ระยะที่สาม คบเพื่อนคู่หู คือคบเฉพาะเพื่อนที่จะเล่าทุกสิ่งทุกอย่างให้ฟังได้ ส่วนมากจะมีประมาณ 1-2 คน พบในวัยรุ่นตอนปลาย

3.2 ลักษณะความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศ จะเริ่มเมื่ออายุประมาณ 14-16 ปี และจะเริ่มสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศแยกเป็นคู่ ๆ ราวอายุ 16 -17 ปี

4. ลักษณะเฉพาะทางสติปัญญา หมายถึง การเกิดพฤติกรรมภายใน ที่เกี่ยวกับการรับรู้ การจำ วิธีแก้ปัญหา ความสามารถในการคิด ซึ่งกล่าวได้ว่า ลักษณะสติปัญญาของวัยรุ่นว่า เป็นการคิดแบบมีเหตุผลเป็นนามธรรม มีลักษณะเด่น คือ

4.1 คิดในสิ่งที่เป็นนามธรรม

4.2 สามารถตั้งสมมติฐานได้

4.3 สามารถทดสอบสมมติฐานได้

สรุปได้ว่า วัยรุ่น คือ ผู้ที่อยู่ระหว่างวัยเด็กกับวัยผู้ใหญ่ มีอายุระหว่าง 13-21 ปี มีพัฒนาการของส่วนสูงและน้ำหนักเป็นแบบพุ่งขึ้น มีอารมณ์ ผันแปรแบบพายุบุแคม ยึดเพื่อนเป็นหลัก เริ่มมีความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศ และมีสติปัญญาแบบเหตุผลเชิงนามธรรม ซึ่งลักษณะดังกล่าว มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์

1.6 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของวัยรุ่น

การเกิดพฤติกรรมของมนุษย์นั้นเป็นเรื่องสลับซับซ้อน โดยเฉพาะวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้าน ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่งการเกิดพฤติกรรมนั้นย่อมมีปัจจัยต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้องมากมาย ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดพฤติกรรมของวัยรุ่นตามรายละเอียดดังนี้ (คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชาพฤติกรรมวัยรุ่น, 2532 : 49 -71. ประภาเพ็ญ สุวรรณ. 2535 : 173 -185. สมจิตต์ สุพรรณทัสน์. 2535 : 274 -280)

1. ปัจจัยด้านพันธุกรรม หมายถึง การถ่ายทอดลักษณะต่างๆ จากบรรพบุรุษสู่บุตรหลาน ทำให้มนุษย์มีความแตกต่างกันทางด้านร่างกายและสติปัญญา ส่งผลให้มีพฤติกรรมแตกต่างกัน

2. ปัจจัยด้านจิตวิทยา เป็นปัจจัยที่อยู่ภายในตัวบุคคล ประกอบด้วย ความรู้ เจตคติ ค่านิยม ความต้องการ แรงจูงใจ ซึ่งมีผลต่อ อารมณ์และบุคลิกภาพ และนำไปสู่การเกิดพฤติกรรมของวัยรุ่น

3. ปัจจัยทางด้านสังคม การเรียนรู้สิ่งต่างๆ จากสังคมทำให้มีพฤติกรรมการปฏิบัติที่แตกต่างกันในแต่ละสังคม โดยมีหน่วยในสังคมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

3.1 ครอบครัว เป็นสถาบันทางสังคมแห่งแรก ที่มีหน้าที่เลี้ยงดู อบรม สั่งสอนให้บุตรหลานได้เรียนรู้ และถ่ายทอดแบบแผนการดำเนินชีวิตก่อนที่จะออกสู่สังคมภายนอก

3.2 กลุ่มบุคคลในสังคม ได้แก่ กลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์กับวัยรุ่น เช่น เพื่อน ครู อาจารย์ หรือบุคคล/กลุ่มบุคคลในสังคม

3.3 สถานภาพทางสังคม สถานภาพทางสังคมของบุคคลที่แตกต่างกันจะมีผลทำให้พฤติกรรมของบุคคลแตกต่างกัน

3.4 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจและการศึกษาของบุคคลจะมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมต่างๆ ของบุคคล

3.5 ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง สภาพที่อยู่รอบ ๆ ที่อยู่อาศัยของวัยรุ่น เช่น ชุมชนแออัด ตลาด ย่านธุรกิจ ใกล้แหล่งอบายมุข สิ่งเหล่านี้ย่อมมีผลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่น

จากแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมของวัยรุ่น จะเห็นได้ว่ามีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมากำหนดเป็นตัวแปร สำหรับการวิจัยนี้

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์

ความฉลาดทางอารมณ์ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Emotional Intelligence ในทางภาษาไทยยังไม่มีการบัญญัติศัพท์อย่างเป็นทางการ จึงมีคำแปลของ Emotional Intelligence หลากหลาย นอกจากนี้ยังมีคำที่เรียกกันโดยทั่วไป คือ อีคิว (EQ : Emotional Quotient) มาจากภาษาอังกฤษคำว่า Emotional Intelligence หรือ EI แต่เนื่องจากให้เกี่ยวเนื่องกับคำว่า IQ จึงใช้คำเลียนแบบว่า EQ แทนคำว่า EI : Emotional Intelligence EQ : Emotional Quotient และ EI : Emotional Intelligence มักจะมีความสัมพันธ์กันและบางครั้งก็ใช้แทนกัน อย่างไรก็ตามเมื่อกล่าวถึง EI จะหมายถึงโครงสร้างด้านต่างๆ ของความฉลาดทางอารมณ์ แต่ EQ มีความหมายถึง ผลที่ได้จากการวัดหรือประเมินความ

ฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งจะบอกให้ทราบถึงความฉลาดทางอารมณ์ของบุคคล เช่นเดียวกับ IQ ที่ชี้บ่งระดับความสามารถทางสติปัญญาที่ได้จากการประเมินแบบทดสอบเชาว์ปัญญา

2.1 ความหมายความฉลาดทางอารมณ์

กรมสุขภาพจิต (2543ก : 1) ได้กล่าวถึงความฉลาดทางอารมณ์ว่า หมายถึง ความสามารถของคนด้านอารมณ์ จิตใจรวมถึงการเข้าสังคม เป็นความสามารถในการตระหนักถึงความรู้สึกของผู้อื่น รู้จักแยกแยะอารมณ์ เช่น รัก โกรธ เกลียด ไม่พอใจ เศร้า เสียใจ รวมถึงการควบคุมอารมณ์ให้เข้ากับสังคมได้เป็นอย่างดี เหมาะสมกับกาลเทศะ

พระราชวรมุณี (2542 : 7) ได้ให้ความหมายว่า เป็นการใช้ปัญญากำกับการแสดงอารมณ์ที่ออกมาให้มีเหตุผล เป็นการแสดงความรู้สึกอารมณ์ออกมาในแต่ละสถานการณ์ โดยถือว่าอารมณ์หรือความรู้สึกนั้นเป็นพลังให้เกิดพฤติกรรมซึ่งถ้าพลังขาดปัญญากำกับก็จะเป็นพลังตาบอด ปัญญาจึงเป็นตัวที่จะมากำกับชีวิตของเราให้การแสดงออกเป็นไปในทางที่ถูกต้อง

พระธรรมปิฎก (2543 : 5-6) กล่าวถึงความฉลาดทางอารมณ์ว่า คือสภาพจิตนั่นเอง และสภาพจิตก็ยังโยงไปถึงพฤติกรรม ความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมเพราะอารมณ์หรือสภาพจิตนั้นต้องอาศัยพฤติกรรมเป็นช่องทางที่สื่อสารการแสดงออก เมื่ออารมณ์หรือสภาพจิตได้รับการพัฒนาชี้ช่องนำทาง ขยายขอบเขตและปลดปล่อยตัวปัญญาให้สื่อสารแสดงออกได้ผลดีด้วยพฤติกรรมทางกาย วาจา ก็นับได้ว่าเป็นระบบความสัมพันธ์แห่งพฤติกรรม จิตใจและปัญญาเข้ามาประสานบรรจบเป็นองค์รวม ซึ่งเมื่อดำเนินไปอย่างถูกต้องจะอยู่ในภาวะสมดุลให้เกิดผลดีทั้งแก่ตนเองและคนอื่น ตลอดจนสังคมและสิ่งแวดล้อมทั้งหมด

ซาโลเวย์และเมเยอร์ (Salovey and Mayer. 1997 : 11) กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการมีความเข้าใจ สามารถแสดงอารมณ์ออกมาได้อย่างมีปัญญาและไหวพริบ ตลอดทั้งควบคุมอารมณ์ตนเองได้ทุกสถานการณ์

บาร์ออน (วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. 2542 : 30 ; อ้างอิงจาก Bar-on. 1997)ได้ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ในคู่มือแบบวัดที่เขาสร้างขึ้นว่า เป็นชุดของขีดความสามารถ สมรรถนะและทักษะทางจิตพิสัย (Affective Domain) ที่ส่งผลต่อความสามารถที่จะประสบความสำเร็จในการต่อสู้กับข้อเรียกร้องและแรงกดดันต่างๆ ที่มาจากสภาวะแวดล้อมที่มีผลต่อการมีสุขภาพจิตที่ดีและการประสบความสำเร็จในชีวิต

โกลแมน (วิลาสลักษณ์ ชัววัลลี. 2542 : 40 ; อ้างอิงจาก Goleman. 1998) ให้ความหมายว่าความฉลาดทางอารมณ์เป็นสมรรถนะ (Capacity) ที่จะตระหนักรู้ถึงความรู้สึกของตนเอง และของผู้อื่น สมรรถนะที่จะจูงใจตนเองและสมรรถนะที่จะจัดการกับอารมณ์ของตนเองและจัดการในเรื่องความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

เทิดศักดิ์ เดชคง (2542 : 39) กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการนำไปสู่การเป็นคนดี มีคุณค่าและมีความสุขในการเป็นคนดี หมายถึงความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ซึ่งก็คือความเมตตา กรุณา มีคุณค่านั้นสอดคล้องกับการมีสติรู้ตัว (Awareness) ในส่วนการมีความสุขเกิดจากรู้จักมองโลก เลือกหาความสุขใส่ตัว เมื่อเกิดความทุกข์ก็หาวิธีแก้ไขตรงส่วนนี้ คล้ายกับการใช้ปัญญา

วีระวัฒน์ ปันนิตามัย (2542 : 30-33) ได้กล่าวถึงความฉลาดทางอารมณ์ไว้ว่า EQ เป็นกระบวนการของจิตใจในการบริหารจัดการอารมณ์ของตน และของผู้อื่นให้เกิดประโยชน์ในทางสร้างสรรค์

คมเพชร ฉัตรศุภกุล และผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2544 : 11) สรุปความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ไว้ว่า หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะตระหนักรู้ ความคิด ความรู้สึกและอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น สามารถควบคุมอารมณ์และแรงกระตุ้นภายในตลอดจนสามารถรอคอยตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสม สามารถที่จะให้กำลังใจตนเองในการเผชิญข้อขัดแย้งต่างๆ และรู้วิธีในการขจัดความเครียดที่เกิดขึ้นกับตนเองได้

คูเปอร์ และซาเวฟ (ทศพร ประเสริฐสุข. 2545 : 94 ; อ้างอิงจาก Cooper and Sawaf. 1997 : 125) ให้ความหมายไว้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์เป็นความสามารถของบุคคลในการรับรู้ เข้าใจ และรู้จักใช้พลังทางอารมณ์ของตนเป็นรากฐานในการสร้างสัมพันธภาพและโน้มน้าวผู้อื่น

ทศพร ประเสริฐสุข (2545 : 94) ให้ความหมายไว้ว่า เป็นความสามารถลักษณะหนึ่งของบุคคลที่ตระหนักถึงความรู้สึก ความคิดและอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น สามารถควบคุมอารมณ์และแรงกระตุ้นภายใน ตลอดจนสามารถรอคอยการตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสม ถูกกาลเทศะ สามารถให้กำลังใจตนเองในการที่จะเผชิญข้อขัดแย้งต่างๆ ได้อย่างไม่คับข้องใจ รู้จักขจัดความเครียดที่จะขัดขวางความคิดสร้างสรรค์อันมีค่าของเรา สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นในฐานะผู้นำหรือผู้ตามได้อย่างมีความสุขจนประสบความสำเร็จในการเรียน (Study Success) ความสำเร็จในอาชีพ (Career Success) ตลอดจนประสบความสำเร็จในชีวิต (Life Success)

ชัญญา บัวประเสริฐ (2546 : 26) ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ว่า หมายถึงความสามารถของบุคคลในการตระหนักรู้ถึงความรู้สึก ความคิดและอารมณ์ของตนเอง สามารถบริหารจัดการกับอารมณ์ของตนได้อย่างเหมาะสม สามารถรับรู้เข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่นและมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น เพื่อให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ตลอดทั้งสามารถที่จะควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ทุกสถานการณ์

กล่าวโดยสรุป ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient) หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะตระหนักรู้ในความคิด ความรู้สึกและภาวะอารมณ์ของตนเองและของผู้อื่น มองโลกใน

แง่ดีสามารถปรับสภาพอารมณ์ ควบคุมจัดการอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสมอย่างสมเหตุสมผล และสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นได้อย่างดี

นวลลออ ทวิชศรี (2546 : 34) ให้ความหมายไว้ว่า เป็นความสามารถส่วนบุคคลในการใช้สติรับรู้อารมณ์และควบคุมอารมณ์ของตนเอง ทำให้สามารถเข้าใจและรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น ใช้ปัญญาในการแสดงอารมณ์และแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม มีความคิดสร้างสรรค์ มีความเมตตากรุณา นำไปสู่สัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น ทำให้บุคคลมีความสุขและประสบความสำเร็จในชีวิต นั่นก็คือการเป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์สมบูรณ์นั่นเอง

มงคลวัฒน์ ทวีรักษากุล (2548 :7) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการตระหนักรู้ความรู้สึกของตนเองและความรู้สึกของผู้อื่น และใช้การตระหนักรู้นั้นในการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง เพื่อให้สามารถควบคุมอารมณ์และใช้เป็นแรงจูงใจในการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นได้อย่างเหมาะสม สามารถรอคอยการตอบสนองได้ตามต้องการของตนตามควรแก่เวลาและสถานที่ สามารถเผชิญกับอุปสรรคและความขัดแย้งต่างๆ ได้อย่างไม่มีความกดดันภายในสามารถขจัดความกังวลที่จะไปขัดขวางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์แก่ตน และสามารถประกอบกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้ทั้งในฐานะผู้นำหรือผู้ตามได้อย่างมีความสุข

วิสุทธิ์ วนาอินทรายุทธ (2548 : 22) ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ลักษณะของการที่บุคคลตระหนัก รับรู้อารมณ์ของตนเองที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากสิ่งเร้าทั้งภายในและภายนอก และความสามารถที่จะปรับหรือจัดการกับอารมณ์โดยการควบคุม สลาย และระบายอารมณ์ที่เกิดขึ้นนั้นให้เกิดผลทางบวกต่อตนเอง ผู้อื่น สภาพแวดล้อมหรือเหตุการณ์ต่างๆ

กนิษฐา หมั่นกิจการ (2550 : 11) กล่าวว่าความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะตระหนักรู้ในความคิด ความรู้สึกในภาวะอารมณ์ของตนเองและของผู้อื่น มองโลกในแง่ดี สามารถปรับสภาพอารมณ์ ควบคุมจัดการอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสม สมเหตุสมผล และสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นได้อย่างดี

สรุปได้ว่า เป็นความสามารถของบุคคลที่ตระหนักรู้ในความคิดความรู้สึกภาวะอารมณ์ของตนเองและของผู้อื่น ได้แก่การมองโลกในแง่ดี สามารถปรับสภาพอารมณ์และควบคุมอารมณ์บริหารจัดการอารมณ์ตนเองให้เหมาะสมกับกาลเทศะ ส่งเสริมให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสม สามารถอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างสงบสุข

2.2 นิยามความฉลาดทางอารมณ์

ความฉลาดทางอารมณ์ แปลจากภาษาอังกฤษว่า Emotionnal Intelligence หรือเรียกให้สอดคล้องกับ IQ หรือความฉลาดทางเชาว์ปัญญาว่า EQ (Emotionnal Quotient) และเนื่องจากยังไม่มีคำจำกัดความของ Emotionnal Intelligence ที่แน่นอนในภาษาไทย จึงมีผู้ใช้คำเรียกที่แตกต่างกัน

มากมาย เช่น สติอารมณ์ เชาว์อารมณ์ ความฉลาดทางอารมณ์ อัจฉริยะทางอารมณ์ ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ ปัญญาอารมณ์ ซึ่งทุกคำล้วนมีความหมายเดียวกัน (วิสุทธิ์ วนาอินทรายุทธ. 2548 : 43 ; อ้างอิงจากวีระวัฒน์ ปันนิตามัย. 2542 : 87) และคำว่า Social Intelligence ซึ่งเน้นไปในด้านไอคิว และ Bioloical Intelligence ซึ่งเน้นทางด้านสรีระพันธุกรรมในการกำหนดความแตกต่างระหว่างบุคคล ส่วน Personal Intelligence การ์ดเนอร์ (Gardner) ได้เสนอ ในปี 1983 เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของทฤษฎีมีความหมายในลักษณะความเป็นผู้ที่เก่ง มีมนุษยสัมพันธ์ เข้าถึงและรู้จักภาวะอารมณ์ของตนเอง และนำความเข้าใจเพื่อชี้นำการปฏิบัติ การ์ดเนอร์ ได้แบ่ง Personal intelligence เป็นสองส่วน คือ ความสามารถเข้าถึงความรู้สึกภาวะอารมณ์ตนเอง สามารถจำแนกรู้เท่าทันและระบุได้ ที่เรียกว่า Interpersonal Intelligence ซึ่งเป็นผลจากการรู้จักภาวะอารมณ์ตนเองที่แสดงออกกับผู้คน รู้และเห็นความแตกต่างของตนและคนอื่นได้ (วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. 2545 : 22-23) และแรงหนุนที่สำคัญที่ทำให้คนหันมาสนใจเรื่อง EQ มากขึ้น เป็นบทความของโกลแมน (Goleman) ที่ลงในนิตยสาร Time เมื่อปี ค.ศ.1995 ซึ่งเน้นว่า ความสำเร็จของบุคคล IQ จะส่งผลให้เกิดความสำเร็จได้เพียง 20 เปอร์เซ็นต์ และ 80 เปอร์เซ็นต์ เป็นผลมาจาก EQ ทำให้นักบริหารและบุคลากรในวิชาชีพต่างๆ ตื่นตัวที่จะพัฒนา EQ มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ แมคแคลแลน (MaCleland) ที่ได้เคยกล่าวไว้ว่า คนที่จะประสบความสำเร็จนั้นจะต้องมุ่งที่ความสำเร็จของงานและต้องสามารถสนองความต้องการอีกประเภทหนึ่งที่เรียกว่าแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ (Needs for affilation) ประกอบกับโกลแมน (Goleman) ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) ออกสู่สาธารณชน ผู้คนก็เริ่มให้ความสนใจกับความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์มากขึ้น และมีงานวิจัยมากมายที่ยืนยันถึงความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) กันมากขึ้น (กนิษฐา หมั่นกิจการ. 2550 : 9-10)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้คำว่า ความฉลาดทางอารมณ์ ทั้งนี้เพราะคำว่า ฉลาด ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 หมายถึง การมีปัญญาและมีไหวพริบดี และคำว่าอารมณ์ หมายถึง ความคิดความรู้สึกทางใจที่เปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งเร้าต่างๆ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2542 : 333)

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์

ทศพร ประเสริฐสุข (2545 : 94) ได้สรุปองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ตามแนวคิดของสโลเวย์และเมเยอร์ และของโกลแมน ได้ 5 องค์ประกอบใหญ่ ดังต่อไปนี้

1. การตระหนักรู้ในตนเอง (Self-awareness หรือ Knowing One) เป็นความสามารถที่จะรับรู้และเข้าใจความรู้สึก ความคิดและอารมณ์ของตนเองได้ตามความเป็นจริง สามารถประเมิน

ตนเองได้อย่างชัดเจน ตรงไปตรงมา มีความเชื่อมั่น รู้จักจุดเด่นจุดด้อยของตน เป็นคนซื่อตรง พูดแล้วรักษาคำพูด มีจรรยาบรรณ มีสติ เข้าใจตน

2. การบริหารจัดการกับอารมณ์ของตน (Managing Emotion) หรืออาจเรียกว่า การกำหนดตนเอง (Self-Regulation) เป็นความสามารถที่จะจัดการกับอารมณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม ประกอบด้วยความสามารถในการควบคุมตนเอง (Self-Regulation) เป็นคนที่น่าไว้วางใจ (Trustworthiness) มีคุณธรรม (Conscientiousness) มีความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) และมีความสามารถในการสร้างแนวคิดใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต

3. การจูงใจตนเอง (Motivation Oneself) เป็นความสามารถที่จะจูงใจตนเองที่เรียกว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive) มองโลกในแง่ดี สามารถนำอารมณ์และความรู้สึกของตนเองมาสร้างพลังในการทำสิ่งต่างๆ และเป็นพลังในการให้กำลังใจตนเองในการคิดและกระทำอย่างสร้างสรรค์

4. การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น (Recognizing Emotions in Others) หมายถึง สามารถที่เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น มีความเห็นอกเห็นใจ เอาใจเขามาใส่ใจเรา มีจิตใจให้บริการ (Service Orientation) สามารถแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม

5. การดำเนินการด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น (Handling Relationships) ซึ่งเป็นลักษณะที่เป็นทักษะทางสังคม (Social Skills) เป็นความสามารถที่จะรู้เท่าทันอารมณ์ของผู้อื่น เป็นทักษะทางสังคมที่จะมีสัมพันธภาพที่ดีอันจะส่งผลให้เกิดความเป็นผู้นำ ความสามารถลักษณะนี้ประกอบไปด้วยการสื่อความที่ดี(Communication) การบริหารความขัดแย้ง(Conflict Management)

วีนัส ภักดิ์นรา (2546 : 19) ได้สรุปว่า ความฉลาดทางอารมณ์สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ คือความฉลาดทางอารมณ์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตนเอง เพื่อพัฒนาตนเอง และความฉลาดทางอารมณ์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์กับผู้อื่น

คูเปอร์และซาเวฟ (Coope and Sawaf. 1997 : 13) ได้เสนอโมเดลความฉลาดทางอารมณ์ว่าประกอบไปด้วยหลักสำคัญ 4 ประการ ในแต่ละหลักมีองค์ประกอบย่อยซึ่งนำไปสู่การประเมินที่เรียกว่า EQ map ดังนี้

1. ความรอบรู้ทางอารมณ์ (Emotion Literacy) เป็นการรู้จักอารมณ์ของตนเองและไหวเท่าทันอารมณ์ของตนเองว่าผันแปรไปเช่นไร และมีความเชื่อมั่นตนเอง ประกอบด้วย

1.1 ความซื่อสัตย์ในอารมณ์ (Emotion Honesty)

1.2 การสร้างพลังอารมณ์ (Emotion Hnergy)

1.3 การตระหนักรู้ในอารมณ์ (Emotion Awareness)

1.4 การรับผลย้อนกลับของอารมณ์ (Emotional Feedback)

1.5 การหยั่งรู้ด้วยตนเอง (Emotional Intuition)

1.6 การรับผิดชอบ (Emotional Responsibility)

1.7 การสร้างสัมพันธ์เชื่อมโยง (Emotional Connection)

2. ความเหมาะสมทางอารมณ์ (Emotional Fitness) เป็นการปรับวางอารมณ์ของตนได้อย่างยืดหยุ่น รู้กาลเทศะ แม้เผชิญความลำบากใจ ประกอบด้วย

2.1 การสร้างความเชื่อถือได้ให้เกิดแก่ตน (Authentic Presence)

2.2 มีความเชื่อ ศรัทธา และมีความยืดหยุ่น (Trust Radius)

2.3 สร้างสรรค์อยู่ตลอดเวลาไม่พอใจที่จะอยู่กับที่ (Constructive Discontent)

2.4 ความยืดหยุ่นและความสามารถที่กลับสู่สภาพปกติ (Resilience and Renewal)

3. ความลึกซึ้งทางอารมณ์ (Emotional Depth) เป็นการสำรวจแนวทางที่จะปรับชีวิตและหน้าที่การงานให้เข้ากับศักยภาพและเป้าหมายของตัวเอง ประกอบด้วย

3.1 ความผูกพันในงาน ผู้รับผิดชอบ และมีสติ (Unique Potential)

3.2 มีเป้าหมายศักยภาพที่โดดเด่น (Commitment)

3.3 มีความซื่อตรง (Applied Integrity)

3.4 สามารถโน้มน้าวจูงใจบุคคลอื่น (Influence without Authority)

4. ความกลมกลืนและความไปกันได้ทางอารมณ์ (Emotional Alchemy) สามารถทำงานอย่างซื่อสัตย์และยึดหลักจริยธรรม รักษามาตรฐานส่วนบุคคล ทำตามที่พูด รักษาคำพูด ยอมรับข้อผิดพลาดที่ตนกระทำอย่างเปิดเผย

4.1 การแสดงออกด้านการหยั่งรู้ (Intuitive)

4.2 สามารถคิดไตร่ตรอง (Reflective Time-shifting)

4.3 การเล็งเห็นโอกาส (Opportunity Sensing)

4.4 การสร้างอนาคต (Creating the Future)

สโลเวย์และเมเยอร์ (ทศพร ประเสริฐสุข. 2545 : 94 ; อ้างอิงจาก Salovey and Mayer. 1990 : 135) ได้เสนอองค์ประกอบของ EQ เป็นประเด็นหลักๆ 5 ประเด็น คือ

1. การตระหนักรู้ตนเอง (Self-awareness Knowing หรือ One's Emotion) เป็นความสามารถที่จะรับรู้และเข้าใจความรู้สึก ความคิดและอารมณ์ของตนเองได้ตามความเป็นจริงสามารถประเมินตนเองได้อย่างชัดเจน ตรงไปตรงมา มีความเชื่อมั่น รู้จุดเด่นจุดด้อยของตนเอง พูดแล้วรักษาคำพูด มีจรรยาบรรณ มีสติ เข้าใจตนเอง

2. การบริหารจัดการกับอารมณ์ของตน (Managing Emotion) หรืออาจเรียกว่ากำหนดตนเอง เป็นความสามารถที่จะจัดการกับอารมณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม ประกอบด้วยความสามารถในการควบคุมตนเอง (Self Control) เป็นคนที่น่าไว้วางใจได้ (Trustworthiness) มีคุณธรรม (Conscientiousness) มีความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) และมีความสามารถในการสร้างแนวคิดใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต (Innovation)

3. การจูงใจตนเอง (Motivation Oneself) เป็นความสามารถที่จะจูงใจตนเอง เรียกว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive) แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ (Affiliation Motive) มองโลกในแง่ดี สามารถนำอารมณ์และความรู้สึกของตนเองมาสร้างพลังในการกระทำสิ่งต่างๆ และเป็นพลังในการให้กำลังใจตนเอง ในการคิดและกระทำอย่างสร้างสรรค์

4. การรู้จักสังเกตความรู้สึกของผู้อื่น (Recognizing Emotion in Others) หมายถึงความสามารถที่เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น มีความเห็นอกเห็นใจ เอาใจเขามาใส่ใจเรา มีจิตใจให้บริการ (Service Orientation) สามารถแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม

5. การดำเนินการด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น (Handling Relationships) ซึ่งเป็นลักษณะที่เป็นทักษะทางสังคม (Social Skills) เป็นความสามารถที่จะรับรู้เท่าทันอารมณ์ผู้อื่น เป็นทักษะทางสังคมที่จะมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น อันจะส่งผลให้เกิดความเป็นผู้นำ ความสามารถลักษณะนี้จะประกอบด้วยการสื่อความที่ดี (Communication) การบริหารความขัดแย้ง (Conflict Management) และในปี 1997 สโลเวย์และเมเยอร์ (Salovey and Mayer) ได้เสนอโมเดลที่ปรับใหม่โดยเสนอว่าความฉลาดทางอารมณ์ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การรับรู้ (Perception) ซึ่งอารมณ์ประกอบด้วย

1.1 ความสามารถในการบอกอารมณ์และความรู้สึกของตนเองได้

1.2 ความสามารถในการระบุอารมณ์ของผู้อื่นได้ โดยดูจากการอ่านงานออกแบบ งานศิลป์ ภาษา เสียง พฤติกรรมและรูปภาพต่าง ๆ

1.3 ความสามารถในการแสดงอารมณ์ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม แสดงความต้องการได้สอดคล้องกับความรู้สึก

1.4 ความสามารถในการจำแนกความรู้สึกต่างๆที่ตรงกันข้ามได้ อย่างเช่น ถูกหรือผิด จริงหรือไม่จริง

2. การใช้อารมณ์เกื้อหนุนความคิด(Emotional Facilitation of Thinking) ประกอบด้วย

2.1 การใช้อารมณ์ในการจัดลำดับความคิด โดยชี้นำให้เห็นความสำคัญก่อนหลัง

2.2 การใช้อารมณ์เป็นประโยชน์ในการส่งเสริมและเกื้อหนุนต่อการตัดสินใจ และจดจำความรู้สึกต่างๆ ได้

2.3 การใช้อารมณ์ที่เปลี่ยนไปทำให้เกิดมุมมองที่กว้าง หลากหลายมากขึ้น จากการมองสิ่งต่างๆ ในแง่ดีเกินไป สู่การมองในด้านอื่น ๆ ด้วย

2.4 การเกิดภาวะอารมณ์ที่หลากหลาย ทำให้สามารถมองเห็นแนวทางในการแก้ปัญหา ความรู้สึกเป็นสุขทำให้เกิดการคิดอย่างสร้างสรรค์และมีเหตุผล

3. การเข้าใจ วิเคราะห์และใช้ความรู้จากอารมณ์ที่เกิดขึ้น ประกอบด้วย

3.1 ความสามารถในการระบุอารมณ์ และสามารถเห็นความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์และการใช้ถ้อยคำที่เหมาะสม

3.2 ความสามารถในการตีความหมายของอารมณ์ที่เกิดขึ้น สืบเนื่องมาจากอารมณ์อีกอารมณ์หนึ่ง เช่น ความเสียใจเนื่องมาจากความสูญเสียสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

3.3 ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกที่ซับซ้อน ที่เกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน

3.4 ความสามารถในการเข้าใจความเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ เช่น เปลี่ยนจากความโกรธมาเป็นความพอใจ หรือจากความโกรธมาเป็นความละอาย

4. การรับรู้และควบคุมอารมณ์เพื่อส่งเสริมความงอกงามทางอารมณ์และสติปัญญา ประกอบด้วย

4.1 ความสามารถในการเปิดใจกว้างยอมรับต่อความรู้สึกที่ดีและไม่ดีที่เกิดขึ้นได้

4.2 ความสามารถในการปลดปล่อยตนเองจากสภาวะอารมณ์โดยพิจารณาจากข้อมูลและประโยชน์ที่จะได้รับ

4.3 ความสามารถในการพิจารณาภาวะอารมณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนเองและผู้อื่น รู้ว่าความรู้สึกหรืออารมณ์เหล่านั้น มีความชัดเจน มีเหตุผลเป็นปกติและส่งผลต่อตนเองและผู้อื่นอย่างไร

4.4 ความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ของตนเองและของผู้อื่นได้ สามารถลดหรือควบคุมอารมณ์ที่ไม่ดี และแสดงออกซึ่งอารมณ์ที่ดีได้อย่างเหมาะสม ไม่บิดเบือนหรือแสดงออกเกินความจริง

โกลแมน (Goleman. 1998 : 92-102) ได้ปรับโมเดลของซาโลเวย์และเมเยอร์ (Salovey and Mayer.) โดยความฉลาดทางอารมณ์ของเขาประกอบด้วย

1. ความตระหนักรู้ในตนเอง (Self - awareness) คือ การที่บุคคลรู้ว่าตนกำลังรู้สึกอย่างไรในขณะนั้นสามารถบอกความรู้สึกของตนเองได้อย่างถูกต้องและเปิดเผยรู้ว่าการเกิดอารมณ์

ของตนเองมีสาเหตุมาจากสิ่งใด และจะมีผลต่อตนเอง ผู้อื่นและการปฏิบัติงานอย่างไร รู้สาเหตุของความวิตกกังวล ความคับข้องใจ มีสติรู้ตัวอยู่ตลอดเวลา รู้จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง มีความมั่นใจในตนเอง สามารถตัดสินคุณค่าของสิ่งต่างๆได้อย่างมั่นใจ

2. การจัดการกับอารมณ์ของตนเอง (Self - regulation) หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และแรงกระตุ้นได้อย่างเหมาะสม สามารถคิดอย่างมีเหตุผล ยอมรับและก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ใช้คำพูดอย่างระมัดระวังและเหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ ยอมรับความล้มเหลวและหาทางออกได้อย่างสมเหตุสมผล

3. การจูงใจตนเอง (Motivation) คือ การใช้พลังงานความรู้สึกภายในเพื่อเป็นสิ่งกระตุ้นเตือนให้ตนทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้โดยไม่คำนึงถึงสิ่งจูงใจภายนอก เช่น เงินหรือสิ่งตอบแทนอื่นๆ มีความพอใจที่จะปรับปรุงงานให้ดีกว่าเดิม สามารถสร้างทางเลือกใหม่ในการงานที่จะสามารถนำไปสู่เป้าหมายที่ดี มองโลกในแง่ดี ไม่ท้อถอยต่ออุปสรรค และความล้มเหลว

4. การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น (Empathy) คือ สามารถรับรู้ถึงความรู้สึก ความต้องการของผู้อื่น สามารถรับรู้ สนใจและเข้าใจในแง่คิด ทรรศนะของผู้ที่อยู่รอบข้าง ตัดสินใจทำสิ่งใดโดยคำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่น ไม่ใช้ความคิดของตนเป็นหลัก

5. การมีทักษะทางสังคม (Social skill) คือ ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น สามารถเป็นมิตรกับบุคคลได้ทุกประเภท มีความสามารถในการพูดโน้มน้าวชักจูงให้ผู้อื่นคล้อยตามกับสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เสริมสร้างความร่วมมือในการทำงานและความสามัคคีในหมู่คณะ สามารถทำให้ผู้อื่นที่อยู่รอบข้างมีความสุข

โกลแมน (Goleman. 1998 : 32 - 34) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ที่เรียกว่า สมรรถนะทางอารมณ์ (Emotional Competence) โดยแบ่งสมรรถนะเป็น 2 ด้านใหญ่ๆ และแยกย่อยไปอีกเป็น 25 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

สมรรถนะส่วนบุคคล(Personal Competence) เป็นทักษะในการบริหารจัดการตนเอง

1. การตระหนักรู้ตนเอง (Self-Awareness) คือ การตระหนักรู้ความรู้สึกความโน้มเอียงของตน หยั่งรู้ความเป็นไปได้ของตนและความพร้อมต่างๆ ของตน ได้แก่

1.1 การตระหนักรู้ถึงอารมณ์ของตน (Emotional Awareness) คือ การรู้เท่าทันในอารมณ์ของตน รู้สาเหตุที่ทำให้เกิดความรู้สึกนั้นๆ และผลที่จะตามมา

1.2 การประเมินตนเองตามจริง (Accurate Self - Assessment) คือ การประเมินตนเองได้ตามความเป็นจริง รู้จุดเด่น จุดด้อย และข้อจำกัดของตน

1.3 ความมั่นใจในตนเอง (Self-Confidence) คือ ความมั่นใจในความสามารถและคุณค่าของตน

2. การควบคุมกำกับตนเอง (Self - Regulation) เป็นความสามารถในการจัดการกับความรู้สึกภายในตน ได้แก่

2.1 การควบคุมตนเอง (Self-Control) คือ ความสามารถจัดการกับภาวะอารมณ์หรือความฉุนเฉียวได้

2.2 ความเป็นที่ไว้วางใจ (Trustworthiness) คือ การรักษาความเป็นผู้ที่ซื่อสัตย์และรักษาคุณงามความดี

2.3 ความเป็นผู้ที่ใช้สติปัญญาแสดงความรับผิดชอบ (Conscientiousness) คือ การรับผิดชอบในสิ่งที่ตนได้กระทำไป

2.4 ความสามารถในการปรับตัวได้ (Adaptability) คือ การยืดหยุ่นและปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้

2.5 การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ (Innovation) คือ การเปิดใจกว้างรับแนวความคิด แนวทาง หรือข้อมูลใหม่ๆ

3. การสร้างแรงจูงใจ (Motivation) เป็นแนวโน้มของอารมณ์ที่เกื้อหนุนเพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมาย ได้แก่

3.1 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Drive) คือ ความพยายามจะปรับปรุงหรือให้ได้และมุ่งสู่มาตรฐานที่ดีเลิศ

3.2 มีจุดมุ่งหมายและข้อผูกมัด (Commitment) คือ การยึดมั่นกับเป้าหมายของตนเข้ากับเป้าหมายของกลุ่มหรือเป้าหมายขององค์กร

3.3 ความคิดริเริ่ม (Initiative) คือ การคิดริเริ่มและพร้อมที่จะปฏิบัติ เมื่อมีโอกาสที่อำนวย

3.4 การมองโลกในแง่ดี (Optimism) คือ ความเพียรพยายามจะบรรลุเป้าหมายแม้มีอุปสรรคปัญหา แต่ก็ไม่ย่นย่อ มุ่งสู่เป้าหมายสมรรถนะทางสังคม (Social Competence) เป็นทักษะในการสร้างและรักษาความสัมพันธ์

4. การเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathy) เป็นการตระหนักรู้ถึงความรู้สึก ความต้องการ และข้อห่วงใยของผู้อื่น ได้แก่

4.1 การเข้าใจผู้อื่น (Understanding Others) คือ การเข้าใจ การรับรู้ถึงความรู้สึกมุมมอง ความสนใจ ตลอดจนข้อวิตกกังวลของผู้อื่น

4.2 การมีจิตใจมุ่งบริการ (Service Orientation) คือ การคาดคะเน รับรู้และตอบสนองความต้องการของลูกค้าหรือผู้ใช้บริการได้ดี

4.3 การพัฒนาผู้อื่น (Developing Others) คือ การรับรู้ และทราบถึงสิ่งที่ผู้อื่นควรปรับปรุงเพื่อพัฒนาส่งเสริมความรู้ความสามารถได้ถูกทาง

4.4 การสร้างโอกาสในความหลากหลาย (Leveraging Diversity) เป็นการสร้างโอกาสจากความหลากหลาย และความแตกต่างของบุคคล

4.5 ความตระหนักรู้ถึง (Communication) คือ การเปิดกว้างรับข้อมูล และส่งสารที่ชัดเจนและน่าเชื่อถือ ทัศนะความคิดเห็นของกลุ่ม (Political Awareness) คือ ความสามารถรู้และเข้าใจ อ่านสถานการณ์และความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มได้

5. ทักษะทางสังคม (Social Skills) เป็นความคล่องแคล่วในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ โดยความร่วมมือของผู้อื่น ได้แก่

5.1 การมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น (Influence) คือ การแสดงกลวิธีโน้มน้าวและชักชวนผู้อื่นอย่างมีประสิทธิผล

5.2 การสื่อสาร (Communication) คือ กระบวนการถ่ายทอดข่าวสาร ข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ ความรู้สึก ความคิดเห็น ความต้องการจากผู้ส่งสาร โดยผ่านสื่อต่าง ๆ ที่อาจเป็นการพูด การเขียน สัญลักษณ์อื่นใด การแสดงหรือการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ไปยังผู้รับสาร ซึ่งอาจจะใช้กระบวนการสื่อสารที่แตกต่างกันไปตามความเหมาะสม หรือความจำเป็นของตนเองและคู่สื่อสาร

5.3 ความเป็นผู้นำ (Leadership) คือ การแนะนำ การผลักดันและเป็นตัวอย่างให้กับบุคคลและกลุ่มได้

5.4 การกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (Change Catalyst) คือ การริเริ่มและบริหารจัดการให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในด้านที่ดี

5.5 การบริหารความขัดแย้ง (Conflict Management) คือ การเจรจาต่อรองและหาหนทางแก้ไขปัญหา หาทางยุติความไม่เข้าใจกัน

5.6 การสร้างสายสัมพันธ์ (Building Bonds) คือ การเสริมสร้างความร่วมมือร่วมใจและความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้น

5.7 การร่วมมือร่วมใจ (Collaboration and Cooperation) คือ การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายที่มีร่วมกัน

5.8 การเสริมสร้างความสามารถของทีมงาน (Team Capabilities) คือ การสร้างให้เกิดการประสานพลังร่วมกันของกลุ่มในการมุ่งสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้

ไวส์ซิงเจอร์ (Weisinger. 1998 : 19-22) ได้กำหนดองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. ความฉลาดทางอารมณ์เฉพาะตนหรือภายในตน (Increasing Your Emotional Intelligence) ได้แก่

1.1 การพัฒนาให้มีความตระหนักรู้จักตน (Developing High Self-awareness)

1.2 การบริหารอารมณ์ของตน (Managing Your Emotions)

1.3 การสร้างแรงจูงใจที่ดีให้กับตน (Motivating Yourself)

2. ความฉลาดทางอารมณ์ของตน เพื่อเสริมสร้างสายสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น (Using Your Emotional Intelligence in Your Relations with Other) ได้แก่

2.1 การพัฒนาการสื่อสารที่ดี (Developing Effective Communication Skills)

2.2 ความเก่งคน (Developing Interpersonal Expertise)

2.3 การช่วยเหลือผู้อื่นให้ช่วยตัวเองได้ (Helping Others Help Themselves)

บาร์ออน (ทศพร ประเสริฐสุข. 2545 : 94 ; อ้างอิงจาก Bar-on. 1992 : 132) เกี่ยวกับองค์ประกอบ ความฉลาดทางอารมณ์ โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน 15 คุณลักษณะที่สำคัญๆ ดังนี้

1. ความสามารถภายในตน ซึ่งเป็นความสามารถที่มีองค์ประกอบย่อย ดังนี้

1.1 ความสามารถในการเข้าใจภาวะอารมณ์ของตน

1.2 มีความกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นและรู้สึกของตน

1.3 การตระหนักรู้จักตน คือ มีสติ

1.4 ความภาคภูมิใจในคุณค่าของตนเอง

1.5 ความเป็นอิสระทางความคิดและการใช้ชีวิต

2. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ได้แก่

2.1 ความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

2.2 มีน้ำใจ เอื้ออาทร ห่วงใยผู้อื่น (Concern)

2.3 ตระหนักรู้เท่าทันในความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น

3. ความสามารถในการปรับตัว ประกอบด้วย

3.1 ความสามารถในการตรวจสอบความรู้สึกของตน

3.2 เข้าใจสถานการณ์ต่างๆ และสามารถตีความได้ถูกต้อง ตรงตามความเป็นจริง

3.3 มีความยืดหยุ่นในความคิดและความรู้สึกของตนเป็นอย่างดี

3.4 มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาและสถานการณ์เฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี

4. มียุทธวิธีในการจัดการกับความเครียด ประกอบด้วย

4.1 การจัดการกับความเครียด บริหารความเครียด

4.2 ควบคุมอารมณ์ได้อย่างดี แสดงออกได้อย่างเหมาะสม

5. การจูงใจตนเองและสภาวะทางอารมณ์ ได้แก่

5.1 การมองโลกในแง่ดี

5.2 การแสดงออกและมีความรู้สึกที่เป็นสุขที่สามารถสังเกตเห็นได้

5.3 สร้างความสนุกสนานให้เกิดแก่ตนเองและผู้อื่น

กรมสุขภาพจิต (2543ข : 2-3) ได้เสนอว่า ความฉลาดทางอารมณ์ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 3 ประการ คือ ความดี ความเก่งและความสุข ซึ่งประกอบด้วยความสามารถต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ดี หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเองรู้จักเห็นใจผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ประกอบด้วยความสามารถต่อไปนี้

1.1 มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง

1.1.1 รู้อารมณ์และความต้องการของตนเอง

1.1.2 ควบคุมอารมณ์และความต้องการได้

1.1.3 แสดงออกอย่างเหมาะสม

1.2 มีความสามารถในการเห็นใจผู้อื่น

1.2.1 ใส่ใจผู้อื่น

1.2.2 เข้าใจและยอมรับผู้อื่น

1.2.3 แสดงความเห็นใจอย่างเหมาะสม

1.3 มีความสามารถในการรับผิดชอบ

1.3.1 รู้จักการให้ รู้จักการรับ

1.3.2 รู้จักรับผิด รู้จักให้อภัย

1.3.3 เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

2. เก่ง หมายถึง ความสามารถในการรู้จักตนเอง มีแรงจูงใจ สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาและแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ประกอบด้วยความสามารถต่อไปนี้

2.1 มีความสามารถในการรู้จักและสร้างแรงจูงใจให้ตนเอง

2.1.1 รู้ศักยภาพของตนเอง

2.1.2 สร้างขวัญและกำลังใจให้ตนเองได้

2.1.3 มีความมุ่งมั่นที่จะไปให้ถึงเป้าหมาย

2.2 มีความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหา

2.2.1 รับรู้และเข้าใจปัญหา

2.2.2 มีขั้นตอนในการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

2.2.3 มีความยืดหยุ่น

2.3 มีความสามารถในการมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น

2.3.1 รู้จักการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

2.3.2 กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม

2.3.3 แสดงความเห็นที่ขัดแย้งได้อย่างสร้างสรรค์

3. สุข หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข มีความภูมิใจในตนเอง พอใจในชีวิตและมีความสงบสุขทางใจ ประกอบด้วย

3.1 ภูมิใจในตนเอง

3.1.1 เห็นคุณค่าตนเอง

3.1.2 เชื่อมั่นในตนเอง

3.2 พึงพอใจในชีวิต

3.2.1 รู้จักมองโลกในแง่ดี

3.2.2 มีอารมณ์ขัน

3.2.3 พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่

3.3 มีความสงบทางใจ

3.3.1 มีกิจกรรมที่เสริมสร้างความสุข

3.3.2 รู้จักผ่อนคลาย

3.3.3 มีความสงบทางจิตใจ

นักการศึกษาจะต้องเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ให้ได้สัดส่วนที่เหมาะสมกับความฉลาดทางสติปัญญา (IQ) เพื่อให้เด็กเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) จึงเป็นหน้าที่ของพ่อแม่ ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ที่จะต้องร่วมกันพัฒนาเด็ก ซึ่งต้องเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก ดังนั้นจึงมีผู้เสนอแนวคิดและแนวทางในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ดังนี้

รีเบคคา (Rebecca. 1998 : 200-204) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาเชาว์อารมณ์ให้แก่เด็ก สรุปได้ ดังนี้

1. เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกซึ่งความรู้สึกของตนเอง โดยการบอกเล่าความรู้สึกของตนเองให้เพื่อนฟัง มีการแสดงท่าทางที่บอกถึงความรู้สึกของตนเอง การร้องเพลงและการวาดรูประบายสีเพื่อแสดงอารมณ์

2. มีการใช้ดนตรีและการเต้นรำ เพื่อให้เด็กแสดงออกร่วมกับเพื่อนๆ เพื่อฝึกการเป็นผู้นำและการเป็นผู้ตาม

3. เปิดโอกาสให้เด็กได้อ่านหนังสือที่ส่งเสริมให้เกิดจินตนาการ ที่จะช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตและการมีครอบครัวที่เป็นสุข

4. เปิดโอกาสให้เด็กได้สร้างจินตนาการถึงสิ่งที่หวังไว้ หรือการตั้งคำถามว่าพวกเข้ารู้สึกอย่างไรถ้าหากว่าเขาได้เป็นในสิ่งที่หวังไว้

5. ให้เด็กได้เขียนเล่าถึงการเกิดความวิตกกังวลของตนเองว่ารู้สึกอย่างไร และจัดการกับความรู้สึกนั้นอย่างไร

โกลแมน (Goleman. 1998 : 328-330) ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาเชาวน์อารมณ์ว่าสามารถทำได้โดยอาศัยวิธีต่าง ๆ ของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ โดยการเน้นให้ผู้เรียนได้แสดงอากัปกริยาต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรมและมีการติดต่อสื่อสารกันทันที แทนการบอกให้รู้หรือทำให้ดู อาจใช้การอภิปรายกลุ่ม การสวมบทบาท การจำลองสถานการณ์ การให้เล่นเกม ซึ่งเปิดโอกาสให้แสดงความรู้สึก อารมณ์ที่ต้องการได้และควรมีการเสริมสร้างกำลังใจด้วยการให้กำลังใจและคำชมอย่างต่อเนื่องระหว่างการทำกิจกรรมกลุ่ม โดยมีคนที่คอยให้คำแนะนำปรึกษาและให้กำลังใจ

สุรศักดิ์ หลาบมาลา (2541 : 14-20) ได้เสนอกระบวนการในการพัฒนาเชาวน์อารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ไว้ดังนี้

1. การสร้างวัฒนธรรมในห้องเรียน (Classroom Culture) เพื่อให้เป็นสถานที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนและการฝึกเชาวน์อารมณ์ในห้องเรียน สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย มีความร่วมมือกัน นักเรียนจะสามารถพัฒนาทักษะความสัมพันธ์กับคนอื่นได้ (Interpersonal Skill) ต้องมีข้อตกลงที่จะปฏิบัติในห้องเรียน โดยมีหลักการง่าย ๆ คือ

1.1 ต้องฟังเพื่อนพูดอย่างเอาใจใส่

1.2 แสดงความชื่นชมเมื่อเพื่อนทำดี

1.3 หลีกเลี่ยงทำให้เพื่อนเสียหน้าหรือเสียใจ

1.4 ถ้าไม่มีอะไรจะแสดงก็บอกผ่าน

1.5 ต้องให้ความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน

2. กิจกรรมการฝึกและสร้างวัฒนธรรมในห้องเรียนมีดังนี้

2.1 การรู้จักตนเอง (Intrapersonal) รู้จักเพื่อน (Intrapersonal) และยอมรับในความแตกต่างว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา

2.2 สร้างบรรยากาศการสนับสนุน เพื่อให้เกิดความกล้าในการแสดงออกและกล้าเสี่ยง (Creating a Climate of Support)

2.3 สร้างวัฒนธรรมการสนับสนุนเชื้อเชิญการชื่นชอบ (Creating a Supportive Culture Inviting Appreciation)

3. หลักสูตรฝึกอบรมเชาวน์อารมณ์ การพัฒนาเชาวน์อารมณ์จะมีผลดีที่สุดเมื่อให้นักเรียนมีโอกาสปฏิบัติสร้างประสบการณ์ และสร้างความรู้ความเข้าใจจากรากฐานความรู้เดิมของตนเอง ดังนั้นหลักสูตรจึงต้องให้โอกาสนักเรียนปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การกำหนดเป้าหมายส่วนตัวและส่วนของกลุ่ม การตัดสินใจการแก้ปัญหา และการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท นักเรียนจะต้องเรียนรู้วิธีการแสดงออกมาและพัฒนาความเข้าใจโดยวิธีการคิดทบทวนในเนื้อหามุมมองของสังคมและมุมมองส่วนตัวของกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว

3.1 ให้นักเรียนมีโอกาสกำหนด และดำเนินการไปสู่เป้าหมายรวม ทั้งความคาดหวังทางวิชาการและเป้าหมายทางวิชาการ ทั้งของส่วนตัวและของกลุ่ม

3.2 การช่วยให้นักเรียนตระหนักว่า คนอื่นมองพฤติกรรมของนักเรียนอย่างไร พฤติกรรมนักเรียนมีผลกระทบต่อคนอื่นๆอย่างไร และเรียนรู้วิธีการแสดงความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของคนอื่นออกมาอย่างไร ไม่ก้าวร้าว

3.3 การช่วยให้นักเรียนพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ และพัฒนาทักษะการเจรจาเพื่อให้โน้มน้าวการตัดสินใจและแก้ไขข้อขัดแย้ง และนำไปสู่การส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนและเพื่อน

ซาปิโร (วีระวัฒน์ ปันตินามัย. 2542ก :156-164 ; อ้างอิงจาก Shapiro.1977:125) เสนอแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ไว้ดังนี้

1. ให้เด็กซึมซับมาตรฐานทางศีลธรรมของศาสนา เช่น ในศาสนาคริสต์ อาจให้เด็กท่องและทำความเข้าใจกับบัญญัติ 10 ประการ ศาสนาพุทธ ศีล 5 และศาสนาอิสลาม หลักบัญญัติ 5 ประการ เป็นต้น

2. ฝึกให้เด็กแสดงออกซึ่งความเมตตากรุณา ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่เลือกโอกาส การมีเชาวน์อารมณ์ที่ดีย่อมสามารถทำให้ผู้อื่นเป็นสุขได้โดยไม่เลือกกาลและเวลา

3. ให้ปฏิบัติงานที่เป็นการบริการชุมชน (Community Service) ทั้งนี้ให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการเรียน อาจในระดับมัธยมศึกษาหรือปริญญาตรี ทำกิจกรรมสาธารณกุศลแก่

องค์การที่มิได้มุ่งหวังผลกำไรเป็นการเรียนรู้ชีวิตในแง่มุมต่าง ๆ และกฎกติกาของสังคมไม่แปลกแยกจากผู้คนและธรรมชาติของชีวิต

4. ฝึกการพูดตามความจริง (Honesty) และการประพฤติปฏิบัติที่สอดคล้องกับคำพูด (Integrity) ด้วยการสร้างความไว้วางใจด้วยคุณความดี ความตรงไปตรงมา ไม่พูดโกหก การเคารพความเป็นส่วนตัวของเด็ก การพูดคุยกันเกี่ยวกับคุณค่าของจริยธรรมของสมาชิกในครอบครัว

5. นำเอาอารมณ์ทางลบมาเป็นอุทาหรณ์ เช่น ความละอาย หรือความรู้สึกผิดต่อพฤติกรรมบางอย่างในอดีตของตนเอง เพื่อการยับยั้งชั่งใจไม่ประพฤติปฏิบัติซ้ำ

6. ฝึกเด็กให้คิดและตีความต่างๆ ตามความเป็นจริง เกี่ยวกับปัญหาข้อห่วงใยต่างๆ เกี่ยวกับการแสดงออกทางอารมณ์ เป็นตัวอย่างของการเป็นผู้ที่เผชิญกับความจริงได้ดี อาจจะนำตัวอย่างจากนิยาย นิทาน บทภาพยนตร์หรือละครในชีวิตจริงมาอธิบายประกอบด้วยก็ได้

7. ฝึกเด็กให้มองโลกในแง่ดี เปิดตัวเองต่อประสบการณ์ใหม่ๆ ในชีวิตจากความเป็นต้นแบบของพ่อแม่ในการเกี่ยวข้องกับเด็ก การมองโลกในแง่ดีเป็นการรักษาและพัฒนาสุขภาพจิต ลดการสร้างปัญหา

8. เพิ่มความฉลาดทางอารมณ์ด้วยการเตือนตนเอง แก้การแสดงออกโดยการแก้ที่ความคิด ใช้ความคิดแก้ความรู้สึก เช่น การพูดคุยกับตนเอง พูดคุยให้สติเตือนตนอยู่ภายในตน เป็นการสร้างสติที่จะควบคุมอารมณ์ของตนเอง

9. การให้ฟังดนตรีเบาๆ เพลงคลาสสิคทั้งของไทยและของต่างประเทศ ที่มีจังหวะที่น้อยกว่า 60 ครั้งต่อนาที ให้ดูภาพเขียนนามธรรม (Abstract Art) และสอบถามว่าภาพนี้ทำให้เขารู้สึกเช่นไร หรือในเวลา 1 นาที 1 ภาพ ให้จ้องภาพที่มีรายละเอียดต่างๆ แล้วให้ปิดตานึกภาพไว้ในสมองแล้วให้รายงานว่าภาพนั้นมีรายละเอียดใดบ้าง หรือให้เด็กเอามือปิดตาดมกลิ่นต่างๆ ในห้องว่าได้กลิ่นอะไรบ้าง

10. ฝึกเด็กให้รู้จักวิธีการแก้ไขปัญหา มองเห็นสภาพทั้ง 2 ด้านของปัญหา ไม่มองอะไรด้านเดียว ฝึกเด็กให้รู้จักคำศัพท์ต่างๆ มากมายที่เลือกใช้ได้เหมาะสมกับกาลเทศะ สอนเด็กให้รู้จักภาษาที่ใช้ในการแก้ปัญหา สร้างสายสัมพันธ์ เช่น ขอโทษ ขอรบกวน ขออภัย ขอบคุณ เป็นต้น เมื่อเด็กเติบโตขึ้นควรฝึกในการคิดแก้ปัญหาด้วยทางเลือกหลายๆ ทางต่อปัญหาใดปัญหาหนึ่ง สามารถเลือกตัดสินใจแนวทางที่เหมาะสมและดีที่สุด

11. ปฏิสัมพันธ์ที่พ่อแม่มีต่อลูก จะส่งผลถึงทักษะทางสังคมที่เด็กมีต่อผู้อื่น ดัชนีวัดระดับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กที่ดีดูได้จากทักษะทางสังคม (Social Skill) ที่เด็กได้แสดงออก ได้รับรู้เรียนรู้ ตีความตอบสนอง วางตนในสถานการณ์ต่างๆ ทางสังคม เด็กประนีประนอมได้มาก น้อยเพียงใดในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งกัน ตัวอย่างที่เห็นได้ดี คือ ทักษะในการพูดคุยของเด็ก

พ่อแม่หรือผู้ปกครอง ควรฝึกเด็กให้มีทักษะในการพูดคุย (Conversational Skill) ในโอกาสต่างๆ ดังนี้ แสดงความรู้สึก ความปรารถนาของตนเองได้อย่างชัดเจนว่าตนรู้สึกอย่างไร ทำไมถึงรู้สึกเช่นนั้น และตนต้องการอะไร

11.1 พูดถึงสิ่งที่ตนเองสนใจ สิ่งที่มีความสำคัญต่อตนเองแลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้อื่นได้

11.2 สามารถอ่านภาษาท่าทางของผู้อื่นได้ถูกต้อง มีความเข้าใจกับสีหน้าสัญญาณหรือภาษาท่าทางของผู้อื่น

11.3 ให้ความสนใจสอบถามผู้อื่นเกี่ยวกับความสามารถของเขา แต่ไม่ล่วงล้ำเรื่องส่วนตัว

11.4 รู้ว่าคู่สนทนาพูดเพื่อต้องการความช่วยเหลือเรื่องใด ให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำตามความเหมาะสม

11.5 ให้เข้าร่วมกิจกรรมที่เขามีความสนใจ

11.6 ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้อื่นได้ ชมคนด้วยความจริงใจ

11.7 ใส่ใจกับเรื่องที่กำลังสนทนาอยู่ ไม่เปลี่ยนเรื่องคุยหรือทำกิจกรรมอื่นไปด้วย

11.8 แสดงความเป็นผู้ฟังที่ดีไม่พูดขัดจังหวะ สืบค้นสอบถามติดตามได้ดี

11.9 แสดงให้คู่สนทนาเห็นว่าตนเข้าใจความรู้สึกของเขา

11.10 แสดงความสนใจผู้อื่น ด้วยการสบตา ทักทาย สอบถาม

11.11 แสดงการยอมรับ รับฟังความคิด ข้อแนะนำของคู่สนทนา

11.12 ให้ความเป็นกันเองและการยอมรับ ด้วยการกอด แตะไหล่ จับมือบอกในสิ่งประทับใจในตัวเขา

11.13 แสดงความเห็นอกเห็นใจ บอกให้รู้ว่าตนเองคิดว่าคนอื่นรู้สึกอย่างไร และแสดงให้เห็นว่าเรารู้สึกเป็นห่วงเป็นใยเขา

11.14 สร้างทักษะความเป็นผู้มีอารมณ์ขัน (Sense of Humor) หรือมีทักษะอารมณ์ขัน (Skilled at Humor) ในสถานการณ์ทางสังคมในการเรียนในการทำงานได้ดี เด็กที่ตลกร่าเริงมักเป็นที่ชื่นชมของเพื่อน อารมณ์ขันสามารถพัฒนาได้แต่เล็ก ระยะแรกพ่อแม่ควรเป็นแบบที่ดีของความเป็นผู้มีอารมณ์ขันและควรใช้อารมณ์ขันเป็นเครื่องมือในการสอนคุณค่า หรือค่านิยมในชีวิต ในการสร้างมิตร ละลายความตึงเครียด

11.15 ฝึกให้เด็กสามารถสร้างและรักษาสายสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนได้ มีเพื่อนสนิทในแต่ละวัยได้

11.16 ฝึกให้เด็กมีโอกาสเข้าสังคมกลุ่มเพื่อนเพศเดียวกัน กลุ่มของเพื่อนเพศตรงข้ามในงาน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการของสังคมแม้กระทั่งกลุ่มคนแปลกหน้าที่ไม่คุ้นเคย กลุ่มกิจกรรมนอกหลักสูตรต่างๆ ตามทักษะที่ตนสนใจ ตามกิจกรรมที่สนใจหรือกิจกรรมที่ชุมชนจัดให้มีขึ้น

11.17 ฝึกเด็กให้รู้จักมารยาทส่วนตน มารยาทสังคม เพื่อความสำเร็จในการเรียน การทำงานในวิชาชีพ

11.18 ฝึกให้เด็กมีความสามารถในการสร้างแรงจูงใจ มีทักษะที่มุ่งสู่ความสนใจต่างๆ กล้าเผชิญปัญหาและอุปสรรค ให้เด็กเรียนรู้ในสิ่งที่เขารู้สึกว่าท้าทาย และตรงกับความสนใจของเขา มีส่วนสนับสนุนและส่งเสริม ไม่คาดหวังหรือกดดันเด็กมากเกินควร

11.19 ฝึกเด็กให้มีความเพียรพยายาม รู้จักบริหารเวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุด แสวงหางานอดิเรก ทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนได้เรียนรู้และสนุกสนานไปด้วย

11.20 ยอมรับข้อผิดพลาด ความล้มเหลวของตน ไม่มีใครสมบูรณ์เลิศ รู้จักอดทนรอได้ ไม่วู่วาม

สุรศักดิ์ หลาบมาลา (2541 : 14 -20) เสนอกระบวนการในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาไว้ ดังนี้

1. การสร้างวัฒนธรรมในห้องเรียน (Classroom Culture) ให้เป็นสถานที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนและการฝึกความฉลาดทางอารมณ์ ให้ห้องเรียนมีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยมีความร่วมมือกัน นักเรียนจะสามารถพัฒนาทักษะความสัมพันธ์กับคนอื่นได้ (Interpersonal Skill) ต้องมีข้อตกลงที่จะปฏิบัติในห้องเรียนโดยมีหลักการง่ายๆ คือ

1.1 ต้องฟังเพื่อนพูดอย่างเอาใจใส่

1.2 แสดงความชื่นชมเมื่อเพื่อนทำดี

1.3 หลีกเลี่ยงทำให้เพื่อนเสียหน้าหรือเสียใจ

1.4 ถ้าไม่มีอะไรจะแสดงก็บอกผ่าน

1.5 ต้องให้ความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน

2. หลักสูตรฝึกอบรมความฉลาดทางอารมณ์ การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์จะมีผลดีที่สุด เมื่อให้นักเรียนมีโอกาสปฏิบัติสร้างประสบการณ์และสร้างความรู้ ความเข้าใจจากฐานความรู้เดิม ดังนั้นหลักสูตรจึงต้องให้โอกาสนักเรียนปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เช่น กำหนดเป้าหมายส่วนตัวและส่วนของกลุ่ม การตัดสินใจ การแก้ปัญหาและการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท นักเรียนจะต้องเรียนรู้วิธีการแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกของตนออกมา และพัฒนาความเข้าใจ โดยวิธีการคิดทบทวนในเนื้อหา มุมมองของสังคมและมุมมองส่วนตัวของกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว

2.1 ให้นักเรียนมีโอกาสกำหนดและดำเนินการไปสู่เป้าหมายรวมทั้งความคาดหวังทางวิชาการและเป้าหมายทางวิชาการ ทั้งของส่วนตัวและของกลุ่ม

2.2 การช่วยให้นักเรียนตระหนักว่าคนอื่นมองพฤติกรรมของนักเรียนเป็นอย่างไร พฤติกรรมนักเรียนมีผลกระทบต่อคนอื่นๆ อย่างไร และเรียนรู้วิธีการแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับพฤติกรรมของคนอื่นออกมาอย่างไร ไม่ก้าวร้าวหรือทะเลาะ

2.3 การช่วยให้นักเรียนพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ และพัฒนาทักษะการเจรจาเพื่อโน้มน้าวการตัดสินใจและแก้ไขข้อขัดแย้งและนำไปสู่การส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนและเพื่อน

ทศพร ประเสริฐสุข (2545 : 94) กล่าวว่า สถาบันการศึกษา สังคม ครอบครัว สามารถมีส่วนร่วมที่จะพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของคนในสังคมได้ วัตถุประสงค์ของการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ประกอบด้วย

1. เพื่อพัฒนาให้เด็กและเยาวชนเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพดี มีวุฒิภาวะทางอารมณ์

2. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้เป็นผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็ก

3. พัฒนาการมองโลกในแง่ดี อันเป็นพื้นฐานของการพัฒนาความคิดความรู้สึก และทัศนคติในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

4. พัฒนาสัมพันธภาพระหว่างบุคคล การสื่อความหมาย (Communication) เพื่อเป็นทักษะทางสังคมในการดำรงชีวิต

5. พัฒนาความสามารถในการรับรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก ความคิดและอารมณ์ของตนได้ เป็นคนที่มีสติ สามารถตระหนักรู้ตนและอารมณ์ของตน

6. พัฒนาความซื่อตรง ความซื่อสัตย์ รักษาคำมั่นสัญญา ตรงไปตรงมา ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สังคมปรารถนา

7. พัฒนาความสามารถในการควบคุมอารมณ์ สามารถจัดการทางอารมณ์ของตนในสภาวการณ์ต่างๆ ได้

8. พัฒนาแรงจูงใจในตนเอง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

9. พัฒนาความสามารถในการเข้าใจ รู้เท่าทันอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเรา

10. พัฒนาการควบคุมตนเอง (Self-Control) ซึ่งเป็นการปรับพฤติกรรมของตนเองให้เหมาะสม

11. พัฒนาจิตใจใฝ่บริการ (Service Minded) อันเป็นรากฐานสันติสุขในสังคม

12. พัฒนาความสามารถในการบริหารความขัดแย้ง (Conflict Management)

13. พัฒนาความรู้สึกเข้าถึงมนุษย์และความเป็นมนุษย์ รู้จักชื่นชมงานดนตรี ศิลปะ มีความละเอียดอ่อนเพื่อสร้างสภาวะทางอารมณ์ให้เป็นคนที่มีอารมณ์ดี

14. พัฒนาความมีคุณธรรม

2.4 ประโยชน์ของความฉลาดทางอารมณ์

กรมสุขภาพจิต (2543ข : 16-17) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของความฉลาดทางอารมณ์โดยแบ่งได้ 4 ด้าน คือ

1. ประโยชน์ต่อตนเอง เป็นที่ยอมรับว่าจิตใจมีผลต่อร่างกาย และความเครียดคือบ่อเกิดที่สำคัญของโรคภัยไข้เจ็บหลายชนิดทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น โรคแผลในกระเพาะอาหาร โรคไมเกรน โรคความดันโลหิตสูง ไปจนถึงโรคร้ายอย่างมะเร็ง หากเรามีอารมณ์ดีย่อมส่งผลให้ร่างกายแข็งแรงไปด้วยความฉลาดทางอารมณ์ ยังช่วยให้คนมองโลกในแง่ดี มีความสุข มีความพอใจและยอมรับได้กับสภาพที่เป็นอยู่

2. ประโยชน์ต่อครอบครัว ครอบครัวจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขต้องอาศัยความรัก ความเข้าใจและยอมรับได้ในความบกพร่องของคนอื่น ความฉลาดทางอารมณ์จึงมีผลอย่างมากต่อความสงบสุขในบ้านหรือชีวิตคู่ ปัญหาความแตกต่าง การหย่าร้างที่เกิดขึ้นในปัจจุบันล้วนมีต้นตอมาจากการไม่พยายามทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน หรือยอมรับข้อบกพร่องของอีกฝ่ายไม่ได้ เมื่อมีปัญหาจึงไม่หันหน้าคุยกันดีๆ บ่อยครั้งที่คนเก่งจำนวนไม่น้อยประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานแต่มักล้มเหลวในชีวิตคู่เพียงเพราะการพยายามเอาชนะกัน ต่างฝ่ายต่างไม่ยอมกัน ดังนั้นการเรียนรู้ธรรมชาติและความต้องการของแต่ละฝ่ายจึงเป็นเรื่องสำคัญ เพราะจะทำให้เราเข้าใจตัวเองและคนที่เรารักดียิ่งขึ้นเพราะหากเมื่อใดมีความเข้าใจแล้ว ความรักก็จะตามมา

3. ประโยชน์ต่อการศึกษา การที่เด็กจะเรียนดีมีอนาคตที่ดี นอกจากความสามารถทางวิชาการแล้ว ยังต้องอาศัยปัจจัยอื่นๆ อีกมากมาย โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันที่เต็มไปด้วยสิ่งยั่วยุ โดยพบว่าเด็กจำนวนไม่น้อยที่เผชิญปัญหาด้านความรู้สึกจนทำให้เสียโอกาสทางการศึกษาไปอย่างน่าเสียดาย เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยเรียน หรือปัญหาด้านพฤติกรรมอื่นๆ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ไม่ได้มีที่มาจากความอ่อนแอทางความสามารถทางเชาว์ปัญญา แต่มาจากความอ่อนแอทางอารมณ์ที่ไม่สามารถรู้ทันและจัดการความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น ปัจจุบันได้มีการนำความรู้เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์เข้ามาสอนในโรงเรียน เช่น ในสหรัฐอเมริกามีการนำกิจกรรมที่เรียกว่า Self-science มาใช้ในโรงเรียนโดยมีวิธีการ คือ การให้นักเรียนบอกความรู้สึกของตนเองในขณะที่ครูขานชื่อตนเอง เช่น วันนี้อารมณ์ดีกังวลเล็กน้อย หรือมีความสุขแทนการตอบว่ามาหรือไม่มา จุดมุ่งหมายของการสอนวิชานี้ คือ เพื่อพัฒนาทักษะทางอารมณ์และสังคม หลักสูตรนี้ไม่ได้สอนเฉพาะเด็กที่มีปัญหาแต่เป็นการพัฒนาทักษะความเข้าใจที่มีความสำคัญกับ

เด็กทุกคน โดยมีแนวคิดว่านักเรียนจะเข้าใจบทเรียนได้ลึกซึ้ง เมื่อมีประสบการณ์โดยตรงมากกว่าการรับฟังจากการสอนเพียงอย่างเดียว นอกจากนั้นยังมีการนำหลักสูตรนี้มาใช้ป้องกันปัญหาต่างๆ เช่น การใช้สารเสพติด การตั้งครรภ์ในวัยเรียนการออกโรงเรียนกลางคัน เป็นต้น

4. ประโยชน์ต่อการทำงาน ในช่วง 3 ทศวรรษที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี 1960 มีการศึกษาวิจัยจำนวนมาก แสดงให้เห็นว่าผู้มีความฉลาดทางเชาว์ปัญญาสูง แต่ล้มเหลวในการเป็นผู้บริหารสูงสุด เพราะขาดความเข้าใจมนุษย์ ขาดการปฏิสัมพันธ์และอารมณ์ที่ดี เชาว์ปัญญาที่ดีหรือไอคิวสูงจึงไม่อาจบ่งชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จในงานเสมอไปหากไม่ได้ความฉลาดทางอารมณ์ประกอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานบริหารหรือการทำธุรกิจที่เกี่ยวกับคนหมู่มาก ความเก่งงานเพียงอย่างเดียวจึงไม่พอหากยังต้องมีความเก่งคนประกอบด้วย

กรมสุขภาพจิต (2543ข : 15-26) กล่าวว่า ผู้ที่ต้องการประสบความสำเร็จในการทำงานจึงจำเป็นต้องฉลาดรู้ทั้งเรื่องการทำงาน และคนทำงานตลอดจนมีการเรียนรู้ เข้าใจ สามารถควบคุมอารมณ์ความรู้สึกได้

คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2542 : 30-33) สรุปว่าความรู้เรื่องความฉลาดทางอารมณ์ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของเราได้เป็นอย่างดี เช่น

1. นำความรู้ความฉลาดทางอารมณ์ไปพัฒนาเด็กและเยาวชน เพื่อให้มีบุคลิกภาพที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาวุฒิภาวะทางอารมณ์

2. นำความรู้ความฉลาดทางอารมณ์ไปพัฒนาการสื่อสาร การแสดงความรู้สึกและความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นทำให้มีสัมพันธภาพส่วนบุคคลที่มีประสิทธิภาพ

3. นำความรู้ความฉลาดทางอารมณ์ไปพัฒนาบุคคลในองค์กร เพื่อสร้างประสิทธิภาพในการทำงาน ลดปัญหาความขัดแย้งและการทำงานร่วมกัน

4. นำความรู้ความฉลาดทางอารมณ์ไปพัฒนาศักยภาพของผู้นำในองค์กรต่างๆ ทำให้สามารถทำงานเกี่ยวกับบุคคลในองค์กรได้ดีขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดความสำเร็จในการบริหารงาน

5. นำความรู้ความฉลาดทางอารมณ์ไปพัฒนาธุรกิจด้านการบริการ ช่วยให้บุคคลที่รับผิดชอบ งานด้านการบริการมีความสามารถในการดูแลลูกค้าได้เป็นอย่างดี เพราะสามารถเข้าใจความต้องการของลูกค้าทุกคน

ชัญญา บัวประเสริฐ (2546 : 42) สรุปว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีความสำคัญต่อความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิตของบุคคล เป็นทักษะเฉพาะตนที่ส่งเสริมบุคคลให้ประสบความสำเร็จในด้านการงานและครอบครัวโดยประยุกต์หลักการของความฉลาดทางอารมณ์ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งมีประโยชน์ต่อบุคคลเพราะผู้ที่มีอารมณ์ดีจะมีความเข้าใจตนเองและผู้อื่นได้ง่ายตลอดจนมีทักษะอารมณ์ที่ดีในการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ขณะเดียวกันความฉลาดทางอารมณ์จะช่วยทำให้เรา

มองโลกในแง่ดี ซึ่งต่างจากคนที่มองโลกในแง่ร้ายที่มักจะมองเห็นแต่ปัญหาและความยุ่งยาก ทำให้ขาดกำลังใจที่จะฝ่าฝันอุปสรรคได้

สรุปได้ว่าความฉลาดทางอารมณ์มีประโยชน์และมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตเป็นอย่างยิ่ง ทั้งประโยชน์ต่อตนเอง คือมีการเรียนรู้ที่จะเข้าใจตนเอง สามารถควบคุมอารมณ์ได้และรู้จักจัดการกับอารมณ์ เมื่อเกิดภาวะกดดันกับความเครียด และมีประโยชน์ต่อการทำงาน คือ สามารถสร้างกำลังใจให้กับตนเองในยามที่ประสบกับปัญหา และการมีทักษะทางอารมณ์ที่ดีในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น ผู้วิจัยจึงได้นำเอามาเป็นแนวทางในการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ของความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลาดังนี้

1. มโนภาพแห่งตน
2. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
3. สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน
4. สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน
5. การอบรมเลี้ยงดู
6. อิทธิพลของสื่อ

3. แนวคิดและทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความฉลาดทางอารมณ์

3.1 มโนภาพแห่งตน

ความหมายของมโนภาพแห่งตน

เฮอร์ลอค (Hurlock. 1978 : 526) กล่าวว่า มโนภาพแห่งตนเป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ด้านร่างกาย ได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปร่างหน้าตา ความเหมาะสมทางเพศ และด้านจิตใจ ได้แก่ ความสามารถกับมีคุณค่าความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น

โรเจอร์ (Roger. 1985 : 405) กล่าวว่า มโนภาพแห่งตนเป็นการรับรู้สิ่งต่างๆ ซึ่งเป็นผลจากการสังเกตตนเอง และการรับรู้นี้จะมีโครงสร้างเกี่ยวกับรูปร่างลักษณะ ความสามารถของตน ความสัมพันธ์ของตนกับบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อม

พรรณี ช.เจนจิต (2533 : 182) ได้ให้ความหมายของมโนภาพแห่งตนว่า อัตตา (Self) และจิตรู้สำนึก (Ego) มีความหมายในลักษณะที่เป็นเจตคติ ความรู้สึก ความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อตนเองทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

สมศรี ฉัตรวัฒนา (2535 : 13) สรุปว่ามโนภาพแห่งตน หมายถึง การรับรู้ ความรู้สึกนึกคิด การประเมินตนเองในด้านพฤติกรรม ความสามารถและเจตคติที่มีต่อตนเองในด้านร่างกาย บุคลิกภาพ ด้านสติปัญญา และด้านอารมณ์และความรู้สึก อุปนิสัย

ประสิทธิ์ ทองอุ่น,ทัศนา สุริยธนาภาส,วัลนิภา ฉลากบาง,และประภากร โลห์ทองคำ. (2542 : 37) ให้ความหมายของมโนภาพแห่งตนว่า หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดทั้งหลายที่คนมีต่อตนเอง ความเข้าใจเป็นสิ่งสำคัญเพราะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมหรือกล่าวได้ว่า มโนภาพแห่งตนเป็นแกนกลางของบุคลิกภาพ เป็นสิ่งที่กำหนดคุณภาพของพฤติกรรมที่เราแสดงออกกับคนอื่นและสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุนี้คนที่มีความเข้าใจตนเองต่างกันก็ย่อมจะแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกัน มโนภาพแห่งตนของแต่ละบุคคลจะพัฒนาขึ้นมาอย่างค่อยเป็นค่อยไป และแตกต่างกันมากขึ้น เมื่อบุคคลมีภาวะมากขึ้น เมื่อบุคคลได้พัฒนาและเข้าใจคุณค่าของตนเองแล้ว มโนภาพของตนจะคงที่ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง

โรเจอร์ และไดมอนด์ (Rogers and Dymond. 1978 : 55-56) ให้ความหมายของมโนภาพแห่งตนว่าหมายถึง ความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเอง ความเข้าใจตนเองเป็นสิ่งสำคัญ เพราะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมหรือกล่าวได้ว่ามโนภาพแห่งตนเป็นแกนกลางของบุคลิกภาพเป็นสิ่งที่กำหนดคุณภาพของพฤติกรรมที่เราแสดงออกกับคนอื่น และกับสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุนี้คนที่มีมโนภาพแห่งตนต่างกันก็ย่อมแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกัน มโนภาพแห่งตนของแต่ละบุคคลจะพัฒนาขึ้นมาอย่างค่อยเป็นค่อยไปและแตกต่างกันมากขึ้น เมื่อบุคคลมีวุฒิภาวะมากขึ้น และเมื่อบุคคลได้พัฒนาและเข้าใจคุณค่าของตนเองแล้ว มโนภาพแห่งตนจะคงที่ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง

มาสซี่และดักลาส (Massie and Douglas. 199 : 317) ให้ความหมายของมโนภาพแห่งตนว่า หมายถึง ผลรวมทั้งหมดของลักษณะประจำตัว ความสามารถ ค่านิยม เจตคติ ที่บุคคลเชื่อว่า เป็นสิ่งอธิบายตัวเขาว่าเป็นอย่างไร หรือแนวคิดเกี่ยวกับตนเองว่า เป็นใคร เป็นอะไร ซึ่งเปรียบเสมือนมองเงา ในกระจกที่สะท้อนให้บุคคลได้เห็นตนเอง รู้จักตนเอง หรืออาจกล่าวได้ว่า มโนภาพแห่งตน หมายถึง เนื้อหาความรู้เกี่ยวกับตนเองที่บุคคลรับรู้

สรุปได้ว่ามโนภาพแห่งตน หมายถึง สิ่งที่เป็นตัวเราจริงๆเป็นการรับรู้ชีวิตและความเป็นอยู่ของตัวเราเราจะรู้จักตัวตนที่แท้จริงได้ด้วยการสังเกตประสบการณ์และประเมินตนเองด้วยความยุติธรรมและตัวตนที่เราคิดว่าควรจะเป็นตัวตนที่ธำรงไว้ซึ่งจุดหมายความปรารถนาและความนึกคิดที่ดีที่สุดเกี่ยวกับตัวเราตลอดจนภาพของตนเองที่ปรากฏแก่สายตาของคนอื่นหรือในสังคม รวมถึงลักษณะที่เราต้องการให้คนอื่นเห็นดังนั้นจึงมีการเปิดเผยหรือแสดงลักษณะบางอย่างและปกปิดลักษณะบางอย่าง

ความสำคัญของมโนภาพแห่งตน

แมค แคนเดิล (มัณฑนา อิ้งตระกูล. 2540 : 10 ; อ้างอิงจาก Mc Candless. 1975 : 258) กล่าวว่า คนที่มีมโนภาพแห่งตนดีจะมีลักษณะอุปนิสัยที่พึงประสงค์ มีความวิตกกังวลต่ำและสามารถปรับตัวได้ดี มีความอยากรู้อยากเห็น มีความสัมพันธ์ในกลุ่มดี มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองมากกว่าคนที่มีมโนภาพแห่งตนไม่ดี

ลาซารัส (สุภาวดี วงศ์ธรรมา. 2543 : 1 ; อ้างอิงจาก Lasarus. 1963 : 61) กล่าวว่า มโนภาพแห่งตนจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคล ทำให้บุคคลเข้าใจตนเอง แสดงพฤติกรรมไปตามความเข้าใจของตนเอง สรุปว่ามโนภาพแห่งตนเป็นความคิดเห็นของตนเองที่มีต่อตนเองทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา และส่งผลถึงพฤติกรรมของตนเอง ถ้าบุคคลใดมีมโนภาพแห่งตนดีพฤติกรรมที่แสดงออกมาก็จะดี แต่บุคคลใดมีมโนภาพแห่งตนไม่ดีก็จะมีแนวโน้มแสดงพฤติกรรมไปในทางที่ไม่ดีด้วย

มาสซี่และดักลาส (Massie and Douglas. 1997 : 317) กล่าวว่า มโนภาพแห่งตน มีความเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิด กับการนับถือตนเอง แต่ไม่ได้เป็นสิ่งเดียวกัน หากบุคคลมีมโนภาพแห่งตนในทางที่ดี จะทำให้เพิ่ม การนับถือตนเอง ภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้นการใช้ชีวิตประจำวัน มีผลต่อมโนภาพแห่งตน และในทางกลับกันการที่บุคคลมีมโนภาพแห่งตนอย่างไรก็มีผลต่อการทำงานมีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของบุคคลด้วยเช่นกัน

โรเจอร์ และไดมอนด์ (Rogers and Dymond. 1978 : 55-56) กล่าวว่า พ่อแม่ผู้ปกครองที่มีปฏิสัมพันธ์และการตอบสนองในกระบวนการ อบรมเลี้ยงดูที่มีรูปแบบพฤติกรรม ที่ยอมรับเด็กอย่างมีเงื่อนไข และยอมรับอย่างไม่มีเงื่อนไขจะค่อยๆ พัฒนาการนับถือตนเองของบุคคลและได้อธิบายเกี่ยวกับตน ตามอัตภาพและตนตามอุดมคติได้มาก โดยเน้นเรื่องตนตามอุดมคติที่มาจากการอบรมเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนให้ยึดมั่นคุณงามความดี มีคุณธรรม จริยธรรม รู้จักผิดชอบชั่วดีจากพ่อแม่ผู้ปกครองและบุคคลรอบข้าง ซึ่งอาจแตกต่างจากตัวตนที่แท้จริงของเขา ดังนั้นปัญหาและโจทย์ชีวิตอาจจะเกิดจาก สาเหตุของการที่ตนที่เป็นจริงกับตนที่ปรารถนา จะเป็นห่างกันมากก็จะทำให้บุคคลรู้สึกหดหู่ เสียใจ หรือถึงขั้นเกลียดตัวเอง ท้อถอย หมดหวัง และสูญเสียการนับถือหรือภาคภูมิใจในตัวเองได้ แต่ถ้าหากตนที่เป็นจริงกับตนที่ปรารถนาจะเป็นใกล้เคียงกัน หรือทับกันสนิท คนจะมีความนับถือตนเองสูง บุคคลจะรู้สึกภาคภูมิใจ และชื่นชมในตัวเอง

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมโนภาพแห่งตน

พรรณี ช. เจนจิต (2533 : 188-195) ได้รวบรวมไว้ ดังนี้

1. ทฤษฎีของเจมส์ (James' Theory) เป็นนักจิตวิทยาคนแรกที่เป็นผู้ให้คำว่า ตน (Self) ซึ่งเป็นความรู้สึกเกี่ยวกับตนเอง เจมส์จะมองตนเองในฐานะผู้แสดง และผู้ถูกกระทำ การแสดงพฤติกรรมจะขึ้นอยู่กับว่าแต่ละคนจะมองตนเองอย่างไร โดยจะประเมินว่าประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลว

2. ทฤษฎีของอีริคสัน (Erickson' Therory) เป็นนักจิตวิเคราะห์สมัยใหม่ที่ให้ความสนใจอย่างแท้จริงในเรื่องของตนในฐานะผู้ถูกกระทำและอธิบายโดยใช้คำว่าเอกลักษณ์ แทนคำว่า ตน อีริคสันได้อธิบายเกี่ยวกับพัฒนาการของการหาเอกลักษณ์โดยการผ่านขั้นตอนทั้ง 8 ในทฤษฎีบุคลิกภาพของเขา โดยที่เน้นว่าในช่วงวัยรุ่นเป็นขั้นที่สำคัญที่สุดในการหาเอกลักษณ์ของตนเองได้

3. ทฤษฎีของคูลีย์ (Cooley' Theory) คูลีย์จะมองมโนภาพแห่งตนที่เกิดจากการมองตนเองและมองผู้อื่นด้วยซึ่งจะกล่าวในลักษณะของสัมพันธภาพที่ต้องอาศัยซึ่งกันและกัน โดยสังคมจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคล

4. ทฤษฎีของมี๊ด (Mead' Theory) มี๊ดจะมองบุคคลในลักษณะเป็นผู้ถูกกระทำ ที่สัมพันธ์กับความคาดหวังของสังคม สังคมสามารถควบคุมพฤติกรรมของแต่ละบุคคลโดยที่บุคคลจะซึมซับสิ่งต่างๆ จากสังคมเข้ามาสู่ตน ดังนั้นแต่ละคนจะพัฒนาเจตคติเกี่ยวกับตนให้สอดคล้องกับการที่ผู้อื่นมีต่อตน

5. ทฤษฎีของสนิกส์และโคมส์ (Snygg and Combs' Theory) สนิกส์และโคมส์เชื่อว่าการรับรู้ของบุคคลจะมีบทบาทสำคัญในการบังคับพฤติกรรมให้เป็นไปตามที่ต้องการ การที่คนแสดงพฤติกรรมเนื่องจากได้รับรู้สิ่งแวดล้อม ซึ่งประกอบไปด้วยประสบการณ์ที่เป็นเรื่องเฉพาะตัว และการกับรู้ตนเองจากปฏิกิริยาของผู้อื่น (Perceived) รวมทั้งการรับรู้ตนเองอย่างที่เป็นอยู่จริง (Real self)

6. ทฤษฎีของโรเจอร์ (Rogers' Theory)

6.1 มโนภาพแห่งตนที่เกิดจากการรับรู้ (Perceived Self - concept) เป็นความรู้สึกว่าตนเองเป็นใคร เป็นอย่างไร เป็นมโนภาพแห่งตนที่เกิดจากการรับรู้ปฏิกิริยาของผู้อื่นมากกว่าที่จะเป็นจริง (Real Self - concept)

6.2 มโนภาพแห่งตนที่ต้องการจะเป็น (Ideal Self - concept) เป็นสิ่งที่ผู้นั้นยึดอยากจะเป็น

7. ทฤษฎีของซัลลิแวน (Sullivan's Theory) เป็นทฤษฎีที่เน้นความสัมพันธ์ของบุคคลกับสิ่งแวดล้อม โดยในวัยเด็กจะยังมีการเปลี่ยนแปลงน้อยแต่เมื่อโตขึ้น การได้รับประสบการณ์จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง พ่อแม่หรือผู้ปกครองจะเป็นผู้ช่วยส่งเสริมให้เด็กได้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองและจะเกิดการพัฒนาในแนวทางที่ถูกต้องต่อไป

คอมบ์และริชาร์ด (Combs and Richards. 1976 : 159-160) ได้อธิบายกระบวนการของมโนภาพแห่งตนตามแผนภูมิกระบวนการรับรู้เกี่ยวกับตน และมโนภาพแห่งตน ดังนี้

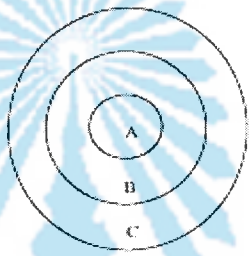

ภาพที่ 1 กระบวนการรับรู้เกี่ยวกับตนและมโนภาพแห่งตน (ที่มา: Combs and Richards. 1976 : 160)

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ ดังนี้

1. วงกลม A เป็นบริเวณการรับรู้ในสิ่งสำคัญและเป็นแก่นแท้ของคน เช่น "ฉันเป็นผู้หญิง" เป็นต้น

2. วงกลม B รวมบริเวณวงกลม A เข้าไว้ด้วยกัน เป็นบริเวณการรับรู้ปรากฏการณ์ทั้งสิ้นเกี่ยวกับตน ทั้งในขณะรู้ตัวและไม่รู้ตัว เช่น "ฉันเป็นผู้หญิงและก็มีอารมณ์ขันด้วย" เป็นต้น

3. วงกลม C เป็นการรับรู้ในภาพรวมทั้งหมดเกี่ยวกับตนทั้งร่างกาย จิตใจ ความรู้สึกนึกคิด โดยรวมเอาการรับรู้ของวงกลม A และวงกลม B เข้าไว้ด้วยกัน เช่น "ฉันเป็นผู้หญิงและก็มีอารมณ์ขัน นอกจากนี้ฉันยังมีบุคลิกภาพที่เป็นมิตรอีกด้วย" เป็นต้น การรับรู้ส่วนนี้ยังรวมถึงการรับรู้ที่บุคคลอื่นมีต่อตนเอง การรับรู้ในการกระทำของตน และความคาดหวังที่ผู้อื่นมีต่อตน ซึ่งมีผลต่อมโนภาพแห่งตน

คอมบ์และริชาร์ด (Combs and Richards. 1976 : 161) อธิบายธรรมชาติของมโนภาพแห่งตนว่า

1. มโนภาพแห่งตนมีผลต่อการรับรู้ของบุคคล โดยบุคคลจะเลือกรับรู้ในสิ่งที่สอดคล้องกับมโนภาพแห่งตน และแสดงพฤติกรรมตามการรับรู้นั้น

2. มโนภาพแห่งตนผันแปรไปตามความถูกต้อง และชัดเจนของการรับรู้ของบุคคลซึ่งการรับรู้ของบุคคลจะถูกต้องชัดเจนเพียงใดขึ้นอยู่กับความรู้ แรงจูงใจ และประสบการณ์หรือทักษะที่เคยมีมา

3. บางครั้งการรับรู้เกี่ยวกับตนเองอาจปรากฏออกมามากกว่าที่บุคคลรับรู้อย่างแท้จริงเพราะบุคคลอาจต่อต้านตนเองตามการรับรู้และพยายามที่จะเบี่ยงเบนไปจากการรับรู้นั้น

4. มโนภาพแห่งตนอาจมีความสม่ำเสมอ คงที่ แต่ไม่ใช่สิ่งตายตัวสามารถเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา

เบิร์นส์ (Burns. 1982 : 23-26) ได้แบ่งมโนภาพแห่งตนอย่างที่คิดว่าตนเป็น (Cognized Self-concept) มโนภาพแห่งตนอย่างที่คิดว่าคนอื่นมอง (Other Self-concept) และมโนภาพแห่งตนอย่างที่คิดอยากจะเป็น (Ideal Self-concept) ซึ่งเบิร์นส์ (Burns) แสดงการเกิดมโนภาพแห่งตนไว้ ดังนี้

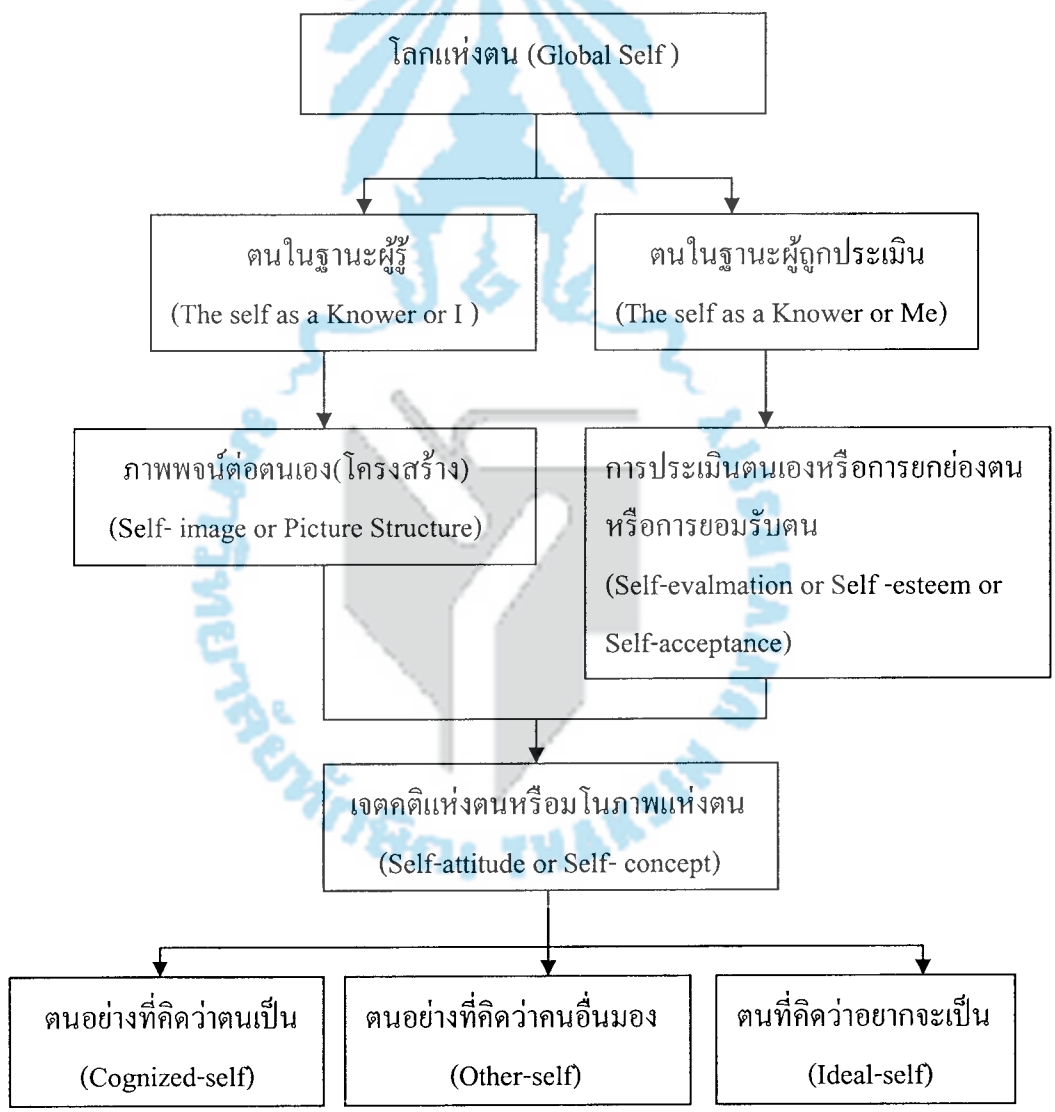

ภาพที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับมโนภาพแห่งตนของเบิร์นส์ (Burns) (ที่มา: Burns. 1982 : 24)

จากภาพ 2 เบิร์นส์ (Burns) อธิบายว่า มนุษย์ทุกคนจะมีโลกแห่งตนอยู่ในตัวโลกแห่งตนของบุคคลนี้จะทำหน้าที่ในการรับรู้และพัฒนาบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล ซึ่งทำให้บุคคลมีนิสัยใจคอและพฤติกรรมที่แตกต่างกัน โลกแห่งตนของบุคคลจะแบ่งออกเป็นสองส่วนคือ ส่วนที่ผู้กระทำกับส่วนที่รับการประเมินจากตน ส่วนที่ทำให้เกิดมโนภาพแห่งตนคือ ส่วนที่รับประเมินจากตน เมื่อถูกประเมินแล้วจะเข้าสู่กระบวนการจิตสังคมที่ประกอบด้วยประสบการณ์ทางวัฒนธรรม วัตถุนิยม ค่านิยมทางสังคมและจิตวิทยา ระหว่างอยู่ในกระบวนการจะเกิดภาพพจน์ต่อตนเอง และการประเมินตนเองหลังจากเข้ากระบวนการแล้วจะเกิดเป็นมโนภาพแห่งตน หรือเจตคติส่วนบุคคล ถ้าประเมินตนเองมีค่าสูงมโนภาพแห่งตนก็จะมีค่าสูง และเป็นไปในทิศทางบวกด้วย หมายความว่า จะมีความรู้สึกต่อตนเองมีค่าสูงในทางที่ดี นอกจากนี้มโนภาพแห่งตนยังประกอบด้วย การรับรู้ 3 ส่วน คือ มโนภาพแห่งตนอย่างที่คิดว่าตนเป็นมโนภาพแห่งตนอย่างที่คิดว่าคนอื่นมอง และมโนภาพแห่งตนอย่างที่อยากจะเป็น

โครงสร้างของมโนภาพแห่งตน

โรเจอร์ (สุภาพร วีรดาวิญญู. 2538 : 7 ; อ้างอิงจาก Roger. 1951 : 12) ได้กล่าวว่าเป็นความรู้สึกตอบสนองต่อตนเองในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ด้านค่านิยมเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ (Academic value) คือ ความรู้สึกต่อตนเองในด้านสติปัญญา นิสัยการเรียน แรงจูงใจ ทักษะในการเรียน แรงกดดันจากทางบ้าน การแข่งขันเกี่ยวกับความสามารถกับอาชีพ

2. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Relationship) คือ ความรู้สึกของตนเองในด้านการเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้อื่น ความสามารถในการคบเพื่อน การทำงานร่วมกับคนอื่น และการเข้าสังคม

3. ด้านการปรับตัวทางอารมณ์ (Emotional Adjustment) คือ ความรู้สึกต่อตนเองทางด้านความกดดันของอารมณ์ ความวิตกกังวล ความสุข ความเครียด ความเบื่อหน่าย ความขุ่นเคืองใจ

ประสิทธิ์ ทองอุ่น และคณะ (2542 : 35-36) ได้สรุปโครงสร้างตัวตนออกเป็น 3 ภาค แต่ละภาคมีหน้าที่แยกจากกัน อย่างไรก็ตามแต่ละภาคก็จะทำงานผสมผสานกัน จนกลายเป็นลักษณะโดยรวมของแต่ละคน โครงสร้างตัวตนทั้ง 3 ภาค ประกอบด้วย

1. ตัวที่แท้จริง (Real Self) หมายถึง สิ่งที่เป็นตัวเราจริงๆ เป็นการรับรู้ชีวิตและความเป็นอยู่ของตัวเราเราจะรู้จักตัวตนที่แท้จริงได้ด้วยการสังเกตประสบการณ์ และประเมินตนเองด้วยความยุติธรรม

2. ตัวตนอุดมคติ (Ideal Self) หมายถึง ตัวตนที่เราคิดว่าควรจะเป็น เป็นตัวตนที่ธำรงไว้ซึ่งจุดหมาย ความปรารถนาและความนึกคิดที่ดีที่สุดเกี่ยวกับตัวเรา

3. ตัวตนทางสังคม (Public Self) หมายถึง ภาพของตนเองที่ปรากฏแก่สายตาของคนอื่นหรือในสังคมรวมถึงลักษณะที่เราต้องการให้คนอื่นเห็นดังนั้นจึงมีการเปิดเผยหรือแสดงลักษณะบางอย่างและปกปิดลักษณะบางอย่าง

มาสซี่และดักลาส (Massie and Douglas. 199 : 317) กล่าวว่ามโนภาพแห่งตนสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ส่วน

1. Ideal Self เป็นภาพที่บุคคลอยากเห็น อยากเป็นในอนาคต สำหรับบางคนภาพจะชัดเจน เพราะเขารู้สึกถึงการเปลี่ยนแปลง สิ่งที่เขาต้องการในชีวิตและจะต้องทำอย่างไรจึงจะเป็นได้ สำหรับบางคนอาจจะมีภาพไม่ชัดเจนและบางคนอาจจะมีภาพที่ไม่สอดคล้องกับความจริงหรือเป็นไปไม่ได้ สิ่งที่มักจะทำให้บุคคลมีปัญหาก็คือ การที่บุคคลคิดว่าได้บรรลุตนตามอุดมคติแล้ว ซึ่งในความเป็นจริงจะต้องใช้เวลายาวนาน และอาศัยการตระหนักรู้ตนเอง และต้องใช้เวลาพอสมควรในการที่จะบรรลุ พ่อแม่บางคนสร้างภาพที่เด็กควรเป็นหรือจะได้รับการยอมรับไว้ให้เด็ก ซึ่งจะทำให้เด็กไม่มีความสุข เพราะความคาดหวังเหล่านี้อาจไม่ตรงกับสิ่งที่เขาปรารถนาอยากเป็น ความสมบูรณ์ในอุดมคติ และภาพ 4 ส่วนของมโนภาพแห่งตนจะต้องเป็นสิ่งเดียวกันให้ได้ แต่อย่างไรก็ตามภาพ 4 ส่วนนี้ไม่สามารถ ทับกันได้สนิทได้ตลอดไป แต่บางครั้งจะเป็นภาพที่เข้ามาใกล้ และทับกัน ก็จะทำให้บุคคล มีความสุข

โดยสรุป ตนตามอุดมคติคือ ตัวตนที่บุคคลปรารถนาจะเป็น หรือที่ควรจะเป็นซึ่งยึดมั่นในคุณงามความดี มีคุณธรรม จริยธรรม เกิดจากการอบรมสั่งสอนให้รู้จักผิดชอบชั่วดี ถ้าปฏิบัติได้บุคคลก็จะรู้สึกภูมิใจ ชื่นชมในตนเอง ถ้าไม่ได้ก็จะรู้สึกหดหู่ เสียใจ อาจถึงขั้นเกลียดตัวเอง ท้อถอยหรือหมดหวัง

2. Looking - Glass Self เป็นภาพตนเองที่ บุคคลคิดว่าคนอื่นมองว่า เขาเป็นคนอย่างไร เป็นภาพของตนเองที่เป็นค่านิยม ความเชื่อ ข้อกำหนดของสังคม (คนอื่นหรือสังคมต้องการให้เป็น) ตนตามความต้องการของสังคมนี้ เป็นส่วนที่ได้จากการปรุงแต่งตาม ค่านิยม หรือตามความต้องการของสังคม หรืออาจจะใช้คำว่า Public-self ก็จะมีความหมายใกล้เคียงกัน

3. Self - Image ตนตามการรับรู้ หมายถึง ความรู้สึกที่แท้จริงของตนเองที่รับรู้เกี่ยวกับตนเอง ซึ่งการรับรู้นี้อาจจะตรงกับที่เป็นจริง ๆ หรือไม่ตรงก็ได้ ถ้าการรับรู้ตนเองเป็นด้านบวกก็จะทำให้มีเป้าหมายในชีวิตและมีความสุขได้ แต่ถ้ามีในทางกลับกันก็จะไม่มีความสุข

4. Real-Self หรือ Actual -Self ตนตามความ เป็นจริงหรือตนตามอัตภาพ หมายถึงตัวตนที่เป็นจริงๆ ไม่เกี่ยวกับการได้รับการยอมรับหรือไม่ได้รับการยอมรับของบุคคลรอบข้าง ซึ่ง

ต้องใช้เวลาในการค้นพบตนเองว่า มีความรู้สึกนึกคิดอย่างไรในการดำเนินชีวิต มีความสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างไร มีความสามารถด้านไหน ซึ่งอาจต้องใช้เวลานาน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้พัฒนาการของการตระหนักในตนเอง (Self-awareness) เพิ่มมากขึ้นด้วย

พัฒนาการของมโนภาพแห่งตนในวัยต่าง ๆ

1. วัยทารก วัยนี้เป็นวัยที่เด็กเห็นว่าตนเองเป็นคนที่สำคัญที่สุด ทำทุกอย่างเพื่อสนองความต้องการของตนเอง ดังนั้นการปฏิบัติของผู้ใหญ่ที่เด็กได้รับในช่วงนี้ เป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการพัฒนาบุคลิกภาพต่อไป

2. วัยเด็ก เมื่อเด็กเริ่มเข้าโรงเรียน กลุ่มเพื่อนและครูมีความสำคัญกับเด็กในวัยนี้ เด็กได้มีโอกาสสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนทำให้เด็กได้เรียนรู้หลายสิ่งเกี่ยวกับตนเอง เช่น ตนเองเหนือกว่าผู้อื่นในเรื่องใด

3. วัยรุ่น วัยนี้เป็นวัยที่เด็กสำรวจตรวจสอบตนเองทั้งภายในและภายนอกเพื่อค้นหาเอกลักษณ์ของตนเอง มีการสำรวจทั้งความคิดและความรู้สึก ค้นพบคุณสมบัติต่างๆในตนเอง เด็กที่ค้นหาเอกลักษณ์ของตนเองได้จะรู้สึกว่าตนเองคือใคร ต้องการอะไร มีความเชื่อมั่นหรือทัศนคติอย่างไร มีเป้าหมายอะไรในอนาคต ดังนั้นในช่วงวัยรุ่นจึงเป็นช่วงที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของมโนภาพแห่งตน ไม่ว่าทางบวกหรือทางลบอย่างเด่นชัด

ดังนั้นในช่วงของวัยรุ่น จึงเป็นช่วงแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลมโนภาพแห่งตนไม่ว่าทางบวกหรือทางลบเด่นชัด การที่เด็กรู้สึกเกี่ยวกับตนเองอย่างไรจะมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมของเด็ก จึงอาจกล่าวได้ว่าช่วงเวลาของวัยรุ่นเป็นช่วงเวลาที่สำคัญในการพัฒนามโนภาพแห่งตน ซึ่งเพียเจ็ท (นวลลออ ทวิชศรี. 2546 : 113 ; อ้างอิงจาก Piajet)ได้กล่าวถึงเด็กที่อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 11-15 ปี จะมีพัฒนาการทางสติปัญญาอยู่ในขั้นที่ 4 ขั้นคิดแบบเหตุผลเชิงนามธรรม เริ่มที่จะสามารถคิดในสิ่งที่เป็นนามธรรมที่สลับซับซ้อนได้

จากแนวความคิดเรื่องพัฒนาการของมโนภาพแห่งตนจะเห็นว่า พัฒนาการของมโนภาพแห่งตนจะเริ่มต้นตั้งแต่วันทารก แล้วพัฒนาต่อมาเรื่อยๆจนกระทั่งถึงวัยรุ่นที่ถือว่าเป็นช่วงที่สำคัญที่เด็กจะค้นหาเอกลักษณ์ของตนเองได้หรือไม่ ถ้าค้นพบว่าตัวเองคือใคร มีความสามารถอย่างไร มีความต้องการอะไรในชีวิต ก็จะพัฒนาเป็นผู้ใหญ่ที่ปรับตัวได้ต่อไป สำหรับผู้ที่ค้นหาเอกลักษณ์ของตนเองไม่ได้ เกิดความสับสนในบทบาทไม่รู้ถึงความสามารถและความต้องการของตน ก็จะพัฒนาเป็นผู้ใหญ่ที่มีปัญหาในการปรับตัว ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต ซึ่งจะส่งผลต่อภาวะอารมณ์ได้ทั้งทางบวกและทางลบได้เช่นกัน

งานวิจัยที่พบว่า มโนภาพแห่งตนเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ต่อความฉลาดทางอารมณ์มีดังนี้

พัชรินทร์ พงศ์สิริสาโรช (2549 : 95-97) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมโนภาพแห่งตน เชาว์ปัญญากับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่า มโนภาพแห่งตนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .654 กล่าวคือ ถ้านักเรียนมีมโนภาพแห่งตนสูงก็จะมีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับสูง แต่ถ้านักเรียนมีมโนภาพแห่งตนต่ำก็จะมีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับต่ำ สอดคล้องกับมัณฑนา วิริยะพันธ์ (2546 : 71) ศึกษาพบว่า มโนภาพแห่งตนสามารถพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนประจำและนักเรียนไปกลับได้ดีเพราะการที่บุคคลมองตนเองในด้านดี มีคุณค่า มีความพอใจในตนเอง รู้จักตนเอง จะทำให้มองคนอื่นในแง่ดี เข้าใจและยอมรับคนอื่นได้ง่าย สอดคล้องกับการศึกษาของ Piers and Harris (สุภาพร อ่อนน้อม. 2545 : 22 ; อ้างอิงจาก Piers and Harris) ที่ศึกษามโนภาพแห่งตนของเด็กกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนในระดับเกรด 3 6 และ 10 ปรากฏว่า มโนภาพแห่งตนมีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

มัณฑนา วิริยะพันธ์ (2546 : 66) ได้ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์กับปัจจัยบางประการของนักเรียนประจำและไปกลับ พบว่าตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนประจำ ไปกลับได้ ได้แก่ มโนภาพแห่งตน และการสนับสนุนทางสังคม ซึ่งทั้งสองตัวแปรสามารถพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ได้ 49.2% อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในนักเรียนประจำและสามารถพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ได้ 53% อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในนักเรียนไปกลับ

สมศรี บุญอรุณรักษา (2539 : 70) ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนในเครือคาทอลิก พบว่า มโนภาพแห่งตนมีความสัมพันธ์กันทางบวกกับการปรับตัว ซึ่งการปรับตัวเป็นองค์ประกอบย่อยของความฉลาดทางอารมณ์ สอดคล้องกับรัชนี สุวะมาตย์ (2544 : 115) ที่ศึกษาผลของการฝึกการเห็นคุณค่าของตนเองตามกรอบแนวคิดของซิคโคนที่มีต่อระดับความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า หลังการทดลองนักเรียนที่ได้รับการฝึกการเห็นคุณค่าในตนเองจะมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึกการเห็นคุณค่าในตนเองและจะมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับฝึกการเห็นคุณค่าในตนเองและจะมีระดับความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวได้ว่ามโนภาพแห่งตนมีความสัมพันธ์กันทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์เพราะการที่บุคคลมองตนเองในแง่ดีมีคุณค่ามีความพอใจใน

สิ่งที่ตนเองมี มีความพอใจในตนเอง รู้จักตนเอง จะทำให้มองคนอื่นในแง่ดี เข้าใจและยอมรับคนอื่นได้ง่าย เห็นอกเห็นใจผู้อื่น จะทำให้มีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับสูง สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นสุข

อุษา ธนาบุญฤทธิ์ (2543 : บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับความเชื่ออำนาจภายในตนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดนครปฐม คือ บุคลิกภาพในการแสดงตัวการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลและการคิดอย่างมีวิจารณญาณกับความเชื่ออำนาจภายในตน และศึกษาน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยแต่ละด้านที่ส่งผลต่อความเชื่ออำนาจภายในตน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2543 จังหวัดนครปฐม จำนวน 435 คน พบว่า 1) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยบางประการกับความเชื่ออำนาจภายในตนมีค่าเท่ากับ .690 ซึ่งสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านบุคลิกภาพในการแสดงตัว การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลและการคิดอย่างมีวิจารณญาณส่งผลต่อความเชื่ออำนาจภายในตนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.2. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

สุชาดา สุธรรมารักษ์ (2531 : 186-187) กล่าวว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ คือความมุ่งหวังที่จะประสบความสำเร็จ ความพยายามฝ่าฟันอุปสรรคในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเอาชนะคนอื่นหรือเพื่อความต้องการที่จะเพิ่มศักดิ์ศรีของตนเอง ซึ่งความต้องการเหล่านี้เป็นแรงจูงใจให้เกิดการกระทำและนำมาซึ่งสัมฤทธิ์ผล

พระเทพเวที (2532 : 48-50) ได้กล่าวถึงแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่ามี 2 แบบ คือ แบบที่ 1 คือ การใฝ่ความเป็นเลิศที่สนับสนุนระบบการแข่งขัน แบบที่ 2 คือ การใฝ่ความเป็นเลิศแท้ ประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ คือ ประการที่ 1 ถ้าทำก็ทำให้ดีเลิศให้ได้ที่สุดเต็มที่แห่งงานนั้นๆ ประการที่ 2 มีความเป็นเลิศเพราะดีที่สุดเต็มที่แห่งความสามารถของตัวเราและประการสุดท้าย คือ สิ่งนั้นมีความเป็นเลิศโดยเป็นสิ่งที่ดีที่สุดเกื้อกูลที่สุดเป็นประโยชน์ที่สุดแก่ชีวิตและสังคม

เมอร์เรย์ (สุดฤทัย ศรีปรีชา. 2550 : 13 ; อ้างอิงจาก Murray. 1964 : 192) อธิบายความต้องการแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า เป็นความต้องการที่ได้รับผลสำเร็จจากการกระทำในสิ่งที่ต้องการที่จะควบคุมจัดกระทำหรือจัดระเบียบบุคคล หรือความคิดโดยกระทำสิ่งเหล่านั้นอย่างรวดเร็ว ต้องการเอาชนะอุปสรรคและบรรลุถึงมาตรฐานอันดีเลิศ ต้องการเป็นคนเก่งมีความสามารถในการแข่งขันและเอาชนะคนอื่น

แมคแคลแลนด์ (ดาระณี พัฒนศักดิ์ภิญโญ. 2537 : 44 ; อ้างอิงจาก McClelland. 1953 : 110-111)ให้นิยามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า เป็นความปรารถนาที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และแข่งขันกับมาตรฐานอันดีเยี่ยมหรือทำให้ดีกว่าบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องพยายามเอาชนะอุปสรรคต่างๆ มีความสบายใจเมื่อประสบความสำเร็จและมีความวิตกกังวลเมื่อประสบความล้มเหลว

แอทคินสัน (โสพิษ ปลอดเขียว. 2546 : 18 ; อ้างอิงจาก Atkinson. 1964 : 240-245) ได้อธิบายว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นแรงผลักดันที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลรู้ตัวว่าการกระทำของตนจะต้องได้รับการประเมินผลจากตัวเองหรือบุคคลอื่น โดยเปรียบเทียบกับมาตรฐานอื่นที่ดีเยี่ยม ผลจากการประเมินอาจเป็นสิ่งที่พอใจเมื่อกระทำจนสำเร็จ หรือไม่น่าพอใจเมื่อกระทำไม่สำเร็จ

ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของพระเทพเวที พระเทพเวที (2532 : 38-44) ได้กล่าวถึงแรงจูงใจที่ผลักดันให้มนุษย์มีพฤติกรรมต่างๆ ว่ามี 4 ประการ ได้แก่

1. แรงจูงใจที่เกิดจากความกลัว ที่เรียกว่า ภยะ หรือความกลัวการถูกลงโทษ ความกลัวการถูกลงโทษนี้เป็นแบบที่หยาบของความกลัว เป็นความกลัวที่ซ้อนความกลัว นั่นคือความกลัวที่มนุษย์สร้างซ้อนขึ้นมาอีกครั้งหนึ่งจากความกลัวภัยอันตรายสามัญที่เป็นพื้นฐานอยู่ก่อนแล้ว มนุษย์ที่มีกำลังอำนาจมากกว่ามักจะหาผลประโยชน์จากความกลัวนี้ โดยยกเอาภัยอันตรายที่มนุษย์กลัวอยู่แล้วขึ้นมาขู่ว่า ถ้ามนุษย์อยู่ภายใต้อำนาจการกระทำหรือไม่กระทำอย่างนั้นๆ ก็จะทำให้เกิดภัยอันตรายขึ้น ความกลัวเหล่านี้เป็นแรงจูงใจหรือแรงผลักดันที่สำคัญที่ทำให้มนุษย์ดิ้นรนทำการต่างๆ เช่น การแสวงหาอาหาร จัดสร้างที่อยู่อาศัย เร่งรัดป้องกันอันตรายและสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ความกลัวทั่วๆ ไปนี้มีหลายระดับ เริ่มตั้งแต่ความกลัวที่หยาบถึงความกลัวที่ประณีต ซึ่งไม่เกี่ยวกับการลงโทษจากบุคคลอื่นหรืออำนาจบังคับใดๆ แต่กลัวความเสื่อม ความทุกข์ เป็นต้น

2. แรงจูงใจที่อยากได้รางวัล หรืออยากได้รับผลตอบแทนต่อการกระทำของตนในลักษณะที่มีผู้มอบให้หรือมีอำนาจศักดิ์สิทธิ์ดลบันดาล แรงจูงใจแบบนี้คล้ายกับความกลัว คือจะหยาบมากจนไม่ใช่ความดีงามไม่มีคุณค่าทางจริยธรรมอย่างแท้จริง แรงจูงใจนี้ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า ตัณหา เป็นแรงจูงใจที่อยากได้วัตถุสิ่งบำรุงบำเรอปรนเปรอความสุขส่วนตัว หรือจะเรียกแบบปัจจุบันว่าก็คือ แรงจูงใจแบบธุรกิจ การให้รางวัลคือการใช้ประโยชน์จากความอยากได้ของมนุษย์โดยยกเอาสิ่งที่บุคคลอยากได้มาเป็นเครื่องล่อและกำหนดการกระทำหรือไม่กระทำบางอย่างขึ้นมาเป็นเงื่อนไขสำหรับการที่จะได้เครื่องล่อนั้นๆ แรงจูงใจแบบนี้ย่อมนำมาซึ่งความโลภ แย่งชิง เอาเปรียบ ทุจริต โกง ตลอดจนการพยายามหาทางให้ได้ผลประโยชน์

หรือสิ่งที่อยากได้โดยทางลัด แรงจูงใจที่เกิดจากตัณหาหรือความอยากนี้ แบ่งออกเป็น 3 จำพวก ได้แก่

2.1 กามตัณหา ความอยากในสิ่งที่น่าใคร่ น่าปรารถนา น่าพอใจในรูป รส กลิ่น เสียงและสัมผัส

2.2 ภวตัณหา ความอยากเป็นโน่นเป็นนี่ เช่น อยากเป็นดารา อยากเป็นเศรษฐี เป็นต้น

2.3 วิภาวตัณหา ความอยากไม่เป็นโน่นเป็นนี่ อยากพ้นไปจากที่ไม่ปรารถนา

3. แรงจูงใจที่เกิดจากความอยากเด่น อยากเหนือบุคคลอื่น อยากครอบงำเอาชนะผู้อื่น หรือความมักใหญ่ใฝ่สูง ใฝ่เด่น ซึ่งแรงจูงใจนี้ทางพุทธศาสนาเรียกว่า มานะ มานะในทางพุทธศาสนาถือว่าเป็นกิเลส มานะนี้ช่วยทำให้มนุษย์เกิดความภาคภูมิใจมีความเคารพในตนเอง

4. แรงจูงใจที่ถูกต้องที่แท้จริงที่พึงปรารถนา ทางพุทธศาสนาเรียกว่า ฉันทะ ซึ่งแปลว่า ความรัก ความอยาก ความปรารถนา ความพอใจ แบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ

4.1 เป็นความใฝ่รู้ อยากรู้ ปรารถนาจะรู้ ปรารถนาจะเข้าถึงตัวสัจธรรม

4.2 เป็นความใฝ่ดี ใฝ่ความดี อยากได้ดี ความใฝ่ปรารถนาในสิ่งที่ดีงาม ต้องการทำให้สิ่งที่ดีงามเกิดขึ้น ต้องการทำให้สิ่งที่ดีงามให้เกิดเป็นจริงขึ้น เมื่อต้องกระทำในสิ่งที่ดีงามเลิศเป็นจริงขึ้นบุคคลจะต้องกระทำหรือใฝ่กระทำให้เกิดความรักในการทำงาน เวลาทำงานก็จะทำอย่างมีความสุข

แมคแคลแลนด์ (McClelland. 1953 : 36-62) นักจิตวิทยาสังคมแห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นผู้ที่ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ โดยเขาตระหนักว่าความต้องการหรือแรงจูงใจเป็นคุณสมบัติในตัวบุคคล มีบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม จึงได้ทำการวิจัยเพื่อพิสูจน์ความต้องการความสำเร็จ (Need for Achievement) หรือแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ช่วยพัฒนาเศรษฐกิจและทำให้สังคมนั้นๆ เจริญรุ่งเรืองได้ ซึ่งผลการวิจัยพบว่าประเทศที่มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ประชาชนจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่าประเทศที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจช้ากล่าวคือ ประชาชนจะแสดงออกในรูปของการขวนขวายหาหนทางฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งแตกต่างไปจากประเทศที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจช้าที่ไม่ได้แสดงความบากบั่น พยายามหาวิธีที่จะไปสู่เป้าหมายและเขายังพบว่า สมัยใดที่คนในชาติโดยเฉพาะผู้ใหญ่ที่มีส่วนให้การศึกษาอบรมแก่เด็กมีแรงจูงใจในระดับสูง ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจก็จะเจริญอย่างรวดเร็วตามมา ในช่วงเวลาประมาณ 20-30 ปี ภายหลังสมัยนั้นด้วย และในทำนองตรงข้ามกันสมัยใดที่คนในชาติมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ ภายหลังสมัยนั้นการพัฒนา

ทางเศรษฐกิจก็มักดำเนินไปอย่างเชื่องช้าเช่นกัน แมคแคลแลนด์ (McClelland) ได้เน้นถึงแรงจูงใจทางสังคม 3 ประเภท คือ

1. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive) หมายถึง ความปรารถนาที่จะกระทำสิ่งใด สิ่งหนึ่งให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยพยายามแข่งขันกับมาตรฐานอันดีเลิศ มีความสบายใจเมื่อประสบความสำเร็จ และมีความวิตกกังวลเมื่อล้มเหลว

2. แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ (Affiliation Motive) หมายถึง ความปรารถนาจะเป็นที่ยอมรับของคนอื่นๆ ต้องการเป็นที่นิยมชมชอบหรือรักใคร่ชอบพอของคนอื่น จึงเป็นแรงจูงใจที่จะทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อให้ได้มาซึ่งการยอมรับจากบุคคลอื่น

3. แรงจูงใจใฝ่อำนาจ (Power Motive) หมายถึง ความปรารถนาที่จะได้มาซึ่งอิทธิพลที่เหนือกว่าบุคคลอื่นๆ ในสังคมทำให้บุคคลแสวงหาอำนาจ เพราะจะเกิดความภาคภูมิใจหากทำอะไรได้เหนือกว่าคนอื่น ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่อำนาจสูงเป็นผู้ที่มีความพยายามจะควบคุมสิ่งต่างๆ เพื่อ ให้ตนเองบรรลุถึงความต้องการที่จะมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น แมคแคลแลนด์ (McClelland) เน้นความสำคัญในเรื่องแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มากกว่าแรงจูงใจด้านอื่นๆ เพราะเขาเห็นว่ามีความสำคัญมากที่สุดสำหรับความสำเร็จด้านเศรษฐกิจของประเทศ

เมอร์เรย์ (Murray. 1938 : 152-216 ; อ้างอิงจาก ทศพร ประเสริฐสุข. 2545 : 45) ได้รวบรวมความต้องการทางจิตของมนุษย์ไว้ 28 ชนิด และในจำนวนนี้มีความต้องการเอาชนะและประสบผลสำเร็จ (Need for Achievement) รวมอยู่ด้วย และเป็นบุคคลแรกที่กล่าวถึงความต้องการสัมฤทธิ์ผล (Achievement Needs) ว่าเป็นความต้องการทางจิตที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคน เพราะมนุษย์ต้องการเป็นผู้ที่มีความสามารถที่จะเอาชนะอุปสรรค มุ่งมั่นที่จะทำในสิ่งที่ยากให้ประสบกับความสำเร็จ

ลักษณะของบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

แมคแคลแลนด์ (McClelland. 1953 : 104) ได้กล่าวถึงแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่าเป็นดัชนีชี้บ่งถึงความมีคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์อย่างหนึ่ง และได้กำหนดลักษณะของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงไว้ ดังนี้

1. ทำกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จมากกว่าทำเพื่อเลี่ยงความล้มเหลว
2. เลือกทำสิ่งที่เป็นไปได้และเหมาะสมกับความสามารถของตน
3. มีความตั้งใจจริงในการทำงานเพื่อให้สำเร็จอย่างแท้จริง ไม่ใช่เกิดจากโอกาสและความเชื่อในสิ่งมหัศจรรย์
4. ทำกิจกรรมเพื่อให้บรรลุมาตรฐานของตนเอง ไม่ใช่มีจุดมุ่งหมายที่รางวัล

กิลฟอร์ด (Guilford. 1959 : 125) กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ประกอบ ด้วย

1. ความทะเยอทะยานทั่วๆ ไป คือ ความปรารถนาที่จะทำกิจกรรมนั้นให้สำเร็จ
2. มีความเพียรพยายาม ได้แก่ ทำงานให้เป็นผลสำเร็จ
3. มีความอดทนเต็มใจที่จะลำบากแม้ยากเพียงใดก็ตาม

เฮอร์แมน (Herman. 1970 : 56) ได้รวบรวมลักษณะของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไว้ 10 ประการ ดังนี้

1. มีระดับความทะเยอทะยานสูง
2. มีความหวังอย่างมากว่าตนจะประสบผลสำเร็จ ถึงแม้การกระทำนั้นจะขึ้นอยู่กับโอกาส (Risk-talking Behavior)
3. มีความพยายามไปสู่สถานะที่สูงขึ้นไป (Upward Mobility)
4. อดทนทำงานที่ยากได้เป็นเวลานาน (Persistence)
5. เมื่องานที่กำลังทำถูกขัดจังหวะหรือถูกรบกวน จะพยายามทำต่อไปให้สำเร็จ (Task Tension)
6. รู้สึกว่าเวลาเป็นสิ่งไม่หยุดนิ่งและเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว (Time Perception)
7. คำนึงถึงเหตุการณ์ในอนาคตมาก (Time Perspective)
8. เลือกเพื่อนร่วมงานที่มีความสามารถเป็นอันดับแรก (Partnerchoice)
9. ต้องการให้เป็นที่รู้จักแก่ผู้อื่นโดยพยายามทางานของตนเองให้ดีขึ้น (Recognition Behavior)
10. พยายามปฏิบัติสิ่งต่างๆ ของตนให้ดีเสมอ (Achievement Behavior)

ไวเนอร์และเดวิด (Weiner and David. 1972 : 203-215) ได้สรุปลักษณะเด่นของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงเปรียบเทียบกับผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ ไว้ดังนี้

1. ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ตั้งใจทำงานดีกว่าอดทนต่อความล้มเหลว ชอบเลือกงานสลับซับซ้อนมากกว่าผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ
2. ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ชอบริเริ่มกระทำสิ่งต่างๆ ด้วยความคิดของตนเองมากกว่าผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ

จากแนวความคิดลักษณะของบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง สรุปได้ดังนี้

1. ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง เป็นผู้ที่มีความมานะพยายาม อดทนต่อสิ่งต่างๆ ที่มีความยากลำบาก

2. ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง เป็นผู้มีความกระตือรือร้นสูง มีความรับผิดชอบ ยอมรับความผิดพลาดและพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขตนเอง

3. ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง เป็นผู้มีความเชื่อมั่นในตนเอง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

4. มีเป้าหมายในการทำสิ่งต่างๆ มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ มีความรับผิดชอบต่อตนเอง และมีความทะเยอทะยานที่เหมาะสมกับสภาพของตน

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นกระบวนการที่บุคคลถูกกระตุ้นจากสิ่งเร้าโดยจงใจให้กระทำเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์บางอย่าง กล่าวคือ พฤติกรรมที่เกิดจากการจูงใจเป็นพฤติกรรมที่มิใช่เป็นเพียงการตอบสนองสิ่งเร้าเป็นปกติธรรมดาแต่กระทำเพื่อให้บรรลุผลตามความต้องการและมีอิทธิพลต่อสภาพอารมณ์ของบุคคล

งานวิจัยที่พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ต่อความฉลาดทางอารมณ์มีดังนี้

กนิษฐา หมั่นกิจการ (2550 : 91-96) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Beta = .377) ส่งผลทางบวกต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กล่าวคือ บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงก็ย่อมมีความฉลาดทางอารมณ์สูงทั้งนี้เนื่องจากบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะตระหนักรู้ในความคิดของตนเอง รู้จักควบคุมอารมณ์ให้แสดงพฤติกรรมออกมาอย่างเหมาะสม

จารุวรรณ สกุลคู (2543:76) ได้ศึกษาอิทธิพลของประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีอิทธิพลทางบวกต่อความฉลาดทางอารมณ์ (0.260) ของนิสิต

มนตรี หาทรัพย์(2574:94)ได้ศึกษาของรูปแบบปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อ้อมจิต แป้นศรี (2544 : 102-104) ได้ศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนิสิตชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยนเรศวร พบว่า ตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพบว่า ตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบเท่ากับ .410 มีค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .534 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.3 สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน

ความหมายสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2524 : 49) กล่าวว่า ในการเรียนการสอนทุกระดับ นอกจากผู้เรียนต้องการผู้สอนที่มีความรู้ดี มีประสบการณ์ดีแล้ว ยังต้องการอาจารย์ที่มีวิธีสอนที่เป็นกันเอง เข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้เรียนแต่ในขณะเดียวกันก็ควรชี้แนะให้เห็นถึงความถูกต้องเหมาะสมให้ข้อติชมตรงไปตรงมา ซึ่งเต็มไปด้วยความหวังดี จะช่วยให้บรรยากาศการเรียนรู้ดีขึ้น

พรชุลี อาชวบำรุง (2525 : 232) กล่าวว่า สถานการณ์ที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนที่ดีนั้นต้องมีความสัมพันธ์อันดีระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาเป็นสำคัญ

ชิรวัฒน์ นิจเนตร (2526 : 76) กล่าวว่า นักเรียนที่อยู่ในชั้นเรียนที่มีแบบแผนปฏิสัมพันธ์แบบประชาธิปไตยจะมีความมั่นคงทางอารมณ์ มักจะเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนครูเป็นผู้มีอิทธิพลต่อภาวะสุขภาพจิตของนักเรียนเป็นอย่างมาก

สุมาลี วงศ์ปลูกแก้ว (2526 : 6) ได้อธิบายเกี่ยวกับความหมายของความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ซึ่งสรุปว่า หมายถึง ผลของพฤติกรรมที่ครูกับนักเรียนปฏิบัติต่อกันทั้งในด้านการเรียนการสอนและการปกครองที่นักเรียนรับรู้ได้

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2527 : 48) กล่าวว่า ผู้สอนไม่ควรสร้างบรรยากาศแห่งความกลัวให้เกิดขึ้น การเรียนรู้มิใช่เกิดในชั้นเรียนเสมอไป ดังนั้น การพบปะซักถามนอกชั้นเรียนจะสร้างบรรยากาศแห่งความเป็นมิตรได้ง่ายขึ้นอย่าทำให้เกิดการเสียหน้า และควรฟังความคิดเห็นจากนักเรียนบ้าง

ประดินันท์ อุปรมัย (2527 : 33) กล่าวว่า ปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนอาจเกิดขึ้นได้ทั้งระหว่างครูกับนักเรียนและระหว่างนักเรียนกับนักเรียนด้วยกันเอง ถ้าปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดี หมายถึงทั้งครูและนักเรียนต่างมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน โดยครูเปิดโอกาสให้นักเรียนมีโอกาสซักถาม ตอบคำถามและเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนให้มาก บรรยากาศในชั้นเรียนก็จะมีความน่าสนใจ น่าสนุก อยากรู้อยากเห็นและกระตือรือร้น

สมศักดิ์ ชินพันธ์ (2537 : 4) ได้ให้ความหมายของความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน สรุปว่า หมายถึง ผลของพฤติกรรมที่ครูและนักเรียนแสดงออกร่วมกัน ในด้านการเรียนการสอน การปกครองชั้นเรียนและการปฏิบัติกิจกรรม

สรุปว่า สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน หมายถึง พฤติกรรมที่ครูปฏิบัติต่อนักเรียน เช่น การให้ความรัก ความเอาใจใส่ การให้คำปรึกษาและพฤติกรรมที่นักเรียนปฏิบัติต่อครูทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เช่น การให้ความเคารพเชื่อฟังและปรึกษาครูเมื่อมีปัญหาทั้งในด้านการเรียนและด้านส่วนตัว

กรมวิชาการ (ธิดา ฐิติพานิชยางกูร. 2550 : 14 ; อ้างอิงจากกรมวิชาการ. 2539) กล่าวว่า ครูเป็นบุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของเด็กครูจึงควรมีความรู้สึกนึกคิดที่ดี ลักษณะบุคลิกภาพของครูควรมีลักษณะ ดังนี้

1. มีความเป็นกันเอง มีใจโอบอ้อมอารี ให้ความรักเมตตากรุณาต่อเด็ก ทำให้เด็กกล้าที่จะซักถามสิ่งที่ไม่เข้าใจในบทเรียนและปัญหาอื่นๆ ได้

2. ส่งเสริมให้เด็กได้แสดงความสามารถของแต่ละคนให้มากที่สุด ครูควรเป็นผู้ที่มองเห็นคุณค่าในตัวเด็ก ยอมรับความสามารถของเด็ก

3. ครูควรสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้น่าเรียน

4. ครูควรมีวิธีการพูดที่เหมาะสม เช่น ต้องพูดสุภาพ แต่มีความหนักแน่น เพื่อให้เด็กได้ปฏิบัติตาม

พฤติกรรมของครูที่เป็นอุปสรรคต่อการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ ประกอบด้วยการวิพากษ์วิจารณ์ตัวนักเรียนในทางลบ การดุ ตวาด นักเรียนด้วยอารมณ์ การพูดจาดูถูกนักเรียน การเข้มงวดกับนักเรียน ไม่ยืดหยุ่น การใช้อารมณ์กับนักเรียนโดยไม่ฟังเหตุผล การไม่บอกรายละเอียดหรือคำแนะนำที่ชัดเจน การทำให้นักเรียนได้อาย การลงโทษนักเรียนที่ไม่เหมาะสม (พรรณี บุญประกอบ และคณะ. 2544

ความสำคัญของสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน

ประหยัด ทองมาก (2535 : 8) กล่าวถึงความสำคัญของสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนว่า ครูมีความสำคัญที่สุดเมื่อเด็กอยู่ในโรงเรียน ครูจะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุดรองไปจากพ่อแม่และได้ศึกษาความเจริญเติบโตของเด็กอย่างใกล้ชิดเกี่ยวกับธรรมชาติ จิตใจ และความต้องการของเด็ก ครูจึงมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ จิตใจและความประพฤติของเด็ก มีผู้กล่าวว่า ครูเป็นพ่อแม่คนที่สองของเด็ก กล่าวคือครูมิใช่เพียงแต่ให้ความรู้ในห้องเรียนอย่างเดียว แต่เป็นผู้อบรมกล่อมเกลานิสัยใจคอและความประพฤติของเด็ก ดังนั้นการที่เด็กจะมีความสุขและเรียนหนังสือได้ดีนั้นจึงอยู่ที่วิถีทางที่ครูจะปฏิบัติต่อเด็ก ช่วยเหลือเด็กในด้านการเรียน การแสดงความรักต่อเด็กการช่วยให้เด็กปรับตัวได้ดี และการเสริมสร้างความสมบูรณ์ทางจิตใจให้แก่เด็ก

ธเนศ ขำเกิด (2535:7) กล่าวถึง ความผูกพันและเป็นกันเองระหว่างครูกับนักเรียนว่าครูควรแสดงพฤติกรรมทั้งในด้านคำพูด กิริยา ท่าทาง สีหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส ให้ความรักความเมตตาอย่างจริงใจและมีเหตุผลด้วยความสม่ำเสมอ นักเรียนจะรู้และเข้าใจในความรักและความจริงใจของครู สิ่งเหล่านี้จะมีผลทางด้านจิตใจและการแสดงความเคารพรัก ความศรัทธาในครูของเขาด้วยความจริงใจ ความรู้สึกที่ดีต่อกันจะสร้างสรรค์บรรยากาศในการเรียนการสอนที่สดชื่น มีความรักความผูกพัน เอื้ออาทรและให้อภัยต่อกัน

นารี โนกิระ (2536 : 9) กล่าวว่า สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนถือว่าสำคัญที่สุด นอกจากด้านการเรียน การสอนและการให้การอบรมนักเรียนแล้ว ครูยังต้องมีสัมพันธภาพที่ดีกับนักเรียน ส่งเสริมให้กำลังใจ ให้คำแนะนำ มีความเมตตากรุณา มีเหตุผล มีบุคลิกภาพดี ให้ความรักความอบอุ่น เพื่อช่วยให้เด็กปรับตัวได้ดีและเสริมสร้างความสมบูรณ์ทางจิตใจให้แก่นักเรียน

พรรณี ช.เจนจิต (2538 : 253) ได้กล่าวถึงสัมพันธภาพระหว่างครูประจำชั้นกับนักเรียนว่า ครูมีหน้าที่สร้างบรรยากาศที่ดีขึ้นในชั้นเรียน บรรยากาศในชั้นเรียนควรมีลักษณะผ่อนปรน ไม่ตึงเครียด ให้เด็กรู้สึกว่าเป็นสถานที่ปลอดภัยสำหรับเขา พยายามมองสถานการณ์ต่างๆ ตามที่เด็กมอง อย่าเห็นว่าความกลัว ความวิตกกังวลของเด็กเป็นเรื่องไร้สาระ การสอนจึงไม่ควรบังคับให้เด็กต้องทำ แต่ควรให้มีบรรยากาศแห่งความอบอุ่น ปลอดภัย ซึ่งจะทำให้เด็กตั้งใจเรียน

พรเพ็ญ สุวรรณเดชา (2542 : 15) กล่าวว่า ถ้ามีการเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในทางที่ดีแล้ว จะช่วยให้นักเรียนมีพฤติกรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย ซึ่งการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันได้มุ่งเน้นให้นักเรียนแสดงออกในทางที่ถูกต้องและสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ ดังนั้นการให้ความสำคัญต่อปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนจึงเป็นแนวทางในการจัดสภาพการเรียนการสอนที่มีความเหมาะสมกับสภาพการศึกษาในปัจจุบันมากที่สุด

ประทีป แสงเปี่ยมสุข (2543 : 2) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนว่า ความสำเร็จในด้านการสอนส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับสัมพันธภาพที่ดีของครูกับนักเรียน ภายใต้บรรยากาศปราศจากการข่มขู่เด็กนักเรียนต้องเรียนอยู่ในโรงเรียนเด็กจึงมีชีวิตผูกพันอยู่กับครู การแสดงออก นิสัยใจคอ และทุกสิ่งทุกอย่างที่ครูปฏิบัติต่อนักเรียนย่อมมีสิทธิผลต่อการเรียนและสภาพจิตใจของเด็กจากที่กล่าวมาข้างต้น

สรุปได้ว่า สัมพันธภาพที่ดีระหว่างนักเรียนกับครูจะเป็นส่วนช่วยในการเสริมสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนที่ดี การปฏิบัติตนของครูที่แสดงถึงการให้ความรักความเอาใจใส่ การยอมรับและการให้ความเป็นกันเองกับนักเรียนให้คำปรึกษาเมื่อนักเรียนมีปัญหา จะทำให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อครู มีความสุขในการเรียนก่อให้เกิดภาวะทางอารมณ์ที่ดี

งานวิจัยที่พบว่า สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ มีดังนี้

รุจิรา ลาวัณย์วัฒนวงศ์ (2542 : 116 - 118) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่นในสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่าความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวแปรประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม

ของครู (r = .340) และส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ (Beta = .126) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จันทราภา พูลสนอง (2546 : 88) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านพฤติกรรมการสอนของครูส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ทางบวกของนักเรียนหญิง นักเรียนชาย และนักเรียนทั้งหมด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.4 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

ความหมายสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

พะยอม ธัญรส (2540:8) ให้ความหมายของความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนว่า หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนปฏิบัติต่อกันในห้องเรียน ได้แก่ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การให้กำลังใจ การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการร่วมมือกันด้านวิชาการและด้านทั่วๆ ไป

สมพร พรหมจรรย์ (2540 : 9) กล่าวว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนและเพื่อนปฏิบัติต่อกันด้านการเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน ได้แก่ การช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันทางการเรียน ความห่วงใยใกล้ชิดซึ่งกันและกัน การทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันในกลุ่มเพื่อนเพื่อให้เกิดความสำเร็จด้านการเรียน

ชมนุช บุญสิทธิ์ (2541:5) กล่าวว่า สัมพันธ์ภาพกับเพื่อน หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถของนักเรียนทั้งด้านการใช้วาจา การแสดงกิริยาท่าทางอันประกอบด้วยลักษณะของการให้ความร่วมมือ รู้จักเคารพในสิทธิของผู้อื่น รู้จักและเข้าใจตนเอง สนใจในความรู้สึกของเพื่อน ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล รับฟังความคิดเห็นของเพื่อนเพื่อก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อน ซึ่งจะส่งผลให้การทำงานกลุ่มและการปฏิบัติกับเพื่อนเป็นไปอย่างเหมาะสม

สรุปได้ว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน เป็นพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ที่เกิดได้กับเพื่อนเพศเดียวกันและเพื่อนต่างเพศ ซึ่งหากมีสัมพันธภาพที่ดีก็จะส่งผลดีต่อบุคคลนั้นๆ แต่ในทางตรงกันข้ามหากมีสัมพันธภาพที่ไม่ดีก็จะก่อให้เกิดปัญหาต่างๆตามมา

แนวทางในการสร้างสัมพันธภาพอันดีกับเพื่อน

วิจิตร อาวะกุล (2537 : 65-69) ได้กล่าวว่า วิธีปฏิบัติให้เพื่อนรักใคร่เห็นอกเห็นใจควรปฏิบัติดังนี้

1. เปิดฉากทักทายติดต่อกัน
2. มีความจริงใจต่อเพื่อน
3. หลีกเลี่ยงการนินทาเพื่อน
4. อย่าซัดทอดความผิดให้เพื่อน
5. ยกย่องชมเชยเพื่อนในสิ่งที่สมควร
6. ให้ความร่วมมือในกิจการของเพื่อนด้วยความเต็มใจเสมอ
7. ให้เพื่อนได้ทราบในเรื่องที่เขารับผิดชอบ หรือเกี่ยวข้อง
8. ฟังความเห็นของเพื่อนๆบ้าง
9. หลีกเลี่ยงการทำตัวเหนือเพื่อน
10. ทำตนให้เสมอต้นเสมอปลาย
11. ใจกว้างและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนฝูง
12. ออกไปพบปะสังสรรค์กันกับเพื่อนบ้างตามสมควร
13. ให้ความเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือเพื่อนในยามทุกข์ร้อน

วิทยากร เชียงกูล (2552 : 101-104) กล่าวถึงปัญหาความสัมพันธ์กับเพื่อนและอิทธิพลของเพื่อนต่อวัยรุ่นว่า เด็กวัยรุ่นต้องการเพื่อนรุ่นเดียวกันมาก อยากใช้เวลาอยู่กับเพื่อนตามลำพังโดยที่ไม่มีพ่อแม่ควบคุมดูแล เพราะการใช้ชีวิตกับกลุ่มเพื่อนทำให้พวกเขารู้สึกเชื่อมโยงและขณะเดียวกันก็รู้สึกเป็นอิสระจากพ่อแม่ได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งเป็นความรู้สึกที่เขาต้องการ เพราะเขาต้องการพัฒนาเอกลักษณ์หรือความเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งเป็นธรรมชาติของวัยรุ่น กลุ่มเพื่อนสนิทจึงมีอิทธิพลต่อวัยรุ่นทางบวกและทางลบ ดังนี้

อิทธิพลของเพื่อนทางบวก คือ เป็นกลุ่มเพื่อนที่มีพัฒนาการสุขภาพจิตที่ดีหรือค่อนข้างดี วัยรุ่นจะเลือกคบคนที่เข้ากันได้และมีอะไรคล้ายๆ กับเขา วัยรุ่นจะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนและเลือกเพื่อนที่ดี การมีกลุ่มเพื่อนสนิทที่ดีจะช่วยให้วัยรุ่นมีพลังมากขึ้น มีแรงจูงใจในการใฝ่หาความสำเร็จและมีพฤติกรรมที่สร้างสรรค์ได้มากขึ้น เพื่อนสนิทที่ดีจะเป็นตัวอย่างที่ดีและชักชวนให้คนในกลุ่มพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสม

อิทธิพลของเพื่อในทางลบ คือ กลุ่มเพื่อนที่มีอิทธิพลทำให้วัยรุ่นกล้าตัดสินใจและทำพฤติกรรมที่เสี่ยงอันตราย เพื่อต้องการการยอมรับ การเห็นด้วยและความรักจากเพื่อน การเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเพื่อนมีความรุนแรงมากกว่าค่านิยมทางจริยธรรมที่ตนเคยมี วัยรุ่นที่เริ่มได้รับอิทธิพล

จากกลุ่มเพื่อนที่มีปัญหา ความเป็นไปได้ที่เขาจะทำพฤติกรรมที่ผิดกฎหมาย ใช้ยาเสพติด มีปัญหาเรื่องการเรียน ต่อต้านผู้ใหญ่ เข้าร่วมแก๊งอันธพาล ฯลฯ ตามแต่กลุ่มเพื่อนจะพาไป

แนวทางในการปฏิบัติตนกับเพื่อน

เพื่อให้วัยรุ่นสามารถปฏิบัติตนกับเพื่อนได้ถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ควรปฏิบัติดังนี้ (กันยา สุวรรณแสง. 2542 : 61-65.)

1. แสดงกิริยายิ้มแย้มแจ่มใส เพราะรอยยิ้มเป็นการแสดงออกซึ่งความรักที่มีความหมายมากที่สุดแต่ลงทุนน้อยที่สุด

2. แสดงความสนใจกับบุคคลอื่น เช่น การทักทาย การไต่ถามทุกข์สุข

3. ตั้งใจฟังบุคคลอื่นพูด หากท่านกำลังทำงาน เมื่อมีบุคคลอื่นมาสนทนาด้วย ก็ควรจะเก็บงานที่ทำเอาไว้ชั่วคราวก่อน อย่าทำงานไปด้วยสนทนาไปด้วย เพราะเป็นกิริยาที่ไม่เหมาะสม อันแสดงถึงการไม่ให้ความสนใจบุคคลนั้น

4. แสดงกิริยารับฟังข้อคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะของบุคคลอื่น

5. ทำตนให้เป็นคนมองโลกในแง่ดี อย่าจ้องจับผิดบุคคลอื่น จะทำให้เกิดความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน หากบุคคลอื่นทำอะไรก็ให้มองในแง่ดีไว้ก่อน อย่าคอยจ้องแต่จะนินทา

6. แสดงความเกรงใจต่อบุคคลอื่น เนื่องจากความสนิทสนมเกินไป อาจทำให้ไม่เกิดความเกรงใจกัน

7. รู้จักระงับอารมณ์ ในการคบหาสมาคมกับบุคคลอื่นๆ นั้น อาจมีสิ่งที่ทำให้เกิดความไม่พอใจขึ้นได้ ดังนั้น หากเราเกิดอารมณ์ก็ควรระงับอารมณ์เอาไว้บ้าง เพราะการเป็นคนเจ้าอารมณ์ไม่ได้ก่อให้เกิดอะไรดีขึ้นเลย นอกจากจะทำลายความสัมพันธ์ที่เคยมีมาก่อน

8. วางตัวอยู่ในฐานะที่เหมาะสม ไม่แสดงกิริยาอาการโอ้อวด ยกตนข่มท่าน ไม่ว่าบุคคลใดก็ตามไม่มีใครชื่นชมคนที่ข่มให้เขาต่ำลง

9. รู้จักปฏิเสธคำขอร้องที่ไม่มีเหตุผลของผู้อื่นด้วยการแสดงใบหน้าปกติ น้ำเสียงเรียบดังชัดเจน มองสบสายตาเพื่อน เพื่อแสดงให้เห็นความจริงใจที่ต้องการให้เพื่อนทราบความรู้สึกที่แท้จริง

10. จดจำข้อมูลเล็กๆน้อยๆของเพื่อนไว้ แสดงความเอาใจใส่ ความสนใจเพื่อน แสดงความยินดีในวาระสำคัญ แสดงความห่วงใยเมื่อเพื่อนมีความทุกข์

นพพร พานิชสุข (2550 : 68 – 70) ได้เสนอแนะวิธีการที่พึงปฏิบัติต่อกันในการทำงานร่วมกับเพื่อนดังนี้ คือ

1. ความเป็นผู้มีอัธยาศัยไมตรีอันดีต่อกัน เป็นองค์ประกอบสำคัญและจำเป็นที่ต้องสร้างให้เกิดในการทำงานร่วมกัน ควรพูดคุยสนทนาด้วยถ้อยคำที่สุภาพ ไพเราะอ่อนหวาน นุ่มนวล และยิ้มแย้มแจ่มใส

2. ความสามัคคีของหมู่คณะหรือของเพื่อนร่วมงาน ความสามัคคีจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อสมาชิกแต่ละคนมีทัศนคติ และความรู้สึกอันดีต่อกัน เห็นความสำคัญของกันและกัน เห็นความสำคัญของกลุ่ม

3. ความเป็นผู้มีการออมชอมหรือตกลงกันในการทำงานร่วมกันนั้นเป็นเรื่องธรรมดาที่สมาชิกแต่ละคนอาจมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน อย่างไรก็ตามในการทำงานร่วมกันนั้น สมาชิกแต่ละคนควรจะรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น มีเหตุผลเหนืออารมณ์และปราศจากอคติ

4. ความเป็นผู้ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ตามความสามารถและตามโอกาส ทั้งนี้เพราะมนุษย์เราจำเป็นต้องมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน พึ่งพาอาศัยกัน ดังคำโบราณว่า “น้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า” เพราะชีวิตนั้นไม่แน่นอน วันหนึ่งข้างหน้าเราอาจจะต้องพึ่งพาอาศัยกัน โดยไม่รู้สึกตัว จึงไม่ควรมองข้ามเห็นว่าไม่มีความสำคัญ สิ่งใดที่เราพอจะให้ความช่วยเหลือได้ ถ้าเรามีโอกาส ก็ควรจะให้การช่วยเหลือกัน

5. ความมีอิสระ สมาชิกจะต้องมีความเป็นอิสระในการคิด การแสดงความคิดเห็นในการทำงานร่วมกันกับบุคคลอื่นที่มีความแตกต่างกันทั้งตำแหน่ง สถานภาพ หรือบทบาท หรืออื่นๆ อาจจะทำให้มีการผูกขาดการใช้อำนาจหรือมีความเกรงใจกัน ซึ่งอาจจะทำให้สมาชิกที่ร่วมกันทำงานขาดอิสระในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งความคิดเห็นเหล่านั้นอาจจะเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มก็ได้ ดังนั้น สมาชิกที่ทำงานร่วมกันควรจะตระหนักว่าสมาชิกแต่ละคนต่างก็มีอิสระที่จะแสดงความคิดเห็น

6. เป็นผู้มีความจริงใจ คุณลักษณะข้อนี้ของสมาชิกจะก่อให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เรื่องของความจริงใจในปัจจุบันเป็นสิ่งที่ค่อนข้างหาได้ยาก แม้ว่าทุกคนต่างก็เรียกร้องหา เรามักพบแต่ความอิจฉาริษยาแก่งแย่งชิงดีชิงเด่น เพราะมนุษย์นั้นมีกิเลส คือ โกรธ โลภ หลง อันเป็นรากฐานที่ทำให้เกิดความจริงใจลดน้อยลง เพราะต่างคนต่างสวมหน้ากากและแสดงละครเข้าหากัน ด้วยเหตุนี้ความจริงใจจึงเป็นรากฐานที่สำคัญประการหนึ่งในอันจะก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงานร่วมกัน

7. หลีกเลี่ยงการวิพากษ์วิจารณ์เพื่อนร่วมงาน การจะวิพากษ์วิจารณ์เพื่อนร่วมงาน สมาชิกทุกคนต้องระลึกว่า วันหนึ่งคำพูดจะต้องไปถึงหูของเพื่อนร่วมงาน และที่สำคัญไม่เป็นการยุติธรรมแก้เพื่อนร่วมงาน ถ้าเราด่วนวิพากษ์วิจารณ์สมาชิกเพื่อนร่วมงานฝ่ายเดียวทั้งๆที่เราไม่รู้จักเขาดีพอ หรือได้ข้อมูลของเขามาผิดๆนอกจากนี้สมาชิกที่ทำงานร่วมกันไม่ควรจะนินทากันและกัน

ทั้งนี้เพราะว่าการวิพากษ์วิจารณ์หรือแม้กระทั่งการนินทา มิได้ก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างความสามัคคีหรือการร่วมมือร่วมใจแต่ประการใด

8. ยกย่องชมเชยเพื่อนสมาชิกที่ร่วมงานด้วยกันเมื่อมีโอกาสอันควร พฤติกรรมเช่นนี้เป็นสิ่งที่พึงประสงค์ของทุกคน แต่ก็ไม่ควรทำพร่ำเพรื่อจนเกินไป การยกย่องชมเชยทั้งต่อหน้าและลับหลังด้วยความภูมิใจ และมีเหตุผลต่อเพื่อนร่วมงานเป็นการสร้างกำลังใจให้แก่ผู้ถูกชม การจะขอความร่วมมือจากเพื่อนสมาชิกในการทำกิจกรรมต่างๆก็สะดวกขึ้น

สรุปได้ว่า การปฏิบัติตนกับเพื่อนนับได้ว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากในวัยรุ่น เพราะตัววัยรุ่นปฏิบัติตนกับเพื่อนได้ถูกต้องเหมาะสมจะทำให้เกิดมีสัมพันธภาพที่ดี ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ดังนั้น แนวทางความประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสมกับเพื่อนคือ มีกิริยายิ้มแย้มแจ่มใส มองโลกในแง่ดี รู้จักระงับอารมณ์ วางตัวอยู่ในฐานะที่เหมาะสม มีความจริงใจ รู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีทัศนคติและความรู้สึกที่ดีกับหมู่คณะ มีความเป็นอิสระในการเสนอความคิดเห็น แต่ถ้าหากว่าวัยรุ่นคนใดประพฤติปฏิบัติกับเพื่อนอย่างไม่ถูกต้องเหมาะสม ก็จะทำให้เกิดปัญหาขึ้นกับตนเอง เช่น มีความรู้สึกต่อตนเองในทางที่ไม่ดี เข้ากับกลุ่มเพื่อนไม่ได้ ไม่สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

งานวิจัยที่พบว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน เป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ต่อความฉลาดทางอารมณ์ ดังนี้

จรัญศักดิ์ พีรศักดิ์โสภณ (2547 : 95) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวและจากเพื่อนกับความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่นตอนต้น พบว่า การสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อนมีความสัมพันธ์ต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน โดยนักเรียนที่ได้รับการสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อนอย่างเหมาะสม มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อนน้อย

บุญศรี จึงธนาเจริญเลิศ (2530 : 46) ได้ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนนทรีวิทยา กรุงเทพมหานคร โดยแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 14 คน พบว่า นักเรียนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีการปรับตัวกับเพื่อนสูงขึ้นกว่านักเรียนที่สอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อารีย์ ลิลา (2535 : 62) ได้ศึกษาผลของการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกที่มีต่อการสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านน้ำรอบ จังหวัดอุทัยธานี พบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกมีการสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนดีขึ้นกว่าก่อนได้รับการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออก

เปรมปรี พงษ์ประสิทธิ์ (2538 : 75) ได้ศึกษาผลของการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีต่อการปฏิบัติตนกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวิสุทธรังษี อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า หลังจากที่นักเรียนได้รับการฝึกวิเคราะห์การติดต่อ สัมพันธ์ระหว่างบุคคล นักเรียนสามารถปฏิบัติตนกับเพื่อนได้ดีขึ้น สามารถใช้ถ้อยคำ และภาษาท่าทางในการปฏิบัติตนกับเพื่อนได้อย่างเหมาะสมในด้านต่างๆ

3.5 การอบรมเลี้ยงดู

ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2542 : 12-13) ได้กล่าวไว้ว่าการเลี้ยงดูเป็นการเอาใจใส่ดูแลเด็กให้เป็นผู้มีสุขภาพดีทั้งใจและกาย และการส่งเสริมสุขภาพให้เด็กซึ่งเด็กมิได้งอกงามอย่างอิสระแต่พ่อแม่เป็นผู้อบรมให้คำชี้แนะเพื่อการปลูกฝัง การปฏิบัติตนและนิสัยที่ดีงาม สร้างความมั่นคงในจิตใจและพร้อมปรับตัวได้ในสังคมแม้มีภาวะเปลี่ยนแปลงงานการเลี้ยงดูของพ่อแม่ ที่สำคัญมี 3 ประการ คือ

1. งานการเลี้ยงดูพื้นฐานเป็นการฟูมฟักเลี้ยงดูให้เจริญเติบโต และแข็งแรงสุขภาพดีไม่เป็นโรค

2. งานการส่งเสริมพัฒนาการ เช่น การได้เล่น การได้สัมผัส การได้รับความรักและประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัย

3. งานการสอนและฝึกเด็กให้มีพัฒนาการเต็มศักยภาพ เดรก (สมคิด อิสระวัฒน์. 2542 : 9 ; อ้างอิงจาก Craig Grace J. 1997 : 91) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูคือ กระบวนการที่บุคคลได้เรียนรู้ในการพัฒนา ทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม ความรู้ และความหวังของสังคม ตลอดจนการปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับบทบาทของงานในสังคมนั้นๆ ด้วยการอบรมให้รู้ระเบียบของสังคม เป็นกระบวนการที่เด็กจะได้รับวัฒนธรรมและสร้างสมบุคลิกภาพกับความเป็นตัวของตัวเอง

สมคิด อิสรวัฒน์ (2542 : 10) ได้ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูว่า การอบรมเลี้ยงดูเป็นกระบวนการในการพัฒนาทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยมของบุคคลในสังคม เป็นเรื่องของการถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ และวิธีการปฏิบัติของแต่ละครอบครัว แต่ละสังคม การอบรมเลี้ยงดูจัดเป็นสิ่งแวดล้อมประการหนึ่งของบุคคล ซึ่งแต่ละบุคคลได้เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมและจากกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูทางสังคมมิได้มีเฉพาะในวัยเด็ก แต่เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องไปตลอดชีวิตของมนุษย์ การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่จะมีผลบางประการต่อพฤติกรรมของเด็กในปัจจุบันและศักยภาพของการกระทำในอนาคต พฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลเป็นส่วนหนึ่งที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่

ภาษิณี ฮูเซ็น (2547 : 36) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง วิธีการที่พ่อแม่ ผู้ปกครองปฏิบัติต่อเด็ก เพื่อสนองความต้องการที่จำเป็นของเด็กทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพื่อให้เด็กมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี รวมทั้งเป็นวิธีที่พ่อแม่ถ่ายทอดความคิด ความเชื่อและวิธีการปฏิบัติของแต่ละครอบครัวแก่เด็ก เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และก่อให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ ที่จะพัฒนาเป็นบุคลิกภาพของเด็กต่อไป

ณัฐวุฒิ สุวรรณช่าง (2547: 10) ได้สรุปความหมายของการอบรมเลี้ยงดูว่า หมายถึง วิธีการที่บิดามารดาปฏิบัติต่อบุตรในลักษณะการสั่งสอน การคุ้มครอง การให้ความรักความอบอุ่น การดูแลช่วยเหลือ และการตอบสนองความต้องการทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และความรู้สึก ตลอดจนการให้รางวัล การลงโทษ และการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตร

สรุปได้ว่าการอบรมเลี้ยงดูเป็นวิธีการที่พ่อแม่ ผู้ปกครองปฏิบัติต่อเด็กในการดูแลเอาใจใส่ ให้คำแนะนำ อบรมสั่งสอนเพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ซึ่งจะส่งผลให้บุคคลได้พัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญาและจริยธรรม

ความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดู

แอดเลอร์ (ประณีต สุขอุดม. 2514 : 12 ; อ้างอิงจาก Adler.n.d. 1996 : 20) กล่าวว่า เมื่อทารกเกิดมามีปฏิสัมพันธ์กับผู้ที่อยู่รอบตัว และเริ่มกระบวนการเรียนรู้ในเขตและกฎเกณฑ์ของสังคม ประสบการณ์ต่างๆ ที่เด็กได้สังเกตและรับไว้จากครอบครัวจะก่อให้เกิดการพัฒนาในทุกๆ ด้าน รวมทั้งทัศนคติ ความเชื่อและบุคลิกภาพของเด็ก ไม่ว่าเด็กนั้นจะมีเชื้อชาติใด วัฒนธรรมใดหรือศาสนาใดก็ตาม จะมีพัฒนาการทั้งกายและใจที่มีรากฐานมาจากประสบการณ์ในครอบครัวทั้งสิ้น

มุสเสนและเฮนรี่ (Mussen and Henry 1963 : 193) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูในระยะต้นของชีวิตควรมีพื้นฐานของความรักความอบอุ่นเป็นสำคัญ และเมื่อเด็กโตขึ้นเขาจำเป็นที่จะต้องได้รับสิ่งแวดล้อมที่จะเสริมสร้าง พัฒนาการของเขาให้กว้างขวางออกไป ดังนั้นสภาพแวดล้อมของเด็กและทัศนคติของพ่อแม่จึงมีอิทธิพลต่อเด็กมาก โดยเฉพาะแบบแผนของครอบครัวและวิธีการอบรมเลี้ยงดู รวมทั้งพฤติกรรมที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อเด็กล้วนมีส่วนเกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กโดยตรงทั้งสิ้น การเรียนรู้ทางสังคมของเด็กจึงเกิดขึ้นที่บ้านและจากการมีความสัมพันธ์กับสมาชิกภายในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อพัฒนาการในทุกๆ ด้านของเด็ก ตั้งแต่วัยแรกเริ่มและวัยต่อมา เพราะหน้าที่สำคัญที่สุดของครอบครัวคือการอบรมเลี้ยงดูให้ลูกหลานของตนมีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ การที่เด็กจะมีความปกติและเป็นที่ยอมรับของสังคมได้นั้นจะต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างไม่ขาดตกบกพร่อง

จากครอบครัวและอิทธิพลจากครอบครัวย่อมฝังรากในการสร้างนิสัยและพฤติกรรมแก่เด็กมากกว่าอิทธิพลจากทางอื่น

พ่อแม่กับการอบรมเลี้ยงดู

เฮอร์ลอค (Hurlock. 1959 : 434) กล่าวว่า เด็กจะเลียนแบบพฤติกรรมของบุคคลที่อยู่ในครอบครัว ซึ่งพ่อแม่จะเป็นตัวแบบที่สำคัญที่ช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมที่ถูกต้อง

โกรทเบิร์ก (Grotberg. 1970 : 211) กล่าวว่า บทบาทของพ่อแม่โดยส่วนใหญ่จะถูกกำหนดและสั่งสอนให้ปฏิบัติสืบต่อกันมา ดังนี้

1. พ่อแม่ควรทำหน้าที่ดูแลและฝึกหัดเด็กเป็นระยะเวลานานตามวัยต่างๆ จนกว่าเด็กจะพึ่งตนเองได้ นอกจากพ่อแม่จะให้ปัจจัย 4 แก่เด็กแล้ว พ่อแม่จะต้องคอยปกป้องอันตรายต่างๆ ให้แก่เด็ก และต้องฝึกหัดให้เด็กมีความคิดและการกระทำที่เหมาะสมอีกด้วย

2. พ่อแม่ต้องทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก เพื่อเตรียมให้เด็กมีความสามารถที่จะเป็นพ่อแม่ที่ดีในอนาคต

3. พ่อแม่ต้องให้การศึกษา และส่งเสริมพัฒนาการแก่ลูกของตน โดยมีส่วนร่วมในขบวนการเจริญเติบโตและพัฒนาการของลูกและรับผิดชอบลูกให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

สมเด็จพระญาณสังวร (2516 : 51) สรุปบทบาทของพ่อแม่ในการอบรมเลี้ยงดูลูกว่าการที่พ่อแม่ได้รับการยกย่องให้เป็นพรหมของลูก แสดงให้เห็นว่า ผู้เป็นพ่อแม่มีความสำคัญต่อลูกในฐานะที่ต้องปกป้องคุ้มครองลูก ต้องมีคุณธรรมของผู้เป็นพรหมได้แก่ พรหมวิหาร4 ประกอบด้วย

1. ความเมตตา รักและปรารถนาให้ลูกมีความสุข
2. ความกรุณาสงสารเมื่อลูกเป็นทุกข์
3. มุทิตา ยกย่องยินดีและส่งเสริมให้กำลังใจลูกที่ประพฤติตนดี
4. อุเบกขา วางตนเป็นกลาง อบรมเลี้ยงดูลูกด้วยความยุติธรรม

นอกจากนี้ในหลักของฆราวาสธรรมและทิศธรรมได้กำหนดให้เห็นถึงหน้าที่และบทบาทของพ่อแม่พึงปฏิบัติต่อลูกไว้ในปัจฉิมทิศอันเป็นทิศเบื้องหลังไว้ 5 ประการ คือ ห้ามลูกไม่ให้ทำชั่ว ให้ลูกตั้งอยู่ในความดี สนับสนุนให้ลูกศึกษาศิลปวิทยา หาคู่ที่สมควรให้ และมอบทรัพย์ให้เมื่อเหมาะสม

อารี รังสินันท์ (2527 : 165-167) กล่าวถึงความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูเด็กของพ่อแม่ว่า การที่เด็กจะเจริญเติบโตเป็นเด็กที่แข็งแรงมีสุขภาพอนามัยดี มีการปรับตัวกับเพื่อนได้ดีและมีความคิดสร้างสรรค์ในระดับสูงนั้นเป็นผลที่ได้รับจากการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่และเสนอบทบาทหน้าที่ของพ่อแม่ ดังนี้

1. เลี้ยงดูเด็กให้เจริญเติบโตในสังคมอย่างสมบูรณ์ด้วยความรักความอบอุ่นให้เด็กได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานอย่างเพียงพอ ซึ่งได้แก่ การตอบสนองความต้องการทางกายด้วยการให้อาหารที่ถูกหลักโภชนาการ การนอนหลับพักผ่อน การจัดหาเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม การออกกำลังกาย การฝึกหัดการขับถ่าย การป้องกันโรคและอุบัติเหตุ และการตอบสนองทางจิตวิทยา ซึ่งได้แก่ การให้ความรักความอบอุ่น การยอมรับว่าเด็กคือส่วนสำคัญของครอบครัว การให้อิสระ และความเป็นตัวของตัวเอง

2. การอบรมและการให้การศึกษาเบื้องต้น การให้เด็กรู้จักระเบียบของสังคม ประเพณี วัฒนธรรม เพื่อเด็กจะสามารถปรับตัวได้ดีในสังคมโดยการปลูกฝังคุณลักษณะที่ดีให้แก่เด็ก คือ การมีสุขภาพอนามัยดี มีระเบียบวินัย มีชีวิตที่เรียบง่าย มีความรับผิดชอบ สามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ดี กล้าแสดงความคิดเห็น รู้จักแก้ปัญหา ให้การอบรมมารยาททางสังคม คือ การฝึกมารยาทในการปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับเวลา สถานที่ และมารยาทในการรับประทานอาหาร และการปลูกฝังเจตคติที่ถูกต้องให้แก่บุตร

3. การส่งเสริมความสนใจของเด็ก โดยการจัดหาสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่เด็กมีความสนใจ เช่น อุปกรณ์ระบายสี วาดรูป หนังสือนิทาน เครื่องเล่นที่เหมาะสม การพาไปทัศนศึกษา

4. การส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา คือ ส่งเสริมการคิดและการแก้ปัญหาต่างๆ ส่งเสริมให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีโอกาสทำให้สิ่งที่ตนสนใจมีความรับผิดชอบในการทำงานต่างๆ รู้จักการสังเกต และสนใจสิ่งต่างๆที่อยู่รอบตัว และส่งเสริมทักษะทางภาษาเพื่อให้มีความพร้อมที่จะเรียนรู้ทางภาษาต่อไป

5. การถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมโดยการส่งเสริมอบรมเด็กให้เข้าใจในวัฒนธรรมของชาติ รักษา ยกย่องมรดกวัฒนธรรมประเพณีไทยเพื่อให้เด็กได้รู้จักคุณค่ามรดกวัฒนธรรมไทย

สุธิรา บุญทัน (2541 : 12) ได้กล่าวถึงบทบาทของพ่อแม่ ดังนี้

1. ให้การอบรมเลี้ยงดูและบำจัย 4
2. ให้การศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. ฝึกอบรมเด็กให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้
4. ถ่ายทอดวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนบทบาทหน้าที่ในครอบครัวให้แก่เด็ก
5. ช่วยแก้ไขปัญหาและอบรมสร้างวินัยอันดีให้แก่เด็ก
6. จัดประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมเพื่อช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้พัฒนาทุกๆ ด้าน
7. เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก

8. เสริมสร้างบุคลิกภาพ และการสร้างสรรค์

9. ปลูกฝังคุณธรรมให้กับเด็ก

สรุปว่า พ่อแม่มีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก 2 บทบาท คือ บทบาทในการเลี้ยงดูเป็นบทบาทที่พ่อแม่ผู้ปกครองสนองความต้องการทางกายแก่เด็กในด้านของโภชนาการ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม การรักษาอนามัยการป้องกันโรคและป้องกันอันตรายต่างๆ ที่ส่งผลแก่เด็ก และบทบาทในการสั่งสอน เป็นบทบาทที่พ่อแม่ ผู้ปกครองทำหน้าที่เสมือนครูในการให้ความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวัน การอบรมสั่งสอนทางคุณธรรม จริยธรรม และการปฏิบัติตนของพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดู ต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งบทบาทนี้จะส่งผลในการปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่เด็ก

รูปแบบของการเลี้ยงดูของบิดามารดา

สำหรับการศึกษารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูในประเทศไทย สุมน อมรวิวัฒน์และคณะ (2542 : 377-393) ได้ทำการศึกษารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กตามวิถีชีวิตไทย ซึ่งแบ่งรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กออกเป็น 10 แบบ ดังนี้

1. การให้อิสระเชิงควบคุม คือ แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ใหญ่ที่เห็นเด่นชัดก็คือการเลี้ยงดูโดยให้อิสระแก่เด็กเป็นอย่างมาก เริ่มตั้งแต่การให้อิสระแก่เด็กในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับตนเอง เช่น การให้อิสระในการเลือกอาหาร เสื้อผ้าเครื่องแต่งตัว และการเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น ต่อไปผู้ใหญ่จะเริ่มให้เด็กช่วยตนเองมากขึ้น โดยการให้อิสระเด็กในการทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง เด็กจะกินข้าวเอง อาบน้ำเอง แต่งกายเอง โดยเฉพาะในเรื่องการเล่น ผู้ใหญ่จะให้อิสระแก่เด็กในเรื่องการเล่นมาก อย่างไรก็ตาม การให้อิสระเด็กนี้จะมีลักษณะของการควบคุมดูแลอยู่ห่างๆ

2. การควบคุมเชิงละเลย คือ รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ผู้ใหญ่เลี้ยงดูเด็กด้วยวิธีการควบคุมเด็ก แต่ในขณะเดียวกันก็มิได้ควบคุมโดยตลอด มีการปล่อยปละละเลยอยู่มาก เช่น การเลี้ยงดูเด็กในชีวิตประจำวัน ผู้ใหญ่คอยควบคุมดูแลให้เด็กกินอยู่หลับนอน โดยเด็กอยู่ในสายตาของผู้ใหญ่ การควบคุมของผู้ใหญ่ไม่เป็นการควบคุมตลอดกระบวนการ ถ้าพฤติกรรมใดที่ห้ามเด็กหรือบอกเด็กแล้ว เด็กนิ่งเฉยๆ หรือยังกระทำอยู่ ผู้ใหญ่ก็ปล่อยปละละเลยให้เด็กทำต่อไป

3. การยอมรับแบบไม่แสดงออก คือ การที่ผู้ใหญ่ให้การยอมรับเด็กโดยไม่แสดงออกอย่างชัดเจนทางพฤติกรรม การแสดงความรักและการยอมรับและเปลี่ยนแปลงรูปแบบจากการสัมผัสและสัมพันธ์ทางกายไปเป็นการแสดงออกทางวาจาและทางการกระทำ และการแสดงออกทางวาจาในการแสดงความรักและการยอมรับ มีลักษณะเป็นคำพูดที่มีความหมายตรงกันข้ามกับความหมายที่ต้องการจะสื่อให้เด็กรู้มักนิยมใช้คำพูดหยอกเย้าในลักษณะขู่หรือหลอกเป็น

การพูดเล่นกับเด็ก เมื่อเด็กมีพฤติกรรมในทางที่ดี เป็นที่พอใจของผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่มักไม่ให้การชมเชย การเฉยหรือนิ่งของผู้ใหญ่ถือเป็นการแสดงการยอมรับเด็ก แต่ถ้าการกระทำของเด็กไม่เป็นที่น่าพอใจผู้ใหญ่จะตักเตือน ดุว่า หรือสอน

4. การเป็นแบบอย่าง คือ รูปแบบการเลี้ยงดูที่เด็กเรียนรู้จากการเลียนแบบ จากพฤติกรรมที่สังเกตได้พบว่า ผู้ใหญ่มีพฤติกรรมทั้งที่เป็นแบบอย่างทางบวก แบบอย่างทางลบ และพฤติกรรมที่ตัดสินไม่ได้ ว่าเด็กควรจะประพฤติตามได้หรือไม่ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญมากในการเป็นต้นแบบพฤติกรรมให้เด็กเลียนแบบ คือ แม่ของเด็ก การเลียนแบบพฤติกรรมที่ผู้ใหญ่ทำ ตนเป็นแบบอย่างในชีวิตประจำวัน เป็นการสั่งสมประสบการณ์เรียนรู้ของเด็กเป็นการเรียนรู้อย่างธรรมชาติไม่มีแบบแผนตายตัว

5. การให้เด็กสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมและร่วมสถานการณ์ แล้วเกิดการเรียนรู้ตามธรรมชาติคือ เด็กได้เรียนรู้จากการสัมผัสสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมที่เป็นบุคคลสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สภาพแวดล้อมทางจิตวิญญาณ และสภาพแวดล้อมทางวัตถุ ตลอดจนสื่อต่างๆ ในชีวิตประจำวันของเด็กนับตั้งแต่ตื่นนอนจนถึงเวลาเข้านอนเด็กได้สั่งสมประสบการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจาก การสนองความต้องการทางกาย การสังเกตและเรียนรู้บทบาทของตนในครอบครัว การเรียนรู้โดยมีส่วนร่วมในพิธีกรรมที่เกี่ยวกับศาสนาและการทำมาหากิน การเรียนรู้จากการเล่นเพื่อนเล่นและการเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆในชีวิตประจำวัน

6. การใช้พฤติกรรมทางวาจาอย่างมากและแสดงเหตุผลน้อย คือ การที่ผู้ใหญ่ใช้พฤติกรรมทางวาจา บอก สั่ง ห้าม ตักเตือน หลอก ขู่ เสริมแรง ปลอบโยน ดุด่า โดยวิธีการพูดของผู้ใหญ่จะมีการชี้แจงเหตุผลน้อย

7. การใช้อำนาจในการอบรมเลี้ยงดู คือ การที่ผู้ใหญ่จะใช้อำนาจทั้งทางวาจาและท่าทางพฤติกรรมการใช้อำนาจของผู้ใหญ่ปรากฏในสถานการณ์ต่าง ๆ กัน เช่น การสั่งให้เด็กทำงานโดยไม่คำนึงถึงความพร้อมของเด็ก ไม่ว่าเด็กกำลังทำอะไรอยู่ เมื่อผู้ใหญ่สั่งเด็กจะต้องทำตามคำสั่งซึ่งถ้าเด็กเฉยหรือไม่ไปผู้ใหญ่จะขึ้นเสียงและใช้คำพูดที่รุนแรงกับเด็ก หรือหากว่าเด็กยังไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งผู้ใหญ่จะขู่ลงโทษหรืองดให้รางวัล และหากยังไม่ยอมทำ ผู้ใหญ่ก็จะใช้การตีควบคู่ไปกับการดุด่า หรือไม่ก็ละเลยเรื่องนั้นไปเลย นอกจากในสถานการณ์การทำงานแล้วในการสัมพันธ์โดยทั่วๆไป หากเด็กกระทำสิ่งใดซึ่งผู้ใหญ่ไม่พอใจ ผู้ใหญ่ก็จะดุด่าเด็ก หรือลงโทษเด็กด้วยการตีหรืองดรางวัลต่างๆ ซึ่งการใช้อำนาจของผู้ใหญ่ดังกล่าวข้างต้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ เช่น อารมณ์ของผู้ใหญ่ ถ้าผู้ใหญ่อยู่ในภาวะอารมณ์ที่ไม่ดี การใช้อำนาจก็จะมากและรุนแรงกว่าในภาวะอารมณ์ที่ดีวัยของเด็กก็เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งเด็กเล็กจะได้รับโทษน้อยและรุนแรงน้อยกว่าเด็กโต

8. การไม่คงเส้นคงวา คือ วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กโดยขึ้นกับพฤติกรรมทางวาจาและพฤติกรรมทางการกระทำค่อนข้างมาก เด็กจะเรียนรู้เรื่องการพูดการกระทำของผู้ใหญ่ ทั้งที่เป็นพฤติกรรมที่ดีและพฤติกรรมที่ไม่ดีโดยการตอบสนองของเด็กต่อการกระทำของผู้ใหญ่ยังไม่ค่อยเห็นเด่นชัด การกระทำ ของผู้ใหญ่ที่เห็นได้เด่นชัดในเรื่องความไม่คงเส้นคงวา เช่น ถ้าแม่อารมณ์ดีจะมีวิธีอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างหนึ่ง แต่ถ้าอารมณ์ไม่ดีการแสดงออกของแม่จะแสดงออกอีกแบบหนึ่ง การอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ไม่คงเส้นคงวาในเรื่องต่าง ๆ มีดังนี้คือ พฤติกรรมทางวาจาเมื่อแม่อารมณ์ดีแม่จะใช้วิธีบอก เตือน ห้าม ไม่ให้เด็กกระทำ สิ่งนั้น ๆ แต่ถ้าแม่อารมณ์ไม่ดี แม้ว่าเด็กจะทำสิ่งต่างๆ ชนิดเดียวกันก็จะห้าม ดุ ว่ากล่าว หรือใช้คำ ด่า พฤติกรรมทางกายเมื่ออารมณ์ไม่ดี เช่นทำเฉยไม่รับรู้ ไม่ตอบคำถาม ไม่อธิบาย หรือยุติการกระทำ ของเด็กโดยการตี ในบางครั้งอาจเกิดสถานการณ์เช่นเดียวกันถ้าแม่อารมณ์ดี แม่จะเฉยๆ หรือยอมไปหยิบกางเกงมาเองโดยไม่คอยให้เด็กหยิบมาให้ การอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ใหญ่จะเป็นไปในลักษณะของความไม่คงเส้นคงวาค่อนข้างมาก

9. การมีผู้ดูแลเลี้ยงดูเด็กหลายคน คือ ส่วนมากจะมีโครงการเป็นครอบครัวขยาย ซึ่งญาติพี่น้องจะอาศัยอยู่ด้วยกันในครอบครัวเดียวกัน ญาติพี่น้องที่พักอาศัยอยู่ด้วย มักจะมีส่วนในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยจะมีส่วนช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเด็ก

10. การสนองตอบของพ่อแม่เปลี่ยนแปลงไปตามวัย วุฒิภาวะและเพศของเด็ก คือ การอบรมเลี้ยงดูเด็กหลายประการที่พ่อแม่สนองตอบต่อเด็ก แตกต่างกันไปตามระดับอายุของเด็ก ดังพฤติกรรมต่อไปนี้ เช่น ในการให้การสัมผัสทางกาย พ่อแม่จะกอดรัดสัมผัสทางกายอย่างใกล้ชิดกับเด็กเล็กๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง 2 ขวบแรกของเด็ก ยิ่งเด็กอายุมากขึ้น พ่อแม่จะใช้การกอดรัดทางกายน้อยลง และจะเปลี่ยนไปเป็นการดูแลให้ความสนใจแทน พ่อแม่อาจจะใช้การแสดงความสนใจด้วยคำ พูดมากขึ้น เพื่อแสดงการดูแลให้ความรักแทนการดูแลด้วยการกอดรัดอย่างรักใคร่เมื่อเด็กยังเล็กอยู่ ในการอบรมสั่งสอนด้านระเบียบวินัยแก่เด็ก พ่อแม่จะใช้การลงโทษทางกายกับเด็กที่อายุมากขึ้นร่วมกับการใช้หรือไม่ใช้เหตุผล สำ หรับเด็กเล็กพ่อแม่จะใช้การลงโทษทางกายน้อยลง ยกเว้นจะมีการดุหรือตีบ้าง พ่อแม่จะอบรมสั่งสอนเด็กโดยใช้อารมณ์ค่อนข้างมากโดยไม่สนใจสาเหตุของปัญหาด้านพฤติกรรมที่แท้จริงของเด็ก เพศของเด็กก็มีอิทธิพลต่อวิธีการที่พ่อแม่สนองตอบเช่นกัน เด็กหญิงจะได้รับการสั่งสอนให้ระมัดระวังกิริยามารยาทให้มีความสุภาพอ่อนโยน ขณะที่เด็กชายจะได้รับการส่งเสริมให้ทำ ตัวเป็นผู้ชายมากขึ้น เด็กหญิงจะช่วยแม่ทำงานบ้านส่วนเด็กชายจะช่วยพ่อ เด็กชายจะถูกแยกไม่ให้นอนกับสมาชิกผู้หญิงในบ้าน แต่จะให้ไปนอนกับผู้ชายด้วยกัน

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2520: 72) ได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่คนไทยไว้ 4 แบบ คือ

1. แบบรักและสนับสนุน คือ การอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่แสดงความรักต่อลูกอย่างเปิดเผยยอมให้ลูกมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของครอบครัว และมีความเข้าใจในความรู้สึกของลูกเป็นอย่างดี

2 . แบบควบคุม คือ การอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่คอยควบคุมบังคับและลงโทษลูกเมื่อลูกกระทำ ในสิ่งที่ตนไม่ต้องการ

3. แบบใช้เหตุผล คือการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่แจกแจงเหตุผลต่าง ๆ แก่เด็กในการสนับสนุน ให้เด็กกระทำ หรือห้ามปรามมิให้เด็กกระทำ สิ่งใด

4. แบบลงโทษทางจิต ผู้เลี้ยงดูแบบลงโทษทางกายจะใช้วิธีลงโทษให้เด็กมีความเจ็บปวดทางกาย ส่วนผู้ที่ลงโทษเด็กทางจิตนั้นจะใช้วิธีกล่าวติเตียนว่าเด็กด้วยวาจาเมื่อเด็กกระทำผิดหรือข่มขู่ว่าจะไม่รักและตัดสิทธิบางอย่างที่เด็กเคยมีอยู่

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2528: 20) ได้แบ่งรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของมารดาไทย เป็น 5 รูปแบบคือ

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน คือ การที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อบุตรด้วยความรัก เอาใจใส่ทุกข์สุข มีความใกล้ชิด และทำ กิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับเด็ก ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนแก่เด็กในสิ่งที่ต้องการทุกอย่าง

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบให้เหตุผล คือ การที่พ่อแม่อธิบายเหตุผลให้กับเด็กเมื่อต้องการขัดขวางหรือสนับสนุนเด็ก พ่อแม่มีการลงโทษ และให้รางวัลแก่เด็กอย่างเหมาะสมมากกว่าใช้อารมณ์

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิตใจ คือ การที่พ่อแม่ใช้วาจาว่ากล่าวติเตียนเด็กเมื่อเด็กกระทำ ความผิด ขู่ว่าจะไม่รัก ตัดสิทธิ์เด็กที่เคยรับ เมื่อเด็กมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม คือ การที่พ่อแม่ออกคำ สั่งให้เด็กทำ ตามและคอยควบคุมอย่างใกล้ชิดว่าเด็กจะทำหรือไม่ ถ้าเด็กไม่ทำตามก็จะลงโทษ

5. การอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองเร็ว คือ การที่พ่อแม่ให้โอกาสเด็กทำกิจกรรมต่างๆด้วยตนเอง ซึ่งพ่อแม่จะเป็นผู้แนะนำ และช่วยฝึกฝนให้บ้าง

ณัฐวุฒิ สุวรรณช่าง (2547: 11-13) ได้แบ่งประเภทของการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 3 รูปแบบดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (Democratic) หมายถึง วิธีการที่บิดามารดาให้การอบรมเลี้ยงดูที่ทำให้บุตรรู้สึกว่าตนได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม บิดามารดาไม่ตามใจ

จนเกินไปและไม่เข้มงวดจนเกินไป บิดามารดายอมรับนับถือความสามารถและความคิดเห็นของบุตร ให้ความช่วยเหลือในโอกาสที่เหมาะสม

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน (Authoritarian) หมายถึง วิธีการที่บิดามารดาให้การอบรมเลี้ยงดูที่ทำ ให้บุตรรู้สึกว่า ตนเองถูกปฏิเสธการกระทำ ตามใจปรารถนา หรือถูกควบคุมไม่ให้ได้รับความสะดวกในการกระทำ สิ่งที่ตนต้องการ บิดามารดาชอบคุ้มครองป้องกันและให้ความช่วยเหลือตลอดเวลา จนทำ ให้บุตรรู้สึกว่าบิดามารดาก้าวก่ายเรื่องส่วนตัวของตนหรือต้องถูกบังคับให้ทำ ตามความต้องการของบิดามารดา โดยที่ตนเองไม่ได้รับความเป็นอิสระเท่าที่ควร

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ (Laissez-faire) หมายถึง วิธีการที่บิดามารดาให้การอบรมเลี้ยงดูที่ทำ ให้บุตรรู้สึกว่า ตนเองถูกเกลียดชัง หรือปล่อยให้ทำ อะไรตามใจชอบโดยบิดามารดาไม่เอาใจใส่ ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือเท่าที่ควร ไม่ให้ความอบอุ่นใจทำให้เด็กรู้สึกว่าตนเองถูกทอดทิ้ง

จากที่กล่าวมาข้างต้น การอบรมเลี้ยงดูมีผลต่อพฤติกรรมและอารมณ์ของเด็กเนื่องจากเด็กจะรับรู้และเรียนรู้สัญญาณด้านอารมณ์ ความรู้สึก และวิธีการตอบสนองของพ่อแม่ และไวต่อการตอบสนองที่ไม่ดี เด็กที่ผูกพันใกล้ชิดและมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อพ่อแม่ก็จะมีความมั่นคงทางอารมณ์และมีทักษะในการควบคุมอารมณ์ของตนเอง

งานวิจัยที่พบว่า การอบรมเลี้ยงดู เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ ดังนี้

กนิษฐา หมั่นกิจการ (2550 : 88-91) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยตามใจ มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ มีค่าเท่ากับ .457, .344, .321 และ .177 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล (Beta=.178) ส่งผลทางบวกต่อความฉลาดทางอารมณ์ร้อยละ 15.74 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยตามใจส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

กันตวรรณ มีสมสาร (2544 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยย่างเข้าสู่วัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูในรูปแบบที่แตกต่างกันตามการรับรู้ของตนเอง เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในวัยย่างเข้าสู่วัยรุ่น ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูในรูปแบบที่แตกต่างกันตามการรับรู้ของตนเอง กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ในโรงเรียนสหศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน เครื่องมือ ที่ใช้ในการวิจัย มี 3 แบบ

คือ แบบสำรวจการอบรมเลี้ยงดู แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์และแบบวัดความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมเด็ก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทางทดสอบรายคู่ด้วยวิธีตูกีและการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พบว่า

1. เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบดูแลเอาใจใส่มีคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจแบบควบคุม การอบรมเลี้ยงดูแบบรักตามใจ และการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ความแตกต่างระหว่างเพศไม่มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์

3. คะแนนความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก มีความสัมพันธ์กับคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กที่ประเมินโดยครูประจำชั้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จันทราภา พูลสนอง (2546 : 88) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ทางบวกของนักเรียนหญิง (Beta=.572) นักเรียนชาย (Bata=.267) และนักเรียนทั้งหมด (Beta-.395) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ต่อนักเรียนทั้งหมดมีค่า .182 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อวิเคราะห์จากนักเรียนชายและนักเรียนหญิงพบว่าไม่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยส่งผลทางลบต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชาย (Beta-.339) นักเรียนหญิง (Beta-.725) และนักเรียนทั้งหมด (Beta=.563) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จารุวรรณ สกุลคู (2543 : 76) ได้ศึกษาอิทธิพลของประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์ของนิสิต การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด การอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ และการอบรมเลี้ยงดูแบบละเลย มีความสัมพันธ์ทางลบกับความฉลาดทางอารมณ์ของนิสิต และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์ (Beta-.4982) ของนิสิต

ธิดา ฐิติพนิชยากูล (2550:86) ได้ศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 พบว่า ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล (Beta = .130) ส่งผลต่อความมั่นคงทางอารมณ์โดยส่งผลทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าเปอร์เซ็นต์ส่งผลเท่ากับร้อยละ 20.561

พัชรินทร์ ไชยวงศ์ (2545 : 49) ได้ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสันป่าตองวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้ปกครองที่อบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย และแบบเข้มงวดกวดขัน มีแนวโน้มทำให้ระดับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กต่ำลง การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์ทางบวก กับความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้ปกครองที่ใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีแนวโน้มทำให้ระดับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กพัฒนาสูงตามไปด้วย

มนตรี หาทรัพย์ (2547 : 82) ได้ศึกษารูปแบบของปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

รุจิรา ลาวัณย์วัฒนวงศ์ (2545 : 123-124) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่นในสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (r - .342) ส่วนตัวแปลการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย และการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันมีความสัมพันธ์ทางลบกับความฉลาดทางอารมณ์ (r = -.249, r = -.343) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และปัจจัยที่สามารถพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย (Beta = -.111) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.6 อิทธิพลของสื่อ

สื่อมีส่วนสำคัญในการเผยแพร่ข่าวสาร อันเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้าง การรับรู้ การส่งสารเพื่อประโยชน์ในด้านต่างๆ ด้วยเครื่องมือและเทคโนโลยีที่ทันสมัย รวมทั้งการเชื่อมโยงเครือข่ายต่างๆ ทำให้สารที่ส่งสร้างความดึงดูดใจและมีอิทธิพลต่อผู้รับเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะสื่อที่มีทั้งภาพและเสียงเสริมเติมด้วยสีสัน และความเร้าใจจากจังหวะท่วงท่า ความหนักเบาของเสียงล้วนแต่มีอิทธิพลต่อมโนทัศน์ของผู้รับ เนื้อหาของสาร ความเชื่อที่อยู่เบื้องหลังสารที่ต้องการถ่ายทอดให้แก่ผู้รับสาร มีผลทำให้ผู้รับสารมีอารมณ์คล้อยตามมีความรู้สึกร่วมได้เป็นอย่างดีตามวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสาร ดังนั้นสื่อจึงเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความฉลาดทางอารมณ์ได้ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ โดยเฉพาะต่อเด็กและเยาวชนซึ่งยังไม่มีวุฒิภาวะในการเลือกรับ กล่าวคือ ผู้ส่งสารในสื่อมวลชนมีความสำคัญมากในการเสนอเนื้อหาความรู้ ความคิด ในขณะเดียวกันความสามารถในการรับรู้ความเข้าใจและการตีความสารโดยผู้รับก็มีความสำคัญมากเช่นกัน การเลือกรับสารนั้นก็แตกต่างกันไปตามประสบการณ์ความต้องการ ความเชื่อและทัศนคติของบุคคล

จากการศึกษาผลหรืออิทธิพลของสื่อที่มีผลต่อบุคคลและสังคม มีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องหลายทฤษฎีด้วยกัน เช่น ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อ ทฤษฎีเกี่ยวกับผลหรืออิทธิพลของสื่อซึ่งกล่าวถึงผลโดยตรงของสื่อ ได้แก่ ทฤษฎีเข็มฉีดยา ที่มองว่าเนื้อหาของสื่อมีผลโดยตรงกับผู้รับสาร เมื่อสื่อนำเสนอเนื้อหาเช่นไร ก็จะมีผลต่อความคิดความรู้สึก และพฤติกรรมของผู้รับโดยตรง (กิตติมา สุรสนธิ. 2549 : 1)

ในปี ค.ศ.1996 ประเทศสหรัฐอเมริกามีการศึกษาเรื่อง "The Largest Study of Media Content Even Undertaken" มีข้อค้นพบที่น่าสนใจ ได้แก่ ในละคร ภาพยนตร์ที่แสดงความรุนแรง ผู้กระทำผิดถึงร้อยละ 73 ไม่ได้ถูกลงโท ษ มีฉากการต่อสู้ที่ใช้ปืนเป็นอาวุธมากถึงหนึ่งในสี่ และมีรายงานว่าหนุ่มวัน 15 ปี ได้ก่อคดีอำพรางสตรีหลายคน ได้สารภาพว่าเลียนแบบและได้แรงบันดาลใจจากภาพยนตร์เรื่อง Kojak and Police Woman ภาพยนตร์เรื่อง Burning Bed มีเนื้อหาเกี่ยวกับสตรีที่วางเพลิงฆ่าสามีตนเอง บรรดาสามีเมื่อดูภาพยนตร์แล้ว กลับมาทำร้ายภรรยาตัวเองด้วยวิธีต่างๆ เช่น บางรายเอาไฟจี้ บางรายตีด้วยเข็มขัด จากรายงานที่ได้กล่าวมาข้างต้นคงปฏิเสธไม่ได้ว่าสื่อมีอิทธิพลต่อความรุนแรงต่างๆ ไม่น้อย (สุภาณี นิตย์เสมอ. 2551 : 1) โดยเฉพาะในสื่อสมัยใหม่เช่นสื่ออินเตอร์เน็ตพบว่า เป็นสื่อที่มีอิทธิพลโดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อวัยรุ่น

การแบ่งประเภทตามลักษณะของสื่อมี 3 ประเภทคือ

1. สื่อสิ่งพิมพ์ (Printed Materials) เป็นสื่อที่เป็นผลิตผลของการพิมพ์ ได้แก่ นิตยสาร วารสาร หนังสือพิมพ์ หนังสือเล่ม สิ่งพิมพ์เฉพาะกิจ

2. ภาพยนตร์ (Motion-picture) แบ่งออกเป็นแยกตามลักษณะของสี แยกตามลักษณะของเสียง แยกตามวัตถุประสงค์ของการสร้าง แยกตามขนาดของฟิล์ม

3. วิทยุกระจายเสียง(Ratio) คือการแพร่กระจายคลื่นวิทยุจากเครื่องส่งผ่านบรรยากาศไปยังคลื่นรับวิทยุ การส่งคลื่นวิทยุกระจายเสียงมี 2 ระบบคือ คลื่น AM และคลื่น FM

จากการที่ได้กล่าวมาข้างต้นพบว่าในปัจจุบันมีสื่อต่างๆ อีกมากมาย และวัยรุ่นก็เลือกรับสื่อที่ตัวเองสนใจผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาเฉพาะสื่อที่เป็นที่นิยมของวัยรุ่นในปัจจุบัน เช่น สื่อภาพยนตร์ สื่ออินเตอร์เน็ต รวมถึงเกมออนไลน์

การรับชมภาพยนตร์ผ่านสื่อโทรทัศน์ โทรทัศน์เป็นสื่อที่มีอิทธิพลสูงเมื่อเปรียบเทียบกับสื่อประเภทอื่น เนื่องจากโทรทัศน์เป็นสื่อสารสนเทศในบ้านชนิดแรกที่เด็กได้รับ มีการใช้เครื่องรับโทรทัศน์อย่างแพร่หลายครอบคลุมทุกครัวเรือน โทรทัศน์สามารถเข้าถึงคนได้ง่าย ทุกเพศ ทุกวัย ทุกสถานะทางการศึกษาและสถานะทางสังคม ดังนั้นในแต่ละวันมนุษย์ส่วนใหญ่โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชน จึงนิยมบริโภคสื่อโทรทัศน์

ในประเทศสหรัฐอเมริกาภาพยนตร์มีผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ชมภาพยนตร์ส่วนใหญ่เป็นเด็ก โดยเฉพาะภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวอาชญากรรม เพศ ความรัก ลึกลับ และสงคราม กล่าวคือ สื่อภาพยนตร์จะมีผลต่อการปลุกเร้าอารมณ์ที่ไม่พึงประสงค์ต่างๆ ในวัยเด็กทำให้เด็กมีความรู้สึกที่นึกคิดที่ผิดแผกไปจากกฎระเบียบของสังคม (กิตติมา สุรสนธิ. 2549 : 38)

ฮาวอร์ท (กิตติมา สุรสนธิ. 2549 : 39 ; อ้างอิงจาก Hawort. 1978:122) ได้ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มผู้ชมภาพยนตร์ที่ชมภาพยนตร์ โดยเก็บข้อมูลจากเด็กจำนวน 1,400 คน พบว่า เด็กที่ชมภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาประเภทหนังรัก หนังฆาตกรรมและเพศ จะมีปริมาณถึง 3 ใน 4 ของภาพยนตร์ทั้งหมดและได้มีการสรุปผลของสื่อภาพยนตร์ว่า ภาพยนตร์เป็นสิ่งที่ไม่เพียงแต่จะมีผลต่อผู้ใหญ่เท่านั้น แต่ยังมีผลต่อเด็กด้วยและจาการศึกษาข้อมูลปรากฏว่าภาพยนตร์ที่มีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมของเด็ก โดยเฉพาะกับเด็กเล็ก ซึ่งในการศึกษายังพบอีกว่าภาพยนตร์จะมีผลต่อเด็กในระดับอายุที่แตกต่างกันอีกด้วย

ไดซินเจอร์ และรักค์มิคก์ (กิตติมา สุรสนธิ. 2549 : 41 ; อ้างอิงจาก Dysinger Ruckmick 1998: 65) ได้ศึกษาผลของสื่อโดยดูว่าสื่อภาพยนตร์มีผลต่ออารมณ์ของเด็กหรือไม่โดยใช้วิธีการที่เรียกว่า Libratory Technique และเก็บข้อมูลจากกรณีศึกษาจากเด็ก 150 ตัวอย่าง ที่มีระดับสติปัญญาปานกลาง ซึ่งผลการวิจัยพบว่าภาพยนตร์ประเภทโรแมนติคและภาพยนตร์ประเภทเร้าอารมณ์ทางเพศ จะมีผลอย่างมากต่ออารมณ์ของเด็กที่มีอายุตั้งแต่ประมาณ 16 ปี ทั้งเพศชายและหญิง และมีข้อสรุปที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่พบว่าผู้ใหญ่จะเรียนรู้เนื้อหาจากภาพยนตร์ประเภท Fantasy มากที่สุด ในขณะที่เด็กจะเรียนรู้อารมณ์ต่างๆ จากภาพยนตร์เร้าอารมณ์มากที่สุด

การสื่อสารผ่านระบบอินเตอร์เน็ต อินเตอร์เน็ตเป็นสื่อที่มีเว็บไซต์และบล็อกเป็นแหล่งเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเช่นเดียวกับสื่อมวลชนกระแสหลัก คือ สิ่งพิมพ์ วิทยุและโทรทัศน์ โดยหลักการแล้ว กระบวนการสื่อสารของสื่อสารมวลชนออนไลน์ เป็นเช่นเดียวกับการสื่อสารผ่านสื่ออื่นๆ เช่น มีผู้ส่งสาร ผู้รับสาร สาร และช่องทางการสื่อสาร แต่การสื่อสารแต่ละประเภทมีองค์ประกอบเฉพาะของตน มีรายละเอียดปลีกย่อยแตกต่างกัน ปัจจุบันมีการใช้ประโยชน์จากอินเตอร์เน็ตอย่างกว้างขวาง ทั้งด้านความบันเทิง การศึกษา การค้นคว้า อินเตอร์เน็ตเป็นแหล่งเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ความรู้แบบไม่มีขีดจำกัดทั้งด้านเวลาและสถานที่ ดังนั้น จึงเป็นเครื่องมือสื่อสารที่สมบูรณ์แบบที่สุดเท่าที่เคยมีมา สื่ออินเตอร์เน็ต จึงเป็นสื่อที่มีอิทธิพลอย่างมากกับเด็กวัยรุ่น ซึ่งสื่ออินเตอร์เน็ตเปรียบเสมือนแหล่งข้อมูลข่าวสารขนาดใหญ่ที่สามารถเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ที่อาจเป็นอันตรายต่อเยาวชนได้โดยง่าย และในปัจจุบันเป็นที่กล่าวขานว่าสื่ออินเตอร์เน็ตเป็นสื่อที่อาจก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมทั้งในระดับเล็กน้อยและระดับใหญ่โตได้ (กิตติมา สุรสนธิ. 2549 : 57-66)

ปัจจุบันมีเรื่องของการเสพติดอินเตอร์เน็ต จากการศึกษาของ ยัง (Kimberly Young) นักจิตวิทยา กล่าวถึง การเสพติดอินเตอร์เน็ตว่า เป็นการหมกมุ่นอยู่กับอินเตอร์เน็ตจนเป็นผลทำให้กิจวัตรประจำวันเสียไป มีผลต่อจิตใจ อารมณ์ และสังคม นักจิตวิทยาท่านนี้ได้แบ่งปัญหาการเสพติดอินเตอร์เน็ตออกเป็น 5 ประเภทคือ (กรมสุขภาพจิต. 2543ก : 8)

1. การเสพติดเว็บไซต์กามอารมณ์ คือ การเข้าชมเว็บประเภทโป๊เปลือย ขายบริการ ดาวน์โหลดภาพลามก พูดคุยเชิงกามาอารมณ์ผ่านอินเตอร์เน็ต โดยทำบ่อยๆ เป็นประจำ ซ้ำซาก และพร่ำเพรื่อ

2. การเสพติดความสัมพันธ์ทางอินเตอร์เน็ต คือ การสนทนาทางอินเตอร์เน็ตตลอดเวลา ให้ความสำคัญกับเพื่อทางอินเตอร์เน็ตมากกว่าคนในครอบครัวหรือเพื่อนในชีวิตจริง

3. การเสพติดอินเตอร์เน็ตเฉพาะประเภท เช่น หมกมุ่นกับการพนันในอินเตอร์เน็ต การช้อปปิ้งหรือซื้อขายกันทางอินเตอร์เน็ต จนละเลยหน้าที่ของตน

4. การเสพติดคอมพิวเตอร์ คือ การเล่นเกมคอมพิวเตอร์อย่างหมกมุ่นหามรุ่งหามค่ำ

การเล่นเกมคอมพิวเตอร์นั้นมีผลกระทบต่ออารมณ์ คือ กระตุ้นให้เกิดความก้าวร้าวรุนแรง เนื่องจากผู้เล่นเกมซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกมที่ใช้ความรุนแรงมีบทบาทเป็นผู้กระทำความรุนแรงด้วยตนเอง และได้รับรางวัลเป็นแรงเสริมจากการกระทำนั้นด้วย ในขณะที่สื่ออื่นนั้นผู้รับสื่อเป็นเพียงผู้รับการกระทำของผู้อื่นเท่านั้น การเล่นเกมคอมพิวเตอร์ที่มีความรุนแรงทำให้เด็กและวัยรุ่นมีอารมณ์ ความคิดและพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงอย่างชัดเจนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ทั้งยังพบว่าการเล่นเกมที่มีความรุนแรง ทำให้เด็กและวัยรุ่นมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและพฤติกรรมช่วยเหลือผู้อื่นลดลง

จากแนวคิดทฤษฎีข้างต้น พอสรุปได้ว่า สื่อมีอิทธิพลและอารมณ์ของวัยรุ่น สาเหตุหนึ่งมาจากวุฒิภาวะและพัฒนาการของวัยรุ่น อีกส่วนหนึ่งก็คือเนื้อหาที่สอดแทรกมากับสื่อเหล่านั้น เช่น ภาพยนตร์ที่มีความรุนแรง ไม่เหมาะสมกับวัยเด็กที่ยังไม่สามารถแยกแยะได้อย่างเช่นวัยรุ่นตอนต้น การดูสิ่งลามกอนาจารจากสื่ออินเตอร์เน็ต การพูดคุยกับเพื่อนในอินเตอร์เน็ตจนขาดการสื่อสารกับครอบครัวและเพื่อนในชีวิตจริง การเล่นเกมออนไลน์ที่มีความก้าวร้าวรุนแรง ถ้าภาวะทางอารมณ์มีความคงที่ไม่จินตนาการไปตามสื่อนั้นๆ ความคิดและพฤติกรรมก็จะไม่ก้าวร้าวและไม่รุนแรง สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่มีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่นตอนต้น

งานวิจัยที่พบว่า สื่อเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ต่อความฉลาดทางอารมณ์ มีดังนี้

รุจิรา ลาวัณย์วัฒนวงศ์ (2545 : 116-118) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่นในสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่าความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวแปรของความเหมาะสมของเนื้อหาของสื่อ

(R = .379) และส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ (Beta =.192) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ไพเราะ เลิศวิราม (อัจฉรา สุขารมณ์ และคณะ. 2548 : 359 ; อ้างอิงจาก ไพเราะ เลิศวิราม. 2544) ได้ศึกษาวุฒิภาวะทางอารมณ์ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการรับข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุดโดยโทรทัศน์เป็นสื่อที่มีผลต่อความรู้สึกและอารมณ์มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 80.7 โดยผู้ที่ได้รับข่าวสารตื่นเต้นอาชญากรรมต่ำ จะมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าผู้ที่ได้รับข่าวสารอาชญากรรมสูง

4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาถึงปัจจัยด้าน มโนภาพแห่งตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน การอบรมเลี้ยงดู และอิทธิพลของสื่อ ว่ามีความสัมพันธ์ของความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา ซึ่งมีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

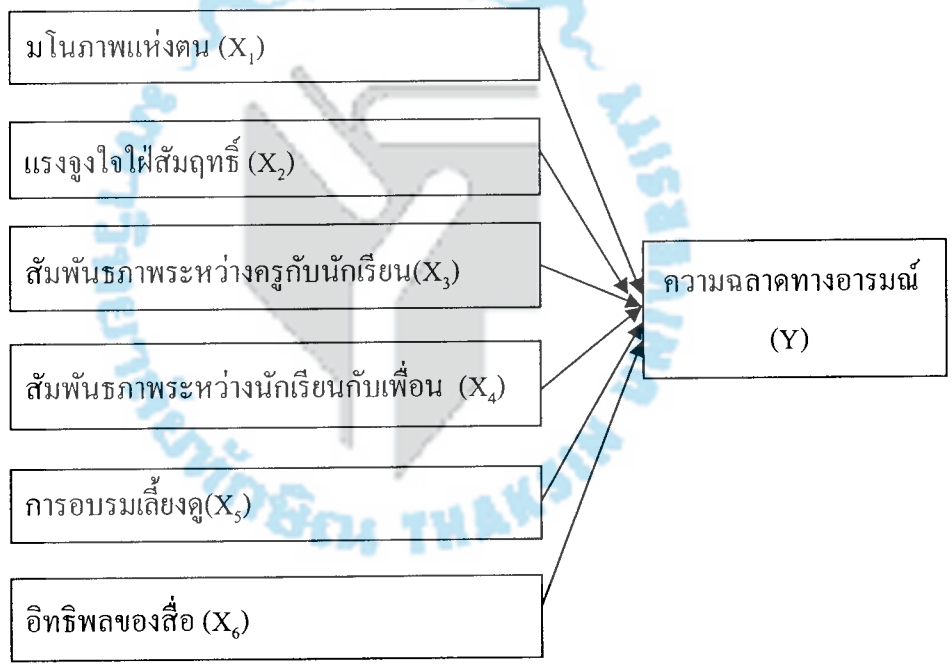

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือและวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. วิธีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากร คือ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา จำนวน 8,393 คน (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. สืบค้นเมื่อ 26 มิถุนายน 2555,จาก http://www. opec.go.th)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา จำนวน 382 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยคำนวณจากสูตรของยามาเน่ (Yamane. 1973 : 887) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็นต์ ทั้งนี้ยอมรับให้เกิดความคลาดเคลื่อนได้ 5 เปอร์เซ็นต์

$$n = \frac{N}{1 + N(e^2)}$$

โดย n หมายถึง ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N หมายถึง ขนาดของประชากร

e หมายถึง ความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้มีได้ ซึ่งกำหนดความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05

แทนค่า $N = 8393$

$e = 0.05$

จะได้ $$n = \frac{8393}{1+8393(0.05^2)}$$

$$n = 381.8$$

$$n \approx 382$$

ดังนั้น ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 382 คน

เครื่องมือและวิธีสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษานี้ ประกอบด้วย แบบสอบถาม 1 ฉบับ มีข้อคำถามแบ่งออกเป็น 7 ตอน เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับตัวแปรต่างๆ ซึ่งแต่ละตอนถามเกี่ยวกับตัวแปรทั้ง 7 ตัวแปรดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อคำถามวัดมโนภาพแห่งตน	จำนวน 23 ข้อ
ตอนที่ 2 ข้อคำถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	จำนวน 20 ข้อ
ตอนที่ 3 ข้อคำถามวัดสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน	จำนวน 40 ข้อ
ตอนที่ 4 ข้อคำถามวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน	จำนวน 21 ข้อ
ตอนที่ 5 ข้อคำถามวัดการอบรมเลี้ยงดู	จำนวน 19 ข้อ
ตอนที่ 6 ข้อคำถามวัดอิทธิพลของสื่อ	จำนวน 14 ข้อ
ตอนที่ 7 ข้อคำถามวัดความฉลาดทางอารมณ์	จำนวน 52 ข้อ
รวมจำนวนข้อคำถามทั้งหมด	จำนวน 189 ข้อ

ข้อคำถามตอนที่ 1 ข้อคำถามวัดมโนภาพแห่งตน ผู้วิจัยได้นำมาจากข้อคำถามจากแบบสอบถามทั้งฉบับของอรอนงค์ ทรงสกุล (2554: 53) และได้หาคุณภาพของเครื่องมือซึ่งตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นได้เท่ากับ 0.84 และผู้วิจัยได้นำไปตรวจสอบหาค่าความเชื่อมั่นอีกครั้งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85

ข้อคำถามตอนที่ 2 ข้อคำถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ผู้วิจัยนำมาจากข้อคำถามจากแบบสอบถามทั้งฉบับของ ดวงจันทร์ ศิริรักษ์โสภณ (2555:76) และได้หาคุณภาพของเครื่องมือซึ่งตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นได้เท่ากับ 0.93 และผู้วิจัยได้นำไปตรวจสอบหาค่าความเชื่อมั่นอีกครั้งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85

ข้อคำถามตอนที่ 3 ข้อคำถามวัดสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน ผู้วิจัยได้นำมาจาก

ข้อคำถามจากแบบสอบถามทั้งฉบับของ โสภา แก่นเพ็ชร์ (2530:52) และได้หาคุณภาพของเครื่องมือซึ่งตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นได้เท่ากับ 0.86 และผู้วิจัยได้นำไปตรวจสอบหาค่าความเชื่อมั่นอีกครั้งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.90

ข้อคำถามตอนที่ 4 ข้อคำถามวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ผู้วิจัยได้นำมาจากข้อคำถามจากแบบสอบถามทั้งฉบับของวราภรณ์ อะทะวงษา (2554:112) และได้หาคุณภาพของเครื่องมือซึ่งตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นได้เท่ากับ 0.86 และผู้วิจัยได้นำไปตรวจสอบหาค่าความเชื่อมั่นอีกครั้งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85

ข้อคำถามตอนที่ 5 ข้อคำถามวัดการอบรมเลี้ยงดู ผู้วิจัยดำเนินการสร้างข้อคำถามเอง ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .89

ข้อคำถามตอนที่ 6 ข้อคำถามวัดอิทธิพลของสื่อ ผู้วิจัยได้นำมาจากข้อคำถามจากแบบสอบถามทั้งฉบับของดวงจันทร์ ศิริรักษ์โสภณ (2555:76) และได้หาคุณภาพของเครื่องมือซึ่งตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นได้เท่ากับ 0.94 และผู้วิจัยได้นำไปตรวจสอบหาค่าความเชื่อมั่นอีกครั้งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81

ข้อคำถามตอนที่ 7 ข้อคำถามวัดความฉลาดทางอารมณ์ ผู้วิจัยได้นำมาจากข้อคำถามจากแบบสอบถามทั้งฉบับของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (กรมสุขภาพจิต : 2543) และได้หาคุณภาพของเครื่องมือซึ่งตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.94

วิธีการสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยสร้างข้อคำถามเพื่อวัดตัวแปร 1 ตัวแปร คือข้อคำถามวัดการอบรมเลี้ยงดู ส่วนตัวแปรอื่นๆ 6 ตัวแปร คือข้อคำถามวัดมโนภาพแห่งตน วัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ วัดสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน วัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และวัดอิทธิพลของสื่อ ผู้วิจัยได้ใช้ข้อคำถามของผู้อื่น ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างข้อคำถามตอนที่ 5 ข้อคำถามวัดการอบรมเลี้ยงดู
2. ศึกษาเอกสาร ทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถาม
3. เขียนนิยามปฏิบัติการจากแนวทางการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องการอบรมเลี้ยงดู
4. เขียนข้อคำถามให้สอดคล้องกับนิยามปฏิบัติการ
5. นำข้อคำถามที่สร้างเสร็จแล้วไปตรวจสอบคุณภาพขั้นต้น โดยหาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity)โดยให้ผู้เชี่ยวชาญทางการวัดผลศึกษาจำนวน 3 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาจำนวน 2 คน เป็นผู้พิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยาม

แล้วเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (Item-objective Congruence Index : IOC) โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ซึ่งแสดงว่าข้อคำถามนั้นมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง และสามารถนำไปใช้ได้

6. นำข้อคำถามที่คัดเลือกจากข้อ 5 ไปทดลองครั้งที่ 1(Try Out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน แล้วนำผลการตอบที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item Analysis) โดยใช้เทคนิค 25 % ของกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ แล้วทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยการทดสอบที (t-test) และคัดเลือกข้อคำถามที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ขึ้นไป

7. นำข้อคำถามที่คัดเลือกไว้ในข้อ 6 นำไปรวมกับข้อคำถามอีก 6 ตอน (6 ตัวแปร) จากนั้นนำข้อคำถามทั้ง 7 ตอนไปทดลองครั้งที่ 2 กับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 คน แล้วนำผลการตอบแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability)ของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ผลดังนี้คือ ข้อคำถามมโนภาพแห่งตน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85 ข้อคำถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85 ข้อคำถามสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.90 ข้อคำถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85 ข้อคำถามวัดการอบรมเลี้ยงดู มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .89 และข้อคำถามอิทธิพลของสื่อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81

8. นำแบบสอบถามที่ได้จากข้อ 7 มาทำการพิมพ์เป็นรูปเล่มเพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลในการทำวิจัยต่อไป

ตัวอย่างเครื่องมือในการวิจัย

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามด้านปัจจัยต่างๆที่คาดว่าจะส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา

ตอนที่ 1 ข้อคำถามวัดมโนภาพแห่งตน

คำชี้แจง ขอให้นักเรียนอ่านข้อความแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับสิ่งที่นักเรียนปฏิบัติมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
0	ข้าพเจ้าเป็นคนที่หน้าตาดี					
00	ข้าพเจ้าเป็นคนขี้โรค					

เกณฑ์การตรวจให้คะแนน

	ข้อความทางบวก	ข้อความทางลบ
มากที่สุด	5	1
มาก	4	2
ปานกลาง	3	3
น้อย	2	4
น้อยที่สุด	1	5

ตอนที่ 2 ข้อคำถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

คำชี้แจง ขอให้นักเรียนอ่านข้อความแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับสิ่งที่นักเรียนปฏิบัติมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
0	ข้าพเจ้าไม่รู้สึกเดือดร้อนเมื่อผลการเรียนตกต่ำ					
00	ข้าพเจ้าคิดว่าอนาคตขึ้นอยู่กับความสำเร็จในการเรียน					

เกณฑ์การตรวจให้คะแนน

	ข้อความทางบวก	ข้อความทางลบ
มากที่สุด	5	1
มาก	4	2
ปานกลาง	3	3
น้อย	2	4
น้อยที่สุด	1	5

ตอนที่ 3 ข้อคำถามวัดสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน

คำชี้แจง ขอให้นักเรียนอ่านข้อความแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับสิ่งที่นักเรียนปฏิบัติมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
0	เมื่อข้าพเจ้าทำงานผิดพลาด ครูจะแนะนำสิ่งที่ถูกต้องให้					
00	ครูลงโทษข้าพเจ้าเมื่อคิดว่าข้าพเจ้าผิด โดยไม่ถามถึงสาเหตุ					

เกณฑ์การตรวจให้คะแนน

	ข้อความทางบวก	ข้อความทางลบ
มากที่สุด	5	1
มาก	4	2
ปานกลาง	3	3
น้อย	2	4
น้อยที่สุด	1	5

ตอนที่ 4 ข้อคำถามวัดสัมพันธภาพระหว่างกับนักเรียนกับเพื่อน

คำชี้แจง ขอให้นักเรียนอ่านข้อความแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับสิ่งที่นักเรียนปฏิบัติมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
0	ข้าพเจ้ามีความสุขเมื่อได้เรียนและทำงานร่วมกับเพื่อน					
00	เมื่อทำอะไรผิดพลาดเพื่อนชอบโทษข้าพเจ้าเสมอ					

เกณฑ์การตรวจให้คะแนน

	ข้อความทางบวก	ข้อความทางลบ
มากที่สุด	5	1
มาก	4	2
ปานกลาง	3	3
น้อย	2	4
น้อยที่สุด	1	5

ตอนที่ 5 ข้อคำถามวัดการอบรมเลี้ยงดู

คำชี้แจง ขอให้นักเรียนอ่านข้อความแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับสิ่งที่นักเรียนปฏิบัติมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
0	พ่อแม่และข้าพเจ้าร่วมกันกำหนดกฎเกณฑ์ในบ้าน					
00	ข้าพเจ้าออกไปเที่ยวได้โดยไม่ต้องขออนุญาตพ่อแม่					

เกณฑ์การตรวจให้คะแนน

	ข้อความทางบวก	ข้อความทางลบ
มากที่สุด	5	1
มาก	4	2
ปานกลาง	3	3
น้อย	2	4
น้อยที่สุด	1	5

ตอนที่ 6 ข้อคำถามวัดอิทธิพลของสื่อ

คำชี้แจง ขอให้นักเรียนอ่านข้อความแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับสิ่งที่นักเรียนปฏิบัติมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
0	วันไหนที่ข้าพเจ้าไม่ได้เล่น facebook ข้าพเจ้าจะรู้สึกหงุดหงิด					
00	ข้าพเจ้าชอบศึกษาหาความรู้จากอินเตอร์เน็ต					

เกณฑ์การตรวจให้คะแนน

	ข้อความทางบวก	ข้อความทางลบ
มากที่สุด	5	1
มาก	4	2
ปานกลาง	3	3
น้อย	2	4
น้อยที่สุด	1	5

ตอนที่ 7 ข้อคำถามวัดความฉลาดทางอารมณ์

คำชี้แจง ขอให้นักเรียนอ่านข้อความแล้วทำเครื่องหมาย ✓ลงในช่องว่างที่ตรงกับสิ่งที่นักเรียนปฏิบัติมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น			
		4	3	2	1
0	เวลาโกรธหรือไม่สบายใจข้าพเจ้ารับรู้ได้ว่าเกิดอะไรขึ้นกับตัวข้าพเจ้า				
00	ข้าพเจ้าบอกไม่ได้ว่าอะไรทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกโกรธ				

เกณฑ์การตรวจให้คะแนน

	ข้อความทางบวก	ข้อความทางลบ
จริงมาก	4	1
ค่อนข้างจริง	3	2
จริงบางครั้ง	2	3
ไม่จริง	1	4

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา โดยดำเนินการดังนี้

1. ติดต่อหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ ถึงผู้บริหารโรงเรียนที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ ไปพบผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมนัดหมายวันเวลาและสถานที่ ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. จัดเตรียมแบบสอบถามที่เป็นเครื่องมือในการวิจัย ให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เมื่อถึงกำหนดเวลาที่นัดหมายกับโรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง

4. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง เพื่อทำการชี้แจงให้นักเรียนทำแบบสอบถามด้วยความเข้าใจ

5. นำแบบสอบถามที่ได้เก็บรวบรวมมาทำการวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ เพื่อทดสอบสมมุติฐานและรายงานผลการวิจัยต่อไป

วิธีวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลตัวแปรพยากรณ์ มโนภาพแห่งตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน การอบรมเลี้ยงดู อิทธิพลของสื่อและตัวแปรพยากรณ์ ความฉลาดทางอารมณ์ โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์กับตัวแปรเกณฑ์ โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product-moment Correlation Coefficient)

3. หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ทั้งหมด คือ มโนภาพแห่งตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน การอบรมเลี้ยงดู อิทธิพลของสื่อ กับตัวแปรเกณฑ์ คือ ความฉลาดทางอารมณ์ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Correlation Coefficient)

4. หาตัวพยากรณ์ที่มีความสัมพันธ์ต่อความฉลาดทางอารมณ์ โดยใช้วิธีวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบสเตปไวส์ (Stepwise Multiple Regression Analysis) และสร้างสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน

บทที่ 4
ผลการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ของความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

$\overline{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
SD	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
F	แทน	ค่าสถิติทดสอบที่มีการแจกแจงแบบเอฟ
t	แทน	ค่าสถิติทดสอบที่มีการแจกแจงแบบที
X_1	แทน	มโนภาพแห่งตน
X_2	แทน	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
X_3	แทน	สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน
X_4	แทน	สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน
X_5	แทน	การอบรมเลี้ยงดู
X_6	แทน	อิทธิพลของสื่อ
Y	แทน	ความฉลาดทางอารมณ์
Y'	แทน	ค่าคะแนนของตัวแปรเกณฑ์ที่ได้จากการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ
$Z_{y'}$	แทน	ค่าคะแนนของตัวแปรเกณฑ์ที่ได้จากการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน
a	แทน	ค่าคงที่ของสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ
b	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ
β	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน
$S.E_b$	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์
$S.E_{est}$	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์
R	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ

R^2 แทน ค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์

R^2_{change} แทน ประสิทธิภาพของการพยากรณ์ที่เปลี่ยนไปจากเดิมเมื่อเพิ่มตัวพยากรณ์ทีละตัว

* แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลตัวแปรพยากรณ์ มโนภาพแห่งตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน การอบรมเลี้ยงดู อิทธิพลของสื่อและตัวแปรพยากรณ์ ความฉลาดทางอารมณ์ โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์กับตัวแปรเกณฑ์

3. หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ทั้งหมด คือ มโนภาพแห่งตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน การอบรมเลี้ยงดู อิทธิพลของสื่อ กับตัวแปรเกณฑ์ คือ ความฉลาดทางอารมณ์ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ

4. หาตัวพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบสเตปไวส์ และสร้างสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรพยากรณ์ได้แก่ มโนภาพแห่งตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน การอบรมเลี้ยงดู อิทธิพลของสื่อ และตัวแปรเกณฑ์ ได้แก่ ความฉลาดทางอารมณ์

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ของความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพจังหวัดสงขลา

แบบสอบถาม	$\overline{X}$	S.D.	ความหมาย
มโนภาพแห่งตน	3.71	.394	มาก
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	3.77	.225	มาก
สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน	3.88	.326	มาก
สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน	3.95	.280	มาก
การอบรมเลี้ยงดู	3.61	.440	มาก
อิทธิพลของสื่อ	3.85	.273	มาก
ความฉลาดทางอารมณ์	3.33	.205	มาก

จากตารางที่ 2 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยพบว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน อิทธิพลของสื่อ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มโนภาพแห่งตน และการอบรมเลี้ยงดูมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ เท่ากับ 3.95, 3.88, 3.85, 3.77, 3.71 และ 3.61 ตามลำดับ) ส่วนความฉลาดทางอารมณ์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ เท่ากับ 3.33) เมื่อพิจารณาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานพบว่า การอบรมเลี้ยงดู มีความเบี่ยงเบนมาตรฐานมากที่สุดเท่ากับ .440 รองลงมาคือ มโนภาพแห่งตน มีความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .394 สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนมีความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .326 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนมีความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .280 อิทธิพลของสื่อมีความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .273 และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความเบี่ยงเบนมาตรฐานน้อยที่สุดเท่ากับ .225

2. ความสัมพันธ์ระหว่างพยากรณ์ตัวแปรแต่ละตัวกับตัวแปรเกณฑ์

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างพยากรณ์ตัวแปรด้วยกัน และระหว่างตัวแปรพยากรณ์กับตัวแปรเกณฑ์

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6	Y
มโนภาพแห่งตน (X_1)	1.00*	.553*	.651*	.724*	.728*	.653*	.866*
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X_2)		1.00*	.093*	.193*	.353*	.226*	.643*
สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน (X_3)			1.00	.576*	.562*	.363*	.603*
สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (X_4)				1.00	.658*	.616*	.511*
การอบรมเลี้ยงดู (X_5)					1.00	.603*	.586*
อิทธิพลของสื่อ (X_6)						1.00	.497*
ความฉลาดทางอารมณ์ (Y)							1.00

จากตารางที่ 3 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ กับความฉลาดทางอารมณ์ พบว่า มโนภาพแห่งตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน การอบรมเลี้ยงดู และอิทธิพลของสื่อ กับความฉลาดทางอารมณ์ทุกคู่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของมโนภาพแห่งตนกับความฉลาดทางอารมณ์ มีค่าสูงสุดเท่ากับ .866 รองลงมา คือค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับความฉลาดทางอารมณ์เท่ากับ .643 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูกับความฉลาดทางอารมณ์เท่ากับ .603 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของการอบรมเลี้ยงดูกับความฉลาดทางอารมณ์เท่ากับ .586 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนกับความฉลาดทางอารมณ์เท่ากับ .511 ส่วนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของอิทธิพลของสื่อกับความฉลาดทางอารมณ์มีค่าน้อยที่สุด เท่ากับ .497

3. หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ทั้งหมด คือ มโนภาพแห่งตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน การอบรมเลี้ยงดู อิทธิพลของสื่อ กับตัวแปรเกณฑ์ คือ ความฉลาดทางอารมณ์ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Correlation Coefficient)

ตารางที่ 3 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) ประสิทธิภาพของการพยากรณ์ (R^2) และค่าความเปลี่ยนแปลงของประสิทธิภาพการพยากรณ์ที่เปลี่ยนไปจากเดิมเมื่อเพิ่มตัวแปร พยากรณ์ที่ดีทีละตัว (R^2_{change}) พร้อมทดสอบนัยสำคัญทางสถิติตามวิธีวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบสเต็ปไวส์

ตัวแปรพยากรณ์	R	R^2	R^2_{change}	F
X_1	.866	.750	.750	1138.228*
X_1 X_2	.888	.789	.039	69.932*
X_1 X_2 X_3	.900	.811	.022	43.699*
X_1 X_2 X_3 X_4	.907	.823	.013	26.672*
X_1 X_2 X_3 X_4 X_5	.908	.825	.002	3.987*

จากตารางที่ 5 พิจารณาตัวแปรพยากรณ์ที่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์สูงสุดเข้ามาก่อน คือ มโนภาพแห่งตน (X_1) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .866 ซึ่งสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีประสิทธิภาพของการพยากรณ์ร้อยละ 75.00 เมื่อเพิ่มตัวแปรพยากรณ์แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X_2) เข้าไป พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเพิ่มขึ้นเป็น .888 ซึ่งสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีประสิทธิภาพของการพยากรณ์ร้อยละ 78.9 และประสิทธิภาพของการพยากรณ์เปลี่ยนไปร้อยละ 3.9 เมื่อเพิ่มตัวแปรพยากรณ์สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน (X_3) เข้าไป พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเพิ่มขึ้นเป็น .900 ซึ่งสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีประสิทธิภาพ ของการพยากรณ์ร้อยละ 81.1 และประสิทธิภาพในการพยากรณ์เปลี่ยนไปร้อยละ 2.2 เมื่อเพิ่มตัวแปรพยากรณ์สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (X_4) เข้าไป พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเพิ่มขึ้นเป็น .907 ซึ่งสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีประสิทธิภาพ ของการพยากรณ์ร้อยละ 82.3 และประสิทธิภาพในการพยากรณ์เปลี่ยนไปร้อยละ 1.3 เมื่อเพิ่มตัวแปรพยากรณ์การอบรมเลี้ยงดู (X_5) เข้าไป พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเพิ่มขึ้นเป็น .908 ซึ่ง

สัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีประสิทธิภาพ ของการพยากรณ์ร้อยละ 82.5 และประสิทธิภาพในการพยากรณ์เปลี่ยนไปร้อยละ .2

ดังนั้นจากการศึกษาตัวแปรพยากรณ์ 6 ด้าน พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่สามารถร่วมกันพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนได้ มี 5 ด้าน คือ มโนภาพแห่งตน (X_1) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X_2) สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน (X_3) สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (X_4) และการอบรมเลี้ยงดู (X_5) และมีตัวแปรพยากรณ์ที่ไม่สามารถร่วมกันพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน คืออิทธิพลของสื่อ (X_6)

4. หาตัวพยากรณ์ที่มีความสัมพันธ์ต่อความฉลาดทางอารมณ์ โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบสเตปไวส์ (Stepwise Multiple Regression Analysis) และสร้างสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน

ตารางที่ 4 สัมประสิทธิ์ของตัวแปรพยากรณ์ที่มีความสัมพันธ์ต่อความฉลาดทางอารมณ์ ในรูปคะแนนดิบ (b) และคะแนนมาตรฐาน (β)

ตัวแปรพยากรณ์	b	$S.E._b$	β	t
มโนภาพแห่งตน X_1	.377	.026	.723	14.787*
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ X_2	.251	.027	.275	9.139*
สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน X_3	.147	.020	.233	7.342*
สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน X_4	-.114	.025	-.156	-4.488*
การอบรมเลี้ยงดู X_5	-.031	.015	-.066	-1.997*

a = .982

R = .908

R^2 = .825

$S.E._{est}$ = .086

F = 3.987

จากตารางที่ 5 ตัวแปรพยากรณ์มโนภาพแห่งตน (X_1) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X_2) สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน (X_3) สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (X_4) และการอบรมเลี้ยงดู (X_5) สามารถร่วมกันพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .908 ค่าความคลาดเคลื่อน

มาตรฐานของประสิทธิภาพการพยากรณ์เท่ากับ .086 และมีประสิทธิภาพของการพยากรณ์ร้อยละ 82.5 โดยตัวแปรพยากรณ์มโนภาพแห่งตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน การอบรมเลี้ยงดู มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .377 .251 .147 -.114 และ -.031 ตามลำดับ ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ .723 .275 .233 -.156 และ -.066 ตามลำดับ โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกค่า

สมการพยากรณ์ของความฉลาดทางอารมณ์ (Y) โดยใช้ตัวแปรพยากรณ์มโนภาพแห่งตน (X_1) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X_2) สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน (X_3) สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (X_4) และการอบรมเลี้ยงดู (X_5) สามารถนำค่าที่ได้มาเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = .982 + .377\ X_1 + .251\ X_2 + .147\ X_3 - .114\ X_4 - .031\ X_5$$

สมการพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z_{y'} = .723\ Z_1 + .275\ Z_2 + .233\ Z_3 - .156\ Z_4 - .066\ Z_5$$

บทที่ 5
บทย่อ สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

บทย่อ

การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ของความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา คือ มโนภาพแห่งตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน การอบรมเลี้ยงดู และอิทธิพลของสื่อ โดยศึกษาว่ามีตัวแปรใดบ้างที่มีอำนาจในการพยากรณ์ที่ดีที่สุดในการทำนายความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา ซึ่งจะกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับดังนี้

1. **วัตถุประสงค์ของการวิจัย**

เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา

2. **วิธีการดำเนินการเก็บข้อมูล**

2.1 ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ ส่งถึงผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่อประสานงานเตรียมการขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2 เมื่อได้รับอนุญาตให้เก็บข้อมูล ผู้วิจัยประสานงานกับครู และเจ้าหน้าที่เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย รายละเอียดแบบสอบถาม พร้อมขอความร่วมมือขออนุญาตเก็บข้อมูลกับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรในโรงเรียนดังกล่าว

2.3 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 13 มีนาคม - 31 มีนาคม 2556 โดยให้นักเรียนกรอกข้อมูลด้วยตนเองจากนั้นผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนคืน

2.4 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาดำเนินการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ และสร้างสมการพยากรณ์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ของความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา

3. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 วิเคราะห์ข้อมูลตัวแปรพยากรณ์ มโนภาพแห่งตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน การอบรมเลี้ยงดู อิทธิพลของสื่อและตัวแปรพยากรณ์ ความฉลาดทางอารมณ์ โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์กับตัวแปรเกณฑ์

3.3 หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ทั้งหมด คือ มโนภาพแห่งตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน การอบรมเลี้ยงดู อิทธิพลของสื่อ กับตัวแปรเกณฑ์ คือ ความฉลาดทางอารมณ์ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ

3.4 หาตัวพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบสเตปไวส์ และสร้างสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน

สรุปผล

สรุปผลได้ดังนี้

1. มโนภาพแห่งตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน การอบรมเลี้ยงดู สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และอิทธิพลของสื่อ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .866, .643, .603, .586, .511 และ .497 ตามลำดับ

2. สมการพยากรณ์ของความฉลาดทางอารมณ์ (Y) โดยใช้ตัวแปรพยากรณ์มโนภาพแห่งตน (X_1) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X_2) สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน (X_3) สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (X_4) และการอบรมเลี้ยงดู (X_5) สามารถนำค่าที่ได้มาเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = .982 + .377\ X_1 + .251\ X_2 + .147\ X_3 - .114\ X_4 - .031\ X_5$$

สมการพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z_{y'} = .723\ Z_1 + .275\ Z_2 + .233\ Z_3 - .156\ Z_4 - .066\ Z_5$$

อภิปรายผล

จากสมมติฐานวิจัย มโนภาพแห่งตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สัมพันธภาพ ระหว่างนักเรียนกับครู สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน การอบรมเลี้ยงดู และอิทธิพลของสื่อ สามารถร่วมกันพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลาได้

จากการทดสองสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณแบบขั้นตอน พบว่า มโนภาพแห่งตน (X_1) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X_2) สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน (X_3) สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (X_4) และการอบรมเลี้ยงดู (X_5) สามารถพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ได้อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยที่ตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 5 ตัวมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .908 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์เท่ากับ 4.502 มีประสิทธิภาพของการพยากรณ์ (R^2) ร้อยละ 82.5 ซึ่งสามารถอธิบายตามสมมติฐาน ดังนี้

1. มโนภาพแห่งตนสามารถพยากรณ์ความความฉลาดทางอารมณ์ได้ (β =.723) หมายความว่า ถ้ามโนภาพแห่งตนผันแปรเพิ่มขึ้นหนึ่งหน่วย แล้วความฉลาดทางอารมณ์จะผันแปรเพิ่มขึ้นเป็น .723 หน่วย หรือถ้ามโนภาพแห่งตนผันแปรลดไปหนึ่งหน่วย ความฉลาดทางอารมณ์ก็จะผันแปรลดลงไป .723 หน่วย กล่าวคือ ถ้านักเรียนมีมโนภาพแห่งตนสูงก็จะมีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับสูงแต่ถ้านักเรียนมีมโนภาพแห่งตนต่ำก็จะมีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อตนเองทั้งในด้านร่างกายและจิตใจทั้งในส่วนที่ดีและส่วนที่ไม่ดี ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ต่างๆ ทำให้บุคคลเข้าใจตนเอง เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่แสดงออก ซึ่งเป็นลักษณะที่สอดคล้องกับความฉลาดทางอารมณ์ลาซารัส (สุภาวดี วงศ์ธรรมา. 2543 : 1 ; อ้างอิงจาก Lasarus. 1963 : 61) กล่าวว่า มโนภาพแห่งตนจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคล ทำให้บุคคลเข้าใจตนเอง แสดงพฤติกรรมไปตามความเข้าใจของตนเอง สรุปว่ามโนภาพแห่งตนเป็นความคิดเห็นของตนเองที่ต่อตนเองทั้งในด้านร่างกายอารมณ์ สติปัญญา และส่งผลถึงพฤติกรรมของตนเอง ถ้าบุคคลใดมีมโนภาพแห่งตนดีพฤติกรรมที่แสดงออกมาก็จะดี แต่บุคคลใดมีมโนภาพแห่งตนไม่ดี ก็จะมีแนวโน้มแสดงพฤติกรรมไปในทางที่ไม่ดีด้วย พัชรินทร์ พงศ์สิริสาโรช (2549 : 95-97) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมโนภาพแห่งตน เชาว์ปัญญากับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่า มโนภาพแห่งตนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .654 กล่าวคือ ถ้านักเรียนมีมโนภาพแห่งตนสูงก็จะมีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับสูง แต่ถ้านักเรียนมีมโนภาพแห่งตนต่ำก็จะมีความฉลาดทาง

อารมณ์อยู่ในระดับต่ำ จากผลที่ได้สอดคล้องกับมัณฑนา วิริยะพันธ์ (2546 : 71) ศึกษา พบว่า มโนภาพแห่งตนสามารถพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนประจำและนักเรียนไปกลับได้ดี เพราะการที่บุคคลมองตนเองในด้านดี มีคุณค่า มีความพอใจในตนเอง รู้จักตนเอง จะทำให้มองคนอื่นในแง่ดี เข้าใจและยอมรับคนอื่นได้ง่าย

2. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สามารถพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ได้ (β =.275) หมายความว่า ถ้าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ผันแปรเพิ่มขึ้นไปหนึ่งหน่วย แล้วความฉลาดทางอารมณ์จะผันแปรเพิ่มเป็น .275 หน่วย หรือถ้าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ผันแปรลดลงไปหนึ่งหน่วยแล้วความฉลาดทางอารมณ์ก็จะผันแปรลดลงไป .275 หน่วยด้วย กล่าวคือ ถ้านักเรียนมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงก็จะมีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับสูงแต่ถ้านักเรียนมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำก็จะมีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับต่ำทั้งนี้อาจเป็นเพราะแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นสิ่งที่ทำให้นักเรียนกระทำการเพื่อบรรลุเป้าหมายอันสูงสุดที่ตั้งไว้โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และเพียรพยายามอย่างมากเพื่อไปให้ถึงมาตรฐานอย่างเต็มศักยภาพ เป็นลักษณะของบุคคลที่มีความมานะพยายามอดทนต่อความยากลำบาก กระตือรือร้น มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ยอมรับความผิดพลาดพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขตนเอง เชื่อมั่นในตนเอง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีเป้าหมายในการทำสิ่งต่างๆ นักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีความสามารถในการสร้างอารมณ์ไม่ให้เกิดความว้าวุ่น สามารถควบคุมอารมณ์ตนเอง มีพลังจูงใจ มองโลกในแง่ดียอมรับความพ่ายแพ้ได้จะประสบความสำเร็จและมีความฉลาดทางอารมณ์ที่ดีด้วย นักเรียนที่มีความโกรธหรือเก็บกดอารมณ์จะไม่สามารถที่จะเรียนรู้หรือปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ นักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงก็ย่อมมีความฉลาดทางอารมณ์สูงทั้งนี้อาจเนื่องจากบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ตระหนักรู้ในความนึกคิดของตนเอง รู้จักควบคุมอารมณ์ให้แสดงพฤติกรมออกมาให้เหมาะสมซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กนิษฐา หมั่นกิจถาวร (2550 : 91-96) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานครเขต 1 พบว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ส่งผลทางบวกต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนและสามารถพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ได้ร้อยละ 33.33 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับอ้อมจิต แป้นศรี (2554 :102-104) พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 มีความสามารถในการพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ได้ถึงร้อยละ 28.60 ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สามารถร่วมพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลาได้

3. สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนสามารถพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ได้ (β =.233) หมายความว่า ถ้าสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนผันแปรเพิ่มขึ้นไปหนึ่งหน่วย แล้วความฉลาดทางอารมณ์ก็จะผันแปรเพิ่มขึ้นไป .233 หน่วย หรือถ้าสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนผันแปรลดลงไปหนึ่งหน่วย แล้วความฉลาดทางอารมณ์ก็จะผันแปรลดลงไป.233 หน่วยด้วย กล่าวคือ ถ้านักเรียนมีสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนสูงก็จะมีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับสูงแต่ถ้านักเรียนมีสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนต่ำก็จะมีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนเป็นพฤติกรรมที่ครูแสดงออกต่อตัวนักเรียนเช่น การให้ความรัก ความเอาใจใส่ การให้คำปรึกษาและพฤติกรรมที่นักเรียนปฏิบัติต่อตัวครูทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ประหยัด ทองมาก (2535 : 8) กล่าวถึงความสำคัญของสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนว่า ครูมีความสำคัญที่สุดเมื่อเด็กอยู่ในโรงเรียน ครูจะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุดรองไปจากพ่อแม่และได้ศึกษาความเจริญเติบโตของเด็กอย่างใกล้ชิดเกี่ยวกับธรรมชาติ จิตใจ และความต้องการของเด็ก ครูมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ จิตใจ และความประพฤติของเด็ก มีผู้กล่าวว่า ครูผู้เป็นพ่อแม่คนที่สองของเด็ก กล่าวคือ ครูมิใช่เพียงแต่ให้ความรู้ในห้องเรียนอย่างเดียว แต่เป็นผู้อบรมกล่อมเกลานิสัยใจคอและความประพฤติของเด็ก ดังนั้นการที่เด็กจะมีความสุขและเรียนหนังสือได้ดีนั้นจึงอยู่ที่วิถีทางที่ครูจะปฏิบัติต่อเด็ก ช่วยเหลือเด็กในด้านการเรียน การแสดงความรักต่อเด็กการช่วยให้เด็กปรับตัวได้ดีและการเสริมสร้างความสมบูรณ์ทางจิตใจให้แก่เด็ก ประทีป แสงเปี่ยมสุข (2543 : 2) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนว่า ความสำเร็จในด้านการสอนส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนภายใต้บรรยากาศ ปราศจากการข่มขู่ เด็กนักเรียนต้องเรียนอยู่ในโรงเรียน เด็กจึงมีชีวิตผูกพันอยู่กับครู การแสดงออก นิสัยใจคอ และทุกสิ่งทุกอย่างที่ครูปฏิบัติต่อนักเรียนย่อมมีสิทธิผลต่อการเรียนและสภาพจิตใจของเด็ก จากการศึกษางานวิจัยประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครูเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ได้ดังนี้ รุจิรา ลาวัณย์วัฒนวงศ์ (2542 : 116-118) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่นในสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตอำเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวแปรประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครู (r = .340) และส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ (β = .126) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จันทรา ภา พูลสนอง (2546 : 88) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านพฤติกรรมการสอนของครูส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ทางบวกของนักเรียนหญิง นักเรียนชาย และนักเรียนทั้งหมด อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

4. สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน สามารถพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ได้ (β =. -.156) หมายความว่า ถ้าสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนผันแปรหนึ่งเพิ่มขึ้นไปหน่วย แล้วความฉลาดทางอารมณ์จะผันแปรลดลงไป .156 หน่วย หรือถ้าสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนผันแปรลดลงไปหนึ่งหน่วย แล้วความฉลาดทางอารมณ์ก็จะผันแปรเพิ่มขึ้นเป็นไป .156 หน่วย กล่าวคือ ถ้าสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนสูงทำให้ความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับต่ำ แต่ถ้าสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนต่ำ ทำให้ความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับสูง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนในด้านที่ไม่ดีอาจจะมีมากกว่ากลุ่มเพื่อนในด้านดี โดยเฉพาะช่วงวัยรุ่นเพราะวัยรุ่นมักจะต้องการการยอมรับจากเพื่อน รักเพื่อนมาก บางครั้งรักอย่างไร้เหตุผล เชื่อเพื่อนมาก อิทธิพลของเพื่อนจึงมีทั้งด้านดีและด้านไม่ดี ในด้านดี ก็คือจะช่วยเหลือเป็นที่พึ่งกันได้ ชวนกันเรียน พากันไปในทางที่ดี คอยตักเตือนเมื่อทำผิด ในทางไม่ดี ก็คือชวนกันหนีเรียน ชวนกันเสพสารเสพติดพากันไปในทางที่ไม่ดีต่างๆ เพื่อนทำผิดก็ไม่ตักเตือน หรือกลับส่งเสริมให้ทำผิดต่อไป วิทยากร เชียงกูล (2554 : 101-104) กล่าวถึงปัญหาความสัมพันธ์กับเพื่อนตามลำพัง โดยที่ไม่มีพ่อแม่ควบคุมดูแล เพราะการใช้ชีวิตกับกลุ่มเพื่อนทำให้พวกเขารู้สึกเชื่อมโยงและขณะเดียวกันก็รู้สึกอิสระจากพ่อแม่ได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งเป็นความรู้สึกที่เขาต้องการเพราะเขาต้องการพัฒนาเอกลักษณ์หรือความเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งเป็นธรรมชาติของวัยรุ่น กลุ่มเพื่อนจึงมีอิทธิพลต่อวัยรุ่นทั้งทางบวกและทางลบดังนี้ คือ อิทธิพลของเพื่อนในทางบวกคือ เป็นกลุ่มเพื่อนที่มีพัฒนาการทางสุขภาพจิตที่ดีหรือค่อนข้างดี วัยรุ่นจะเลือกคนที่เข้ากันได้และมีอะไรที่คล้ายๆ กับเขา วัยรุ่นจะสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนและรู้จักเลือกเพื่อนที่ดี การมีกลุ่มเพื่อนสนิทที่ดีจะช่วยให้วัยรุ่นมีพลังมากขึ้น มีแรงจูงใจในการใฝ่หาความสำเร็จและมีพฤติกรรมที่สร้างสรรค์งานได้มากขึ้น เพื่อนสนิทที่ดีจะเป็นตัวอย่างที่ดีและชักชวนให้คนในกลุ่มพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสม ส่วนอิทธิพลทางลบ คือ กลุ่มเพื่อนที่มีอิทธิพลทำให้วัยรุ่นกล้าตัดสินใจและทำพฤติกรรมที่เสี่ยงอันตราย เพื่อต้องการการยอมรับ การเห็นด้วยและความรักจากเพื่อน การเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเพื่อนมีความรุนแรงมากกว่าค่านิยมทางจริยธรรมที่ตนเคยมี วัยรุ่นที่เริ่มได้รับอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนที่มีปัญหา ความเป็นไปได้ที่เขาจะทำพฤติกรรมที่ผิดกฎหมาย ใช้ยาเสพติด มีปัญหาเรื่องการเรียน ต่อต้านผู้ใหญ่ เข้าร่วมแก๊งอันธพาล ฯลฯ ตามแต่กลุ่มเพื่อนจะพาไป

5. การอบรมเลี้ยงดูสามารถพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ได้ (β =. -.066) หมายความว่า ถ้าการอบรมเลี้ยงดูผันแปรหนึ่งเพิ่มขึ้นไปหน่วย แล้วความฉลาดทางอารมณ์จะผันแปรลดลงไป .066 หน่วย หรือถ้าการอบรมเลี้ยงดูผันแปรลดลงไปหนึ่งหน่วย แล้วความฉลาดทางอารมณ์ก็จะผันแปรเพิ่มขึ้นไป .066 หน่วย กล่าวคือ ถ้าการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่หรือผู้ปกครองสูงทำให้ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนอยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการอบรมเลี้ยงดูของ

บิดามารดาหรือผู้ปกครอง เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่แสดงความรักและความห่วงใยเด็กจนเกินไป ให้ความช่วยเหลือจนเกินความจำเป็น คอยปกป้องดูแลไม่ให้เด็กได้รับความยากลำบากหรืออันตราย พ่อแม่ ผู้ปกครองมักเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับตัวเด็กทุกๆเรื่อง ทำให้เด็กรู้สึกว่าขาดอิสระที่จะทำอะไรด้วยตัวเอง ซึ่งความเห็นของ ละม้ายมาศ ศรทัต และ จรรยา สุวรรณทัต กล่าวไว้ว่า เด็กที่พ่อแม่ให้ความเลี้ยงดูคุ้มครองมากเกินไป จะทำให้ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง คอยหวังแต่จะพึงพาผู้อื่น ทำให้กลายเป็นคนที่ขาดความกล้าที่จะเผชิญต่ออุปสรรคหรือความยากลำบากในอนาคต ณัฐวุฒิ สุวรรณช่าง (2547 : 11-13) ได้แบ่งประเภทของการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน และการอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ ซึ่งการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันเป็นวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองคอยควบคุมออกคำสั่งให้บุตรปฏิบัติตาม ทำให้บุตรมีความรู้สึกว่าตนเองไม่เป็นอิสระเท่าที่ควร ต้องอยู่ในระเบียบวินัยที่พ่อแม่กำหนดไว้ หรือถูกควบคุมไม่ให้ได้รับความสะดวกในการกระทำตามต้องการ ดังที่ Gottman (1998 : 74) ได้กล่าวไว้ว่า ทำให้การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดมีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ด้วยเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนมน สุขวงศ์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยความสัมพันธ์ระหว่างการเลี้ยงดูกับความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่นตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า การเลี้ยงดูแบบคาดหวังเอากับเด็กมีความสัมพันธ์กับความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่นตอนต้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรินทร์ ไชยวงศ์ (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสันป่าตองวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และมีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับปกติ โดยความสัมพันธ์ของการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยและความฉลาดทางอารมณ์มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .18 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยและความฉลาดทางอารมณ์มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ -.12 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันและความฉลาดทางอารมณ์มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ -.19 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ

ริน พนมชน (2547: 108-110) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์และรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูตามการรับรู้ของวัยรุ่นตอนต้นผลการศึกษาพบว่าความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์กับทางลบกับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุมและแบบปล่อยปละละเลยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ -.248 และ -.475 ตามลำดับ วัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุมสูง จะมีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำ อธิบายได้ว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม พ่อแม่จะใช้อำนาจควบคุมให้เด็กทำตามความต้องการ ไม่

ตอบสนองต่อความต้องการและไม่รับฟังความคิดเห็นของเด็ก ไม่อธิบายเหตุผลแต่จะใช้วิธีการบังคับลงโทษเมื่อเด็กไม่ปฏิบัติตาม มีความห่างเหินและมีความอบอุ่นน้อย ทำให้เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูลักษณะนี้มีอารมณ์ไม่มั่นคง มีความมั่นใจในตนเองต่ำ เห็นคุณค่าในตนเองต่ำ ขาดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีทักษะทางสังคมต่ำ มีปัญหาในการปรับตัวต่อสิ่งต่างๆ

6. อิทธิพลของสื่อ ไม่สามารถร่วมพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลาได้ แต่เนื่องจากพฤติกรรมการแสดงออกของเด็กที่เกิดจากการเสพสื่อ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และอินเตอร์เน็ตที่มีความรุนแรงทำให้เด็กวัยรุ่นมีความคิด อารมณ์ และพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง (วิทยากร เชียงกูล. 2554 : 120) เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยแห่งการค้นหาเอกลักษณ์ของตนเอง และปรารถนาที่จะเป็นเหมือนผู้ใดผู้หนึ่งในสังคม วัยรุ่นจะเลือกเอาลักษณะบางอย่างของผู้อื่นมาใช้เป็นลักษณะของตนเอง แต่การเลียนแบบพฤติกรรมนั้นมิได้จำกัดเฉพาะพฤติกรรมที่ดี วัยรุ่นนั้นอาจรับเอาลักษณะก้าวร้าวหรือรุนแรงได้ หรืออาจจดจำพฤติกรรมที่ไม่ดีมาจากภาพยนตร์ ละคร หรือเกมต่อสู้ต่างๆได้ (วิทยากร เชียงกูล. 2554:14) สื่อมีอิทธิพลและอารมณ์ของวัยรุ่น สาเหตุหนึ่งมาจากวุฒิภาวะและพัฒนาการของวัยรุ่น อีกส่วนหนึ่งก็คือเนื้อหาที่สอดแทรกมากับสื่อเหล่านั้น เช่น ภาพยนตร์ที่มีความรุนแรง ไม่เหมาะสมกับวัยเด็กที่ยังไม่สามารถแยกแยะได้อย่างเช่นวัยรุ่นตอนต้น การดูสิ่งลามกอนาจารจากสื่ออินเตอร์เน็ต การพูดคุยกับเพื่อนในอินเตอร์เน็ตจนขาดการสื่อสารกับครอบครัวและเพื่อนในชีวิตจริง การเล่นเกมออนไลน์ที่มีความก้าวร้าวรุนแรง ถ้าภาวะทางอารมณ์มีความคงที่ไม่จินตนาการไปตามสื่อนั้นๆ ความคิดและพฤติกรรมก็จะไม่ก้าวร้าวและไม่รุนแรง สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่มีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่นตอนต้น ดังนั้นอิทธิพลของสื่อยังคงมีความจำเป็นต้องมี แม้ไม่สามารถพยากรณ์ได้ก็ตาม

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. มโนภาพแห่งตนมีค่าความสามารถในการพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลาได้สูงสุด ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียน อาจารย์ ผู้ปกครอง ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กนักเรียน ควรให้การสนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนเกิดมโนภาพแห่งตนในทางที่ดี เช่น การเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็น จัดกิจกรรมให้เด็กได้แสดงถึงความสามารถ ซึ่งการที่นักเรียนจะมีมโนภาพแห่งตนในทางที่ดีได้นั้นต้องเริ่มมาจากครอบครัวและสิ่งแวดล้อมที่จะส่งเสริมให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง อันจะส่งผลให้นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้นตามไปด้วย

2. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนมีค่าความสามารถในการพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลาได้เป็นอันดับรองลงมา หมายความว่า ทุกฝ่ายที่มีความเกี่ยวข้องกับนักเรียน ตั้งแต่ครอบครัวบิดามารดา ผู้ปกครอง สถานศึกษา ควรให้ความสำคัญและเสริมสร้างแรงจูงใจให้กับนักเรียนเพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์ตลอดจนครูผู้สอนสร้างสัมพันธภาพที่ดีแก่เด็กนักเรียนเพื่อที่จะได้เกิดภาวะทางอารมณ์ที่ดีต่อการเรียนและมีความสุขในการมาเรียน

3. สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนและการอบรมเลี้ยงดูมีค่าความสามารถในการพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลาได้เป็นอันดับรองลงมามีความสัมพันธ์ไปในทางผกผัน ดังนั้น พ่อแม่และผู้ปกครอง ควรตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องของความสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนตลอดจนการอบรมเลี้ยงดู ควรมีการสังเกตพฤติกรรมที่เกิดขึ้นกับเพื่อน การวางตัวกับเพื่อน เอาใจใส่ดูแลให้ความใกล้ชิดเป็นกันเองกับเด็กทำให้เด็กเกิดความไว้วางใจ เชื่อใจและสามารถที่จะเข้ามาปรึกษาปัญหาได้ และสามารถที่จะแก้ไขปัญหานั้นๆที่เกิดขึ้นกับตัวเด็กได้และจะทำให้เด็กมีภาวะทางอารมณ์ที่ดีได้เช่นกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยต่อไป

1. ควรศึกษาตัวแปรอื่นที่น่าจะส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ เช่น ความคิดสร้างสรรค์ บุคลิกภาพ ความถนัดทางการเรียน ความมีคุณธรรมจริยธรรมเป็นต้น

2. ควรศึกษากับนักเรียนทุกๆ ระดับด้วยเพื่อที่จะได้เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์ต่อไป

3. ควรศึกษาเครื่องมือวัดในลักษณะการประเมินในสภาพจริง เพื่อที่จะได้ข้อมูลตรงความเป็นจริงมากที่สุด

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กนิษฐา หมั่นกิจการ. (2550) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. (2524ก). สุขภาพจิตในโรงเรียน. กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์มหามงกุฎราชวิทยาลัย.

กรมสุขภาพจิต.(2543ข). คู่มือความฉลาดทางอารมณ์.กรุงเทพฯ : กรมสุขภาพจิตกระทรวงสาธารณสุข

_____. (2543ค). รายงานการประชุมวิชาการทักษะชีวิต ครั้งที่ 3 เรื่อง ทักษะชีวิตกับความฉลาดทางอารมณ์ : สู่สหสวรรษแห่งการพัฒนาเยาวชนแบบองค์รวมกระทรวงสาธารณสุข. กรุงเทพมหานคร : กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.

_____. (2543ข).อีคิว : ความฉลาดทางอารมณ์ (ฉบับปรับปรุง). (พิมพ์ครั้งที่2) กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

_____. (2546). สุขภาพจิตไทย พ.ศ.2545-2546. กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542) วิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.

กันยา สุวรรณแสง. (2542). จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์อักษรพิทยา.

กาญจนา ไชยพันธ์.(2542) " การสร้างและการพัฒนาEQเพื่อความสำเร็จในชีวิต, " วิชาการ.5(43),4-6

กิตติมา สุรสนธิ. (2549). ความรู้ทางการสื่อสาร.วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กุลยา ตันติผลาชีวะ.(2545).รูปแบบการเรียนการสอนปฐมวัยศึกษา.กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์เอดิสันเพลส โปรดักส์

กุหลาบ รัตนสัจธรรม,วิไล สถิตย์เสถียร, ถิรพงษ์ ถิรมนัสและพัชนี สุวรรณศรี. (2540). สัมพันธภาพในครอบครัวกับปัญหายาเสพติดและพฤติกรรมทางเพศของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษาในภาคตะวันออก. กรุงเทพฯ : โครงการพัฒนาภูมิปัญญาและการวิจัยเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์ ทบวงมหาวิทยาลัย.

กรุณา สุตีคา. (2549). ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับเชาวน์ปัญญาของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนดาราวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่. สารนิพนธ์ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต.เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

กันตวรรณ มีสมสาร. (2544). การเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยย่างเข้าสู่วัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูในรูปแบบที่แตกต่างกับการรับรู้ของตนเอง. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กิติรัตนา แก้ววิเศษ. (2544). อัตมโนทัศน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่. สารนิพนธ์ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต.เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เกษสุดา ไชยวงศ์. (2548). พฤติกรรมการสอนของครูวิทยาศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 3 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

คมเพชร ฉัตรศุภกุล. (2542). “ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ : ปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จโนซีคิต” วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์.2(1) , 15-24.

คมเพชร ฉัตรศุภกุล และผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2544) การสร้างมาตรประเมินและปกติวิสัยของความฉลาดทางอารมณ์สำหรับวัยรุ่นไทย. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

จรัญศักดิ์ พีรศักดิ์โสภณ.(2547). ความสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวและจากเพื่อนกับปรีชาเชิงอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นตอนต้น. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

จอม ชุ่มช่วย. (2540). “ ความฉลาดทางอารมณ์ ”. วารสารการศึกษาปฐมวัย. 1(3) , 56-62.

จารุวรรณ สกุลคู.(2545). อิทธิพลของประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

จันทราภา พูลสนอง. (2546). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับเชาว์ปัญญาทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

จันทิรา ปัทมมิตร และอมรกุล อินโอชานนท์. (2537). “ การสื่อสารในครอบครัว”. วารสารสถาบันสุขภาพจิต. 2(2) , 1 -10.

จิตสุภา ไวทยวรรณ. (2543). ความสัมพันธ์ระหว่างเชาว์ปัญญาและเชาว์อารมณ์ในเยาวชนไทย. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จิรวรรณ แสงสีลา. (2541). ปัจจัยที่มีต่ออัตมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

จุฑา บุรีภักดี. (2523). จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา.

จุไรรัตน์ เสนพงศ์. (2543). ความสัมพันธ์ระหว่างแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูของมารดาสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กก่อนวัยเรียน. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.

แจ่มจันทร์ เกียรติกุล. (2531). การศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองและวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกันและอยู่ในชั้นเรียนของครูที่มีพฤติกรรมทางวาจาและท่าทางแตกต่างกัน. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ฉันทนา กล่อมจิต. (2542). เอกสารประกอบการสอนเรื่องอารมณ์ . ขอนแก่น : ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ชนมน สุขวงศ์. (2543). ความสัมพันธ์ระหว่างการเลี้ยงดูกับความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยรุ่นตอนต้น. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ชมนุช บุญสิทธิ์. (2541). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนกุนนทีรุทธารามวิทยาคม กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ชัญญา บัวประเสริฐ.(2546) ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ โรงเรียนมักกะสันพิทยา . วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ช่อลัดดา ขวัญเมือง. (2542). การศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาคณะครุศาสตร์สถาบันราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

ชิรวัฒน์ นิจเนตร.(2526). สภาพเชิงจิตสังคมในโรงเรียนกับสุขภาพจิตของนักเรียนวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ชุติกร ธนาวัฒนาการ. (2542). การศึกษาบุคลิกภาพตามแนวทฤษฎีจิตวิเคราะห์กับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2541). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : เทพเนรมิตการพิมพ์.

ณัฐิกานต์ คำหมื่น. (2549). อัตมโนทัศน์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต.เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ณัฐวุฒิ สุวรรณช่าง.(2547). ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู ความฉลาดทางอารมณ์ และการป้องกันความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐ ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ดวงจันทร์ ศิริรักษ์โสภณ.(2555). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2528). ปัจจัยทางจิตวิทยานิเวศที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูของมารดาไทย. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ดาระณี พัฒนศักดิ์ภิญโญ.(2533). ผลของการใช้ชุดการแนะแนวที่มีต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนจิรประวัติวิทยาคม จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ดรุณี ร่องสุวรรณ. (2545). การศึกษาความฉลาดทางอารมณ์กับความสามารถทางสมองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เด่นดวง วราเวทย์. (2534). ผลของการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มทฤษฎีการพิจารณาเหตุผล-อารมณ์เพื่อปรับเปลี่ยนเกี่ยวกับตนเองของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยครูอุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต.พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ตรียาภรณ์ บุญสวัสดิ์. (2547). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนนวมินทราชูทิศพายัพ จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ทศพร ประเสริฐสุข. (2545). " ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์กับการศึกษา ". วารสารพฤติกรรมศาสตร์. 6(1) ,19 - 35.

เทิดศักดิ์ เดชคง. (2542). " ความฉลาดทางอารมณ์กับการศึกษายุคใหม่ ". วารสารวิชาการ. 2(1) , 62-65.

ธิดา ฐิติพานิชยางกูร.(2550). ปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความมั่นคงทางอารมณ์และความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

นงพงา ลิ้มสุวรรณ. (2541). เลี้ยงลูกถูกวิธีชีวีเป็นสุข . กรุงเทพฯ : เมคอินโฟจีดี.

นพพงษ์ บุญจิตตดุล.(2527). นักบริหารผู้สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ผู้ก้าวสู่ผู้บริหาร. กรุงเทพฯ: อนงค์สิลป์การพิมพ์

นพพร พานิชสุข.(2555). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับค่านิยมในการพึ่งตนเองของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาพาณิชยกรรม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร เขต 1. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

นวลลออ ทวิชศรี. (2546) ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถของเชาว์ปัญญากับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้น ประถมศึกษาในตอนปลายในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตปทุมวัน จังหวัดกรุงเทพมหานคร .วิทยานิพนธ์ การศึกมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

นารี โนกิระ.(2536). ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพของครูประจำชั้นนักเรียนและสุขภาพจิตของนักเรียนชาวเขาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่และนักเรียนประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต.พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.

นิตยา คงภักดี. (2542). เด็กไทยยุคใหม่กับความฉลาดทางอารมณ์. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ.

นิยม บุญมี. (2526). ครอบครัวสัมพันธ์. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตมหาสารคาม

_____. (2530). ครอบครัวสัมพันธ์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตมหาสารคาม

บุญศรี จึงธนาเจริญเลิศ. (2530). ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนนทรีวิทยา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ประกายทิพย์ พิชัย. (2539). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนดอนเมืองทหารอากาศบำรุง กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ประภาเพ็ญ สุวรรณ.(2535) พฤติกรรมสุขภาพ.เอกสารการสอนชุดวิชาสุขศึกษา หน่วยที่ 1-7 (พิมพ์ครั้งที่ 10) นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ประดินันท์ อุปรมัย.(2527). เอกสารทางการสอนชุดวิชาพฤติกรรมวัยเด็กหน่วยที่ 8. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.

ประทีป แสงเปี่ยมสุข.(2543). การสอนกระบวนการคิดโดยใช้ทักษะกระบวนการ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์

ประสิทธิ์ ทองอุ่น และคณะ. (2542). พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน. กรุงเทพฯ: เธิร์ดเวฟเอ็ดดูเคชัน .

ประหยัด ทองมาก.(2535). " ครูแนะแนวประจำชั้น ". แนะแนว. 27(143),5-8

ปราณี ศิริวรรณ์. (2544). พฤติกรรมการสอนของครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต.มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ปิยนันท์ สิงห์วงษา. (2543). อัตมโนทัศน์หลายมิติ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายในเขตการศึกษา 5 : กรณีศึกษา. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เปรมปรี พงษ์ประสิทธิ์.(2538). ผลของการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีต่อการปฏิบัติตนกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวิสุทธิรังษี อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

เปรมวดี สิงหพรหมวงศ์. (2539). ความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อพฤติกรรมการสอนของครูอุตสาหกรรมในด้านลักษณะนิสัยในการทำงาน วิชา ง 013

งานช่างพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต.กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2543). คุณลักษณะที่เกี่ยวกับอีคิว. (พิมพ์ครั้งที่ 3) กรุงเทพฯ :Desktop.

พรชุลี อาชวบำรุง.(2525). บทคัดย่องานวิจัยทางครุศาสตร์. กรุงเทพฯ: ฝ่ายวิจัยคณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พรเพ็ญ สุวรรณเดชา.(2542). เจตคติและประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องเพศของนักเรียนระดับ
มัธยมศึกษาตอนปลายในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต.ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

พรรณี (ช) เจนจิต.(2533). ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพมหานคร :
สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย.

พระเทพเวที.(2532). การศึกษาที่สากลบนพื้นฐานแห่งภูมิปัญญาไทย.กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์อัมรินทร์
พริ้นติ้งกรุ๊ฟ.

พระธรรมปิฎก. (2543) จิตวิทยาเพื่อการพัฒนาตนเองตามแนวธรรมชาติ. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์สหมิกธรรม

พระราชวรมุณี. (2542). “ อีคิวในแนวพุทธศาสนา ”. วารสารพฤติกรรมศาสตร์. 5 (1),7-13.

พยอม ธัญรส. (2540). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวด้านการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

พัชรินทร์ พงศ์สิริสาโรช.(2549). ความสัมพันธ์ระหว่างมโนภาพแห่งตน เชาว์ปัญญากับความ
ฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง.
วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต.กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พัชรินทร์ ไชยวงค์. (2545). การอบรมเลี้ยงดูกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ตอนต้น โรงเรียนสันป่าตองวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่. สารนิพนธ์
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พัชรี มุแสงสม. (2544). ปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง.
วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์.(2524). การพัฒนาการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา.กรุงเทพฯ: ภาควิชา
อุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภัทราพร เกษสังข์. (2549). การวิจัยทางการศึกษา. เลย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

ภาษิณี ฮูเซ็น. (2547). การเปรียบเทียบพัฒนาการทางสังคม การอบรมเลี้ยงดูและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของเด็กที่ได้รับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวแบบบ้านเรียนและเด็กที่เรียนในโรงเรียนแบบปกติ. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

มงคลวัฒน์ ทวีรักษากุล. (2548) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารระดับต้นของบริษัทเอกชนในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

มนตรี หาทรัพย์.(2547). รูปแบบของปัจจัยที่ส่งผลต่อเชาวน์อารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต.พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.

มยุรี สิงโทราช. (2536). ความสัมพันธ์ระหว่างมโนภาพแห่งตนและสภาพแวดล้อมในโรงเรียนตามการรับรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต.พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.

มัณฑนา วิริยะพันธ์.(2546). ความฉลาดทางอารมณ์กับปัจจัยบางประการของนักเรียนประจำและนักเรียนไปกลับโรงเรียนเขมะสิริอนุสรณ์. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

มัณฑนา อึ้งตระกูล.(2540). การใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนามโนภาพแห่งตนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองเรือวิทยา จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

รัตติภรณ์ จงวิศาล. (2543). เอกสารประกอบการสอนวิชาการทดสอบทางจิตวิทยาในวงการอุตสาหกรรม. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

รัตนา ไกรสีหนาท. (2534). การศึกษาเปรียบเทียบอัตมโนทัศน์ สุขภาพจิตและความพึงพอใจในงานของวิชาการกับพยาบาลเทคนิค. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2542) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ:นานมีบุ๊คส์

ริน พนมชน.(2547) .ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์และรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูตามการรับรู้ของวัยรุ่นตอนต้น. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต.กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

รุจิรา ลาวัณย์วัฒนวงศ์. (2542). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่นในสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต .มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ลักขณา สริวัฒน์. (2545). สุขวิทยาจิตและการปรับตัว. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

วรรณดี หมู่เย็น. (2544). รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่น ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.

วราภรณ์ อะทะวงษา.(2554). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. เชียงราย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

วิจิตร อาวะกุล.(2537). เทคนิคมนุษยสัมพันธ์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บุ๊คเอเธนส์

วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. (2542ก). เชาว์อารมณ์ (EQ) ดัชนีวัดความสุขและความสำเร็จทางชีวิต. กรุงเทพฯ : เอ็กซเปอร์เน็ท.

วิทยากร เชียงกูล.(2554). จิตวิทยา ความฉลาดและความคิดสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สายธาร.

วิลาสลักษณ์ ชัววัลลี. (2542). “ การพัฒนาสติปัญญาทางอารมณ์เพื่อความสำเร็จในการทำงาน”. วารสารพฤติกรรมศาสตร์. 6(1) ,37 – 52.

วิสุทธิ์ วนาอินทรายุทธ.(2548) การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของความฉลาดทางเชาว์ปัญญา ความฉลาดทางอารมณ์ ความฉลาดทางจริยธรรมและความฉลาดในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วีนัส ภักดิ์นรา.(2546). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทางบุคลิกภาพกับเชาว์อารมณ์ (EQ)ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค(AQ). วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ศรีรัตน์ ชัฏอนันต์. (2546). ความฉลาดทางอารมณ์ของพ่อแม่ ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูกับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียนในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2539). ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน.

สถิต วงศ์สวรรค์. (2540). การพัฒนาบุคลิกภาพ. กรุงเทพฯ : รวมสาส์น.

สมคิด อิสรวัฒน์.(2542). ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของคนไทยซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ. คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

สมจิตต์ สุพรรณทัสน์. (2535) พฤติกรรมสุขภาพ.เอกสารการสอนชุดวิชาสุขศึกษา หน่วยที่ 1-7 พิมพ์ครั้งที่ 10. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สมศักดิ์ ชินพันธ์.(2537). ความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนในชั้นเรียนกับความรู้สึกรับผิดชอบและมโนภาพแห่งตน. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

สมศรี ฉัตรวัฒนา. (2535). การสร้างแบบทดสอบวัดมโนภาพแห่งตนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

สมศรี บุญอรุณรักษา.(2539). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนเครือคาทอลิก. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

สมพร พรหมจรรย์.(2540). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

สินีนาฏ กำเนิดเพ็ชร. (2535). จิตวิทยาทั่วไป. (พิมพ์ครั้งที่ 7) กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนพานิช.

_____. (2536). จิตวิทยาเด็ก. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

_____. (2545). “ความฉลาดทางอารมณ์”. วารสารวิชาการปฏิบัติการ. (4) , 18 – 20.

สุชา จันทร์เอม. (2535). จิตวิทยาทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.

_____. (2536). จิตวิทยาเด็ก. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

สุชาดา มะโนทัย.(2539). การศึกษาพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักเรียนในระดับศึกษามัธยมตอนต้นในเขตกรุงเทพ. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุชาดา สุธรรมารักษ์.(2531). จิตวิทยาเบื้องต้น.กรุงเทพฯ: ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน.

สุดฤทัย ศรีปรีชา.(2550). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

สุธิรา บุญทัน.(2541). ปัจจัยบางประการของครอบครัวที่สัมพันธ์กับจริยธรรมด้านความกตัญญูกตเวทีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

สุภาพร วีรดาวิญญู. (2538). การศึกษาเปรียบเทียบอัตมโนทัศน์ การอบรมเลี้ยงดูและสภาพแวดล้อมของโรงเรียนระหว่างนักเรียนที่มีพฤติกรรมผิดวินัยและนักเรียนที่มีพฤติกรรมอยู่ในวินัยในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุภาพร อ่อนน้อม.(2545). การศึกษามโนภาพแห่งตนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายโรงเรียนเทศบาล 5 ในจังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

สุภาวดี วงศ์ธรรมมา.(2543). ความสัมพันธ์ระหว่างลำดับการเกิดและอัตมโนทัศน์ของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุมน อมรวิวัฒน์และคณะ. (2534). การอบรมเลี้ยงดูเด็กตามวิถีชีวิตไทย.กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัยฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุมาลี วงศ์ปลูกแก้ว.(2526). ความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนในชั้นเรียนความรู้สึกรับผิดชอบและเชื่อมั่นในตัวเอง. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

สุรศักดิ์ หลาบมาลา. (2541). “ ยุทธวิธีการพัฒนาอารมณ์ปัญญาการศึกษาเอกชน ”. วารสารกองทุนสงเคราะห์การศึกษาเอกชน. 8(78),13-20.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน.ชื่อและที่อยู่ของโรงเรียนเอกชนทั่วประเทศ กรุงเทพฯ: สืบค้นเมื่อ 26 มิถุนายน 2555,จาก http://www.opec.go.th

โสภา แก่นเพ็ชร์. (2530). สัมพันธภาพระหว่างครูประจำชั้น นักเรียน และความมีวินัยในตนเองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต . กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

โสพิษ ปลอดเขียว.(2546).ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

อรอนงค์ ทรงสกุล.(2543). ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน มโนภาพแห่งตนและการสนับสนุนทางสังคมกับการปรับตัวของวัยรุ่นตอนต้น. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.

อ้อมจิต แป้นศรี.(2544). ปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อเชาวน์อารมณ์ของนิสิตชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยนเรศวร.วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต.พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.

อัจฉรา สุขารมณ์และคณะ.(2543).รวมบทความทางวิชาการเรื่องอีคิว.กรุงเทพฯ:เดส์คทอป

อารีย์ ลิลา.(2535). ผลของการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกที่มีต่อการสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านน้ำรอบ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

อุษา ธนาบุญฤทธิ์.(2543). การศึกษาปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับความเชื่ออำนาจภายในตนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

Burns, R. B. (1982) Self-Concept Development and Education. New York : Holt, Rinehart and Winston.

Cooper, R.K. and Sawaf.A (1997). Exccutive EQ : Emotional intelligence leadership and organization. New York : Grosset / Putnum.

Combs ,A.W. Richards ,A.C. and Richards, F. (1976). Perceptual Psychology : A Humanistic Approach to the Study of Persons. New York: Harper& Row.

Guliford,J.P. (1959). Personality. New York : McGraw-Hill

Golenman, (1998). Emotional intelligence : Why it can matter more than IQ. New York : Bantam.

Herman, J.M. (1970). A questionnaire measure of achievement motivation. Journal of applied psychology, 54(2) , 36-42.

Hurlock, E.B. (1978). Child development. New York : McGraw-Hill.

MaClelland, D.C. (1961). The achieving society. New York : Van Nostrand.

Massie,and Douglas(1978), . Managing : A Contemporary Introduction. Englewood Cliffs, NJ : Prentice-Hall.

Murray, H.A. (1976). Motivation and emotion. Englewood Cliffs : Prentice-Hall

Mussen and Henry P.(1963). Child development and personality. NewYork : Harper

Rebecca,N. (1998.Summer). The Comfort Corner :Fostering Resilliency and Emotional. Intelligence Childhood Education, 7 , 200-204.

Rogers, D. (1985). Issues in adolescent Psychology. New York : Meredith cooperation.

Rogers, C. R., Dymond, R. F. (Eds.). (1978). Psychotherapy and personality change: Co-ordinated research studies in the client-centered approach. Chicago : University of Chicago Press.

Salovey, P. and Mayer, J.D. (1997). Emotional intelligence imagination cognition and personality. New York : Basic.

Weiner, I.B. and David, D. (1972). Reading in child development. New York; Holt, Rinehart and Winston.

Weisinger,H. (1998). Emotional intelligence at work : the untapped edge for success. SanFrancisco : Jossey-Bass.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. ผศ. อรทิพย์ เพ็ชรอุไร

อาจารย์ภาควิชาประเมินผลและวิจัยทางการศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
วุฒิการศึกษา ศษ.ม สาขาวิชาวิจัยและประเมินผล
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. อาจารย์ยุพาวัฒน์ อุ้มชูวัฒนา

อาจารย์ภาควิชาประเมินผลและวิจัยทางการศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
วุฒิการศึกษา ศษ.ม สาขาวิชาการวัดและประเมินผล
การศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง

3. นางสาวกัลยา อนุพัฒน์

นักวิชาการศึกษาชำนาญการ กองบริการการศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
วุฒิการศึกษา ค.ม. สาขาวิชาการวัดและประเมินผล
การศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4. ผศ.ดร.สุใจ ส่วนไพโรจน์

อาจารย์ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
วุฒิการศึกษา ศศ.ม.สาขาจิตวิทยาการปรึกษา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
วุฒิการศึกษาปริญญาเอก Ph.D. Phychology.
Utara University , Malaysia

5. นางสาวปริศนา ชัยดวง

นักวิชาการศึกษาชำนาญการ กองบริการการศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
วุฒิการศึกษา ศษ.บ. สาขาจิตวิทยาและการแนะแนว
ศษ.บ. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
วุฒิการศึกษา ศษ.ม สาขาหลักสูตรการสอน
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ภาคผนวก ข
คุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อคำถามรายข้อ

ตารางที่ 5 ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ(IOC)ของข้อคำถามวัดการอบรมเลี้ยงดู

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					IOC	ผลการคัดเลือก
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
1	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
2	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
3	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
4	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
5	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
6	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
7	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
8	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
9	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
10	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
11	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
12	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
13	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
14	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
15	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
16	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
17	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
18	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
19	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
20	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
21	-1	+1	+1	+1	+1	.60	คัดเลือกไว้
22	-1	+1	+1	+1	+1	.60	คัดเลือกไว้
23	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					IOC	ผลการคัดเลือก
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
24	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
25	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
26	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
27	-1	+1	+1	+1	+1	.60	คัดเลือกไว้
28	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
29	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้

ตารางที่ 6 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถามวัดตัวแปรพยากรณ์ ทดสอบที (t – test) จากการทดสอบครั้งที่ 1

ตัวแปร	ข้อที่	ค่า (t)	ผลการพิจารณา
5. การอบรมเลี้ยงดู	1	4.58*	คัดเลือกไว้
	2	3.53*	คัดเลือกไว้
	3	6.26*	คัดเลือกไว้
	4	4.62*	คัดเลือกไว้
	5	2.78*	คัดเลือกไว้
	6	2.23*	คัดเลือกไว้
	7	3.58*	คัดเลือกไว้
	8	1.53	ตัดทิ้ง
	9	0.45	ตัดทิ้ง
	10	2.10*	คัดเลือกไว้
	11	1.77	ตัดทิ้ง
	12	0.26	ตัดทิ้ง
	13	0.64	ตัดทิ้ง
	14	3.91*	คัดเลือกไว้
	15	1.91	ตัดทิ้ง
	16	2.48*	คัดเลือกไว้
	17	3.38*	คัดเลือกไว้
	18	0.98	ตัดทิ้ง
	19	0.38	ตัดทิ้ง
	20	2.32*	คัดเลือกไว้
	21	1.05	ตัดทิ้ง
	22	0.09	ตัดทิ้ง
	23	3.50*	คัดเลือกไว้
	24	2.31*	คัดเลือกไว้
	25	3.05*	คัดเลือกไว้
	26	2.77*	คัดเลือกไว้
	27	2.41*	คัดเลือกไว้

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ตัวแปร	ข้อที่	ค่า (t)	ผลการพิจารณา
	28	2.05*	คัดเลือกไว้
	29	3.87*	คัดเลือกไว้

ตารางที่ 7 ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามวัดปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ของความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha-coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

ตัวแปร	ค่าความเชื่อมั่น
มโนภาพแห่งตน	.85
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	.85
สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน	.90
สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน	.85
การอบรมเลี้ยงดู	.89
อิทธิพลของสื่อ	.81

ภาคผนวก ค

แบบสอบถามปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ของความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา

แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ของความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้ต้องการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ของความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ วางแผนในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และป้องกันสิ่งที่จะเป็นอุปสรรคต่อการสร้างความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลาต่อไป

แบบสอบถามนี้มี 1 ฉบับแบ่งออกเป็น 7 ตอน ดังนี้

ฉบับที่ 1 ข้อคำถามปัจจัยด้านต่างๆที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์ของความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียน แบ่งออกเป็น 7 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อคำถามวัดมโนภาพแห่งตน
ตอนที่ 2 ข้อคำถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
ตอนที่ 3 ข้อคำถามวัดสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน
ตอนที่ 4 ข้อคำถามวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน
ตอนที่ 5 ข้อคำถามวัดการอบรมเลี้ยงดู
ตอนที่ 6 ข้อคำถามวัดอิทธิพลของสื่อ
ตอนที่ 7 ข้อคำถามวัดความฉลาดทางอารมณ์

นางสาวดวงพร ศรีสวัสดิ์
นิสิตปริญญาโท สาขาการวิจัยและประเมิน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

แบบสอบถามปัจจัยด้านต่างๆที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์ต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

ฉบับที่ 1 ข้อคำถามปัจจัยด้านต่างๆที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์ของความฉลาดทางอารมณ์และข้อคำถามวัดความฉลาดทางอารมณ์ แบ่งออกเป็น 7 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อคำถามวัดมโนภาพแห่งตน

คำชี้แจง ขอให้นักเรียนอ่านข้อความแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับสิ่งที่เป็นความจริงกับนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	ข้าพเจ้าไม่ชอบรูปร่างหน้าตาของตัวเองเลย					
2	ข้าพเจ้าไม่มีความสามารถทางกีฬาเลย					
3	ข้าพเจ้าเป็นคนแข็งแรง					
4	ข้าพเจ้าเป็นคนคล่องแคล่วว่องไว					
5	ข้าพเจ้าเล่นกีฬาเก่ง					
6	ข้าพเจ้าเป็นคนหน้าตาดี					
7	ข้าพเจ้าเป็นมีรูปร่างสมส่วน					
8	ข้าพเจ้าเป็นคนเก้งก้างงุ่มง่าม					
9	ข้าพเจ้าเป็นคนขี้โรค					
10	ข้าพเจ้าเป็นคนสำคัญในครอบครัว					
11	ความคิดของข้าพเจ้ามีอิทธิพลของเพื่อนๆ					
12	ข้าพเจ้าทำให้เพื่อนเบื่อหน่ายอยู่เสมอ					
13	ข้าพเจ้าเข้ากับคนอื่นได้ดี					
14	ข้าพเจ้าเป็นที่วางใจได้เสมอ					
15	ข้าพเจ้าอยากเป็นคนอื่น					
16	ข้าพเจ้ารู้สึกผิดกับเรื่องที่ทำเป็นประจำ					
17	ข้าพเจ้าเป็นที่พึ่งของเพื่อนได้เสมอ					
18	ข้าพเจ้าเป็นคนเรียนเก่ง					
19.	วิชาที่คำนวณเป็นวิชาที่ยากสำหรับข้าพเจ้า					
20	ข้าพเจ้าเป็นนักเรียนที่ครูชื่นชม					

ข้อ	ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
21.	ข้าพเจ้าเป็นคนที่เพื่อนขอความช่วยเหลือด้านการเรียนอยู่เสมอ					
22	ข้าพเจ้าเป็นคนฉลาด					
23	ข้าพเจ้าสนุกกับการเรียนวิชาที่ใช้คำนวณ					

มหาวิทยาลัยทักษิณ THAKSIN UNIVERSITY

<u>ตอนที่ 2</u> ข้อคำถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

<u>คำชี้แจง</u> ขอให้นักเรียนอ่านข้อความแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับสิ่งที่เป็นความจริงกับนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	ข้าพเจ้ารู้สึกท้อแท้เมื่อตอบคำถามครูไม่ได้					
2	ข้าพเจ้าทำแบบฝึกหัดหรือการบ้านทุกวิชา					
3	ข้าพเจ้าอ่านหนังสือล่วงหน้าก่อนเรียนทุกครั้ง					
4	ข้าพเจ้าตั้งใจเรียนก็ต่อเมื่อครูสั่งให้ปฏิบัติ					
5	ข้าพเจ้านัดหมายกับเพื่อนเพื่อให้เพื่อนช่วยอธิบายแบบฝึกหัดหรือการบ้านที่ข้าพเจ้าไม่เข้าใจ					
6	เมื่อได้รับคำสั่งให้ทำงาน ข้าพเจ้าทำไม่ทันตามกำหนดส่ง					
7	เมื่อไม่เข้าใจในสิ่งที่ครูสอนข้าพเจ้าก็จะพยายามถาม					
8	หากงานที่ได้รับมอบหมายยากเกินไป ข้าพเจ้าก็จะลอกเพื่อน					
9	ข้าพเจ้าใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ เพื่อให้งานนั้นสำเร็จ					
10	ข้าพเจ้าส่งงานก่อนกำหนดเพื่อจะได้มีเวลาแก้ไขข้อบกพร่อง					
11	ข้าพเจ้าเร่งทำงานส่งก็ต่อเมื่อถึงกำหนดส่ง					
12	เมื่อครูให้ทำแบบฝึกหัดข้าพเจ้าจะเอาไว้ทำคราวหลังแม้ว่าจะมีเวลาพอที่จะทำในตอนนั้น					
13	เมื่อกลับถึงบ้าน ข้าพเจ้าจะทำอย่างอื่นก่อนที่จะทำการบ้าน เช่น เล่นเกม ดูทีวี					
14	ข้าพเจ้าไม่เชื่อว่าอนาคตขึ้นอยู่กับความสำเร็จในการเรียน					
15	ข้าพเจ้าตั้งเป้าหมายเอาไว้ว่าต้องชนะเพื่อนที่ได้คะแนนสูงกว่าให้ได้					
16	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าความสำเร็จเกิดจากความมุ่งมั่น					
17	ข้าพเจ้าตั้งความหวังที่จะทำทุกอย่างให้ประสบความสำเร็จ					
18	ข้าพเจ้าพยายามตั้งใจเรียนเพื่อให้ได้คะแนนสูงกว่าที่เคยทำไว้					
19	ข้าพเจ้ามุ่งเรียนหนังสือเพื่อให้ตัวเองประสบความสำเร็จ					
20	ข้าพเจ้าจัดเตรียมอุปกรณ์การเรียนตามตารางเรียนทุกวัน					

<u>ตอนที่ 3</u> ข้อคำถามวัดสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน

<u>คำชี้แจง</u> ขอให้นักเรียนอ่านข้อความแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับสิ่งที่เป็นความจริงกับนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	ครูพยายามอธิบายบทเรียนจนข้าพเจ้าเข้าใจ					
2	ครูตั้งฉายาให้ข้าพเจ้าจนข้าพเจ้ารู้สึกเป็นปมด้อย					
3	ครูชมเชยข้าพเจ้าทุกครั้งที่ข้าพเจ้าทำดี					
4	ครูชอบเอาชอล์กขว้างข้าพเจ้าเมื่อข้าพเจ้านั่งเหม่อลอย					
5	ครูชอบพูดว่าจะให้ตกซ้ำชั้น เพราะข้าพเจ้าเรียนไม่เก่ง					
6	ครูใช้คำพูดง่ายๆตรงไปตรงมา					
7	ครูฟังเวลาข้าพเจ้าพูดและตอบคำถาม					
8	ครูพูดถึงจุดเด่นของข้าพเจ้า					
9	ครูพูดกับข้าพเจ้าด้วยสีหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส					
10	ครูไม่ส่งเสริมกิจกรรมต่างๆที่ข้าพเจ้าสนใจ					
11	ครูรักนักเรียนไม่เท่ากัน					
12	เมื่อมีปัญหาข้าพเจ้าไม่กล้าไปขอคำปรึกษาหรือคำแนะนำจากครู					
13	ครูชื่นชมยินดีกับข้าพเจ้าเมื่อข้าพเจ้ามีความประพฤติดี					
14	ครูให้ความใกล้ชิดเป็นกันเองกับข้าพเจ้า					
15	ครูให้ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในการเรียนการสอน					
16	ครูมีวิธีการสอนแปลกๆใหม่					
17	ครูชอบพูดตำหนิติเตียนข้าพเจ้าเมื่อข้าพเจ้าทำการบ้านผิดหรือตอบคำถามผิด					
18	ครูไม่เปิดโอกาสให้ข้าพเจ้าซักถามจนเป็นที่เข้าใจ					
19	ครูพูดกับข้าพเจ้าด้วยเสียงอันดุดันและกระด้างเมื่อครูอารมณ์ไม่ดีมาจากที่อื่น					
20	ครูจับแขนและแตะไหล่เบาๆเมื่อพูดกับข้าพเจ้า					

ข้อ	ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
21	ครูสนใจทุกข์สุขของข้าพเจ้า					
22	ครูมักจะพูดจาเยาะเย้ยถากถางเรื่องปมด้อยของข้าพเจ้า					
23	เมื่อครูสนับสนุนให้ข้าพเจ้าทำสิ่งต่างๆครูจะอธิบายให้ทราบเหตุผลด้วย					
24	ครูมักจะดุเมื่อข้าพเจ้าทำผิดแม้เป็นเรื่องเล็กๆน้อยๆ					
25	ครูให้กำลังใจแก่ข้าพเจ้าในการปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น					
26	ครูพูดกับข้าพเจ้าด้วยถ้อยคำที่หยาบคายรุนแรง					
27	ครูชอบใช้อำนาจข่มขู่บังคับนักเรียน					
28	ครูสอนนักเรียนด้วยเสียงที่น่าเบื่อและน่าง่วงนอน					
29	ครูรับฟังปัญหาและคำปรึกษาที่ดีทำให้ข้าพเจ้าคลายทุกข์ได้					
30	ครูจะลงโทษข้าพเจ้าจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับอารมณ์ของท่าน					
31	ครูยิ้มแย้มทักทายข้าพเจ้าเมื่อพบกันนอกโรงเรียน					
32	ครูชอบนำข้าพเจ้าไปเปรียบเทียบกับเพื่อนที่เก่งกว่า					
33	ครูจะซักถามเรื่องการเรียนและเรื่องส่วนตัวกับข้าพเจ้า					
34	ครูให้อภัยเมื่อข้าพเจ้าทำผิดหรือยอมรับผิด					
35	ข้าพเจ้าชอบพูดคุยกับครูทุกเรื่องเมื่อมีโอกาส					
36	เมื่อข้าพเจ้าทำผิดครูจะสอบสวนหาข้อเท็จจริงก่อนการลงโทษ					
37	ครูให้ความสนใจข้าพเจ้าถึงแม้ว่าข้าพเจ้าจะเรียนหนังสือไม่เก่ง					
38	ครูแสดงความรังเกียจข้าพเจ้า					
39	ครูไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของข้าพเจ้าที่ขัดแย้งกับความคิดเห็นของครู					
40	ครูคอยจับผิดข้าพเจ้าตลอดเวลา					

ตอนที่ 4 ข้อคำถามวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

คำชี้แจง ขอให้นักเรียนอ่านข้อความแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับสิ่งที่เป็นความจริงกับนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	ข้าพเจ้าชอบทำการบ้านตามลำพังมากกว่าทำการบ้านกับเพื่อน					
2	ข้าพเจ้ามักได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนอยู่เสมอเมื่อมีปัญหาในการเรียน					
3	เพื่อนๆยอมรับความสามารถในด้านการเรียนของข้าพเจ้า					
4	ข้าพเจ้าไม่มีเพื่อนที่ปรึกษาเมื่อมีปัญหาด้านการเรียน					
5	ในการทำงานกลุ่มข้าพเจ้าเต็มใจปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม					
6	ข้าพเจ้ามักมีความขัดแย้งกับเพื่อนเวลาทำกิจกรรม					
7	ข้าพเจ้าแสดงกิริยาไม่พอใจเมื่อเพื่อนแสดงความคิดเห็นแตกต่างกับข้าพเจ้า					
8	ข้าพเจ้าชอบแสดงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อนในการทำกิจกรรม					
9	ในการทำงานกลุ่มข้าพเจ้ารู้สึกว่าเพื่อนไม่สนใจฟังความคิดเห็นของข้าพเจ้า					
10	ข้าพเจ้าชอบทำงานกลุ่มร่วมกับเพื่อน					
11	ข้าพเจ้าเต็มใจรับฟังคำติชมจากเพื่อนๆโดยไม่ถือโกรธ					
12	ข้าพเจ้าภูมิใจที่ได้รับมอบหมายให้เป็นหัวหน้ากลุ่ม					
13	ข้าพเจ้าทำงานที่กลุ่มมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ					
14	ข้าพเจ้ามีเพื่อนสนิทหลายคน					
15	เพื่อนในชั้นเรียนของข้าพเจ้าส่วนมากเป็นคนเห็นแก่ตัวไม่น่าคบ					
16	เมื่อเพื่อนทะเลาะกัน ข้าพเจ้าไกล่เกลี่ยให้คืนดีกัน					
17	ข้าพเจ้าพอใจที่สามารถทำให้เพื่อนสนุกสนาน					
18	ข้าพเจ้ามีเพื่อนสนิทที่ปรึกษาในเรื่องส่วนตัวได้					
19	ข้าพเจ้ามักมีปัญหาในห้องเรียนกับเพื่อนอยู่เสมอ					

ข้อ	ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
20	ข้าพเจ้ายินดีแบ่งปันสิ่งของให้แก่เพื่อน					
21	ข้าพเจ้าช่วยเหลือเพื่อนด้วยความจริงใจ					

ตอนที่ 5 ข้อคำถามวัดการอบรมเลี้ยงดู

คำชี้แจง ขอให้นักเรียนอ่านข้อความแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับสิ่งที่เป็นความจริงกับนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	พ่อแม่/ผู้ปกครองและข้าพเจ้าร่วมกันกำหนดกฎเกณฑ์ในบ้าน					
2	เมื่อการเรียนข้าพเจ้าตกต่ำพ่อแม่/ผู้ปกครองจะพูดคุยและตักเตือนให้ปรับปรุง					
3	พ่อแม่/ผู้ปกครองมักซักถามเกี่ยวกับเพื่อนๆและแนะนำว่าควรคบเพื่อนแบบใด					
4	พ่อแม่/ผู้ปกครองและข้าพเจ้าร่วมกันเลือกแนวทางการเรียนต่อของข้าพเจ้า					
5	พ่อแม่/ผู้ปกครองจะสั่งห้ามข้าพเจ้าคบเพื่อนที่ท่านเห็นว่าเป็นคนไม่ดี					
6	พ่อแม่/ผู้ปกครองจะเป็นผู้เลือกเสื้อผ้าให้ข้าพเจ้าตามที่ท่านเห็นชอบ					
7	เวลาทำการบ้านพ่อแม่/ผู้ปกครองจะคอยเข้มงวดให้ทำตามเวลาที่ท่านกำหนด ถ้าทำไม่เสร็จก็จะไม่ให้ทำอย่างอื่น					
8	พ่อแม่/ผู้ปกครองให้อิสระเต็มที่ในการตัดสินใจของข้าพเจ้า					
9	เมื่อข้าพเจ้าทำสิ่งต่างๆได้สำเร็จ พ่อแม่/ผู้ปกครองจะแสดงให้รู้ว่าท่านภูมิใจในตัวข้าพเจ้า					
10	พ่อแม่/ผู้ปกครองข้าพเจ้าพาข้าพเจ้าไปเที่ยวในที่ที่ข้าพเจ้าอยากไป					
11	พ่อแม่/ผู้ปกครองข้าพเจ้าไม่เคยเปรียบเทียบข้าพเจ้าว่าดีหรือแย่กว่าลูกคนอื่น					
12	พ่อแม่/ผู้ปกครองจะอธิบายถึงผลดีผลเสียในการกระทำของข้าพเจ้าทุกครั้ง					
13	พ่อแม่/ผู้ปกครองจะคอยซักถามเรื่องส่วนตัวของข้าพเจ้า					

ข้อ	ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
14	ในช่วงวันหยุดพ่อแม่/ผู้ปกครองให้อิสระกับข้าพเจ้าที่จะทำอะไรตามใจชอบ					
15	พ่อแม่/ผู้ปกครองไม่ชอบให้ข้าพเจ้านอนดึก					
16	เมื่อข้าพเจ้าขอเงินจากพ่อแม่/ผู้ปกครองมักจะไม่ได้ตามที่ขอ					
17	เมื่อข้าพเจ้าสอบได้คะแนนน้อยพ่อแม่/ผู้ปกครองก็ให้กำลังใจข้าพเจ้า					
18	พ่อแม่/ผู้ปกครองให้อิสระทางความคิดของข้าพเจ้า					
19	ข้าพเจ้ารู้สึกอบอุ่นใจเมื่อได้อยู่บ้านกับพ่อแม่/ผู้ปกครอง					

<u>ตอนที่ 6</u> ข้อคำถามวัดอิทธิพลของสื่อ

<u>คำชี้แจง</u> ขอให้นักเรียนอ่านข้อความแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับสิ่งที่เป็นความจริงกับนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	ข้าพเจ้าใช้เวลาส่วนใหญ่กับการสื่อสารผ่านอินเตอร์เน็ต เช่น facebook , MSN ,Twitter, Line					
2	ข้าพเจ้าเลียนแบบพฤติกรรมของดาราที่ข้าพเจ้าชอบ					
3	ข้าพเจ้าชอบดูละครทีวี เล่นเกมหรือเล่นอินเตอร์เน็ตมากกว่าทำกิจกรรมร่วมกับสมาชิกในครอบครัว					
4	ข้าพเจ้าดูละครที่มีความลึกลับ ตื่นเต้น สยองขวัญ					
5	ข้าพเจ้าชอบคุยกับเพื่อนทางอินเตอร์เน็ต เพราะว่าคุยได้ทุกเรื่อง					
6	ข้าพเจ้าหาความรู้จากอินเตอร์เน็ต					
7	ข้าพเจ้าจะทำหน้าที่ของข้าพเจ้าให้เสร็จเรียบร้อยก่อนที่จะดูละครทีวี หรือเล่นเกม หรือเล่นอินเตอร์เน็ต					
8	ข้าพเจ้าเล่นเกมออนไลน์ประเภทต่อสู้ยิงปืนที่มีความรุนแรง					
9	ข้าพเจ้าชอบดูละครทีวี โดยเฉพาะฉากนางเอกกับนางอิจฉาตบตีกัน					
10	วันไหนที่ข้าพเจ้าไม่ได้เล่น facebook ข้าพเจ้าจะรู้สึกหงุดหงิด					
11	การเล่นเกมต่อสู้เป็นสิ่งที่ข้าพเจ้าชื่นชอบ					
12	เมื่อได้รับชัยชนะในเกม ข้าพเจ้ามีความต้องการเล่นเกมเพิ่มขึ้น					
13	หากข้าพเจ้าถูกห้ามไม่ให้ดูทีวี เล่นเกม หรือเล่นอินเตอร์เน็ต ข้าพเจ้าจะรู้สึกหงุดหงิด					
14	ข้าพเจ้าดูแฟชั่นการแต่งตัวของดาราผ่านสื่อประเภทต่างๆ					

ตอนที่ 7 ข้อคำถามวัดความฉลาดทางอารมณ์

คำชี้แจง ขอให้นักเรียนอ่านข้อความแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับสิ่งที่เป็นความจริงกับนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	จริงมาก	ค่อนข้างจริง	จริงบางครั้ง	ไม่จริง
1	เวลาโกรธหรือไม่สบายใจ ฉันรับรู้ได้ว่าเกิดอะไรขึ้นกับฉัน				
2	ฉันบอกไม่ได้ว่าอะไรทำให้ฉันรู้สึกโกรธ				
3	เมื่อถูกขัดใจ ฉันมักรู้สึกหงุดหงิดจนควบคุมอารมณ์ไม่ได้				
4	ฉันสามารถคอยเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่พอใจ				
5	ฉันมักมีปฏิกิริยาโต้ตอบรุนแรงต่อปัญหาเพียงเล็กน้อย				
6	เมื่อถูกบังคับให้ทำในสิ่งที่ไม่ชอบ ฉันจะอธิบายเหตุผลจนผู้อื่นยอมรับ				
7	ฉันสังเกตได้ เมื่อคนใกล้ชิดมีอารมณ์เปลี่ยนแปลง				
8	ฉันไม่สนใจกับความทุกข์ของผู้อื่นที่ฉันไม่รู้จัก				
9	ฉันไม่ยอมรับในสิ่งที่ผู้อื่นทำต่างจากที่ฉันคิด				
10	ฉันยอมรับได้ว่าผู้อื่นก็อาจมีเหตุผลที่จะไม่พอใจการกระทำของฉัน				
11	ฉันรู้สึกว่าผู้อื่นชอบเรียกร้องความสนใจมากเกินไป				
12	แม้จะมีภาระที่ต้องทำ ฉันก็ยินดีรับฟังความทุกข์ของผู้อื่น				
13	เป็นเรื่องธรรมดาที่จะเอาเปรียบผู้อื่นเมื่อมีโอกาส				
14	ฉันเห็นคุณค่าของน้ำใจที่ผู้อื่นมีต่อฉัน				
15	เมื่อทำผิดฉันสามารถกล่าวคำ"ขอโทษ"ผู้อื่นได้				
16	ฉันยอมรับข้อผิดพลาดของผู้อื่นได้ยาก				
17	ถึงแม้จะต้องเสียประโยชน์ส่วนตัวไปบ้าง ฉันก็ยินดีที่จะทำเพื่อส่วนรวม				
18	ฉันรู้สึกลำบากใจในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อผู้อื่น				
19	ฉันไม่รู้ว่าฉันเก่งเรื่องอะไร				
20	แม้จะเป็นงานยาก ฉันก็มั่นใจว่าสามารถทำได้				

ข้อ	ข้อความ	จริงมาก	ค่อนข้างจริง	จริงบางครั้ง	ไม่จริง
21	เมื่อทำสิ่งใดไม่สำเร็จ ฉันรู้สึกหมดกำลังใจ				
22	ฉันรู้สึกมีคุณค่าเมื่อได้ทำสิ่งต่างๆ อย่างเต็มความสามารถ				
23	เมื่อต้องเผชิญกับอุปสรรคและความผิดหวังฉันก็จะไม่ยอมแพ้				
24	เมื่อเริ่มทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด ฉันมักทำต่อไปไม่สำเร็จ				
25	ฉันพยายามหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาโดยไม่คิดเอาเองตามใจชอบ				
26	บ่อยครั้งที่ฉันไม่รู้ว่าอะไรทำให้ฉันไม่มีความสุข				
27	ฉันรู้สึกว่าการตัดสินใจแก้ปัญหาเป็นเรื่องยากสำหรับฉัน				
28	เมื่อต้องทำอะไรหลายอย่างในเวลาเดียวกันฉันตัดสินใจได้ว่าจะทำอะไรก่อนหลัง				
29	ฉันลำบากใจเมื่อต้องอยู่กับคนแปลกหน้าหรือคนที่ไม่คุ้นเคย				
30	ฉันทนไม่ได้เมื่อต้องอยู่ในสังคมที่มีกฎระเบียบซึ่งขัดกับความเคยชิน				
31	ฉันทำความรู้จักผู้อื่นได้ง่าย				
32	ฉันมีเพื่อนสนิทหลายคนที่คบกันมานาน				
33	ฉันไม่กล้าบอกความต้องการของฉันให้ผู้อื่นรู้				
34	ฉันทำในสิ่งที่ต้องการโดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน				
35	เป็นการยากสำหรับฉันที่จะโต้แย้งผู้อื่น แม้จะมีเหตุผลเพียงพอ				
36	เมื่อไม่เห็นด้วยกับผู้อื่น ฉันสามารถอธิบายเหตุผลที่เขายอมรับได้				
37	ฉันรู้สึกด้อยกว่าผู้อื่น				
38	ฉันทำหน้าที่ได้ดี ไม่ว่าจะอยู่ในบทบาทใด				
39	ฉันสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายได้ดีที่สุด				
40	ฉันไม่มั่นใจในการทำงานที่ยากลำบาก				
41	แม้สถานการณ์จะเลวร้ายฉันก็มีความหวังว่าจะดีขึ้น				
42	ทุกปัญหามักมีทางออกเสมอ				

ข้อ	ข้อความ	จริงมาก	ค่อนข้างจริง	จริงบางครั้ง	ไม่จริง
43	เมื่อมีเรื่องที่ทำให้เครียด ฉันมักปรับเปลี่ยนให้เป็นเรื่องผ่อนคลายได้				
44	ฉันสนุกสนานทุกครั้งกับกิจกรรมในวันสุดสัปดาห์และวันหยุดพักผ่อน				
45	ฉันรู้สึกไม่พอใจที่ผู้อื่นได้รับสิ่งดี ๆ มากกว่าฉัน				
46	ฉันพอใจกับสิ่งที่ฉันเป็นอยู่				
47	ฉันไม่รู้ว่าจะหาอะไรทำ เมื่อรู้สึกเบื่อหน่าย				
48	เมื่อว่างเว้นจากภาระหน้าที่ฉันจะทำในสิ่งที่ฉันชอบ				
49	เมื่อรู้สึกไม่สบายใจ ฉันมีวิธีผ่อนคลายอารมณ์ได้				
50	ฉันสามารถผ่อนคลายตนเองได้ แม้จะเหน็ดเหนื่อยจากภาระหน้าที่				
51	ฉันไม่สามารถทำใจให้เป็นสุขได้จนกว่าจะได้ทุกสิ่งที่ต้องการ				
52	ฉันมักทุกข์ร้อนกับเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เกิดขึ้นเสมอ				

มหาวิทยาลัยทักษิณ THAKSIN UNIVERSITY

ภาคผนวก ง
หนังสือขอความอนุเคราะห์

ที่ ศธ ๖๔.๑๘/๐๕๑๕

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ
อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ๙๐๐๐๐

๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรทิพย์ เพ็ชรอุไร

มหาวิทยาลัยทักษิณ ขอรับรองว่า นางสาวดวงพร ศรีสวัสดิ์ เป็นนิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและประเมิน ภาคพิเศษ ชั้นปีที่ ๕ ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

นิสิตผู้นี้กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ของความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา

โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

อ.ดร.ชัยลิขิต สร้อยเพชรเกษม ประธานที่ปรึกษา

อ.ดร.ณัชชา มหปุญญานนท์ กรรมการที่ปรึกษา

เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ และให้ข้อเสนอแนะในการนำไปปรับปรุง และพัฒนาเครื่องมือวิจัย อันจะส่งผลให้ได้งานวิจัยที่มีคุณภาพต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมภพ อินทสุวรรณ)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๗๔๔๔-๓๙๘๘

ที่ ศธ ๖๔.๑๘/๐๕๑๓

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ
อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ๙๐๐๐๐

กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน อาจารย์ยุพาวัฒน์ อุ้มชูวัฒนา

มหาวิทยาลัยทักษิณ ขอรับรองว่า นางสาวดวงพร ศรีสวัสดิ์ เป็นนิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและประเมิน ภาคพิเศษ ชั้นปีที่ ๕ ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

นิสิตผู้นี้กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ของความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา

โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

อ.ดร.ชัยลิขิต สร้อยเพชรเกษม ประธานที่ปรึกษา

อ.ดร.ณัชชา มหปุญญานนท์ กรรมการที่ปรึกษา

เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ และให้ข้อเสนอแนะในการนำไปปรับปรุง และพัฒนาเครื่องมือวิจัย อันจะส่งผลให้ได้งานวิจัยที่มีคุณภาพต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมภพ อินทสุวรรณ)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๗๔๔๔-๓๙๘๘

ที่ ศธ ๖๔.๑๘/๐๕๑๖

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ
อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ๙๐๐๐๐

๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คุณกัลยา อนุพัฒน์

มหาวิทยาลัยทักษิณ ขอรับรองว่า นางสาวดวงพร ศรีสวัสดิ์ เป็นนิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและประเมิน ภาคพิเศษ ชั้นปีที่ ๕ ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

นิสิตผู้นี้กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ของความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา

โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

อ.ดร.ชัยลิขิต สร้อยเพชรเกษม ประธานที่ปรึกษา

อ.ดร.ณัชชา มหปุญญานนท์ กรรมการที่ปรึกษา

เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ และให้ข้อเสนอแนะในการนำไปปรับปรุง และพัฒนาเครื่องมือวิจัย อันจะส่งผลให้ได้งานวิจัยที่มีคุณภาพต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมภพ อินทสุวรรณ)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๗๔๔๔-๓๙๘๘

ที่ ศธ ๖๔.๑๘/ ๐๕๑๔

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ
อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ๙๐๐๐๐

๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุใจ ส่วนไพโรจน์

มหาวิทยาลัยทักษิณ ขอรับรองว่า นางสาวดวงพร ศรีสวัสดิ์ เป็นนิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและประเมิน ภาคพิเศษ ชั้นปีที่ ๕ ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

นิสิตผู้นี้กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ของความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา

โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

อ.ดร.ชัยลิขิต สร้อยเพชรเกษม ประธานที่ปรึกษา

อ.ดร.ณัชชา มหปุญญานนท์ กรรมการที่ปรึกษา

เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ และให้ข้อเสนอแนะในการนำไปปรับปรุง และพัฒนาเครื่องมือวิจัย อันจะส่งผลให้ได้งานวิจัยที่มีคุณภาพต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมภพ อินทสุวรรณ)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๗๔๔๔-๓๙๘๘

ที่ ศธ ๖๔.๑๘/๐๕๑๒

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ
อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ๙๐๐๐๐

๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน นางสาวปริศนา ชัยดวง

มหาวิทยาลัยทักษิณ ขอรับรองว่า นางสาวดวงพร ศรีสวัสดิ์ เป็นนิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและประเมิน ภาคพิเศษ ชั้นปีที่ ๕ ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

นิสิตผู้นี้กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ของความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา

โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

อ.ดร.ชัยลิขิต สร้อยเพชรเกษม ประธานที่ปรึกษา

อ.ดร.ณัชชา มหปุญญานนท์ กรรมการที่ปรึกษา

เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ และให้ข้อเสนอแนะในการนำไปปรับปรุง และพัฒนาเครื่องมือวิจัย อันจะส่งผลให้ได้งานวิจัยที่มีคุณภาพต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมภพ อินทสุวรรณ)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๗๔๔๔-๓๙๘๘

ที่ ศธ ๖๔.๑๘/ว ๐๗๖๒

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ
อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ๙๐๐๐๐

๑๒ มีนาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์

เรียน ผู้อำนวยการ.....

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๑ ฉบับ

มหาวิทยาลัยทักษิณ ขอรับรองว่า นางสาวดวงพร ศรีสวัสดิ์ เป็นนิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและประเมิน ภาคพิเศษ ชั้นปีที่ ๕ ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

นิสิตผู้นี้กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ของความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

อาจารย์ ดร.ชัยลิขิต สร้อยเพชรเกษม ประธานกรรมการ

อาจารย์ ดร.ณัชชา มหปุญญานนท์ กรรมการ

เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่ออำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โดยผู้วิจัยจะขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๕๖

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมภพ อินทสุวรรณ)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๗๓๔๔ ๓๕๗๗

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ – ชื่อสกุล	นางสาวดวงพร ศรีสวัสดิ์
วัน เดือน ปีเกิด	12 พฤศจิกายน 2518
สถานที่เกิด	จังหวัดสงขลา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	181/264 แฟลต 6 ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี รหัสไปรษณีย์ 94000
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	นักวิชาการอุดมศึกษา
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	งานทะเบียนและสถิตินักศึกษา กองบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี รหัสไปรษณีย์ 94000

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2541	หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาการวัดและประเมินทางการศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา
พ.ศ. 2556	หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและประเมิน มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา